

საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2024-
2025 წლების სამოქმედო გეგმის 2024 წლის
ანგარიში

ანგარიში ასახავს საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის და 2024–2025 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების პროგრესს 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით.

სარჩევი

მოკლე შეჯამება	4
შესავალი	10
ზოგადი პროგრესი	12
პროგრესი ამოცანების დონეზე	13
პროგრესი აქტივობების დონეზე	17
აქტივობების განხორციელების დონე მათი სტატუსების მიხედვით	17
განხორციელების დონე აქტივობების სტატუსის მიხედვით	19
განხორციელების პროგრესი	20
განხორციელების პროგრესი ამოცანების ქრილში	23
განხორციელების პროგრესი უწყებების ქრილში	25
დეტალური პროგრესი ამოცანების მიხედვით	30
ენერჯის გენერაციის სექტორი	30
ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა	30
აქტივობები	31
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა	31
ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება	32
აქტივობები	33
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა	33
ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება	34
აქტივობები	35
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა	35
ამოცანა 1.4. ენერჯეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება	36
აქტივობები	38
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა	38
ტრანსპორტის სექტორი	40
ამოცანა 2.1. დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში	40

აქტივობები	42
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	43
ამოცანა 2.2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება	43
აქტივობები	44
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	44
ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება	45
აქტივობები	47
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	48
ამოცანა 2.4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება.....	50
აქტივობები	51
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	51
შენობების სექტორი	52
ამოცანა 3.1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა.....	52
აქტივობები	53
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	53
ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე	54
აქტივობები	54
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	55
ამოცანა 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება.....	57
აქტივობები	58
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	59
ამოცანა 3.4. წყლის გაცხელებისთვის შუის ენერგიის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა	60
აქტივობები	61
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	62
ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება	63
აქტივობები	64
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	64
მრეწველობის სექტორი	65
ამოცანა 4.1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერგიის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება.....	65
აქტივობები	66
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	66
ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება	67
აქტივობები	68

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	68
სოფლის მეურნეობა.....	70
ამოცანა 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა	70
აქტივობები	71
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	71
ამოცანა 5.2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება	72
აქტივობები	73
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	74
ნარჩენების სექტორი.....	76
ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება.....	76
აქტივობები	76
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	77
ამოცანა 6.2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა	79
აქტივობები	80
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	80
ამოცანა 6.3. ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება.....	82
აქტივობები	83
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	83
ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება.....	85
აქტივობები	86
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	86
სატყეო სექტორი	88
ამოცანა 7.1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა	88
აქტივობები	88
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	89
ამოცანა 7.2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა	89
აქტივობები	90
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	91
ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება	93
აქტივობები	95
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა.....	96
გამოწვევები და რეკომენდაციები	97

ზოგადი გამოწვევები	97
რეკომენდაციები	97
დანართი 1	98
2024 წლის კონსოლიდირებული სტატუს ანგარიში.....	98

მოკლე შეჯამება

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის და მისი განახლებული 2024–2025 წლების სამოქმედო გეგმის პირველ წლიურ ანგარიშს. ანგარიში მოიცავს ინფორმაციას 2024 წლის განმავლობაში (2024 წლის 1 იანვრიდან 2024 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით) კლიმატის ცვლილების სტრატეგიის ფარგლებში საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კოორდინაციით, სხვადასხვა პასუხისმგებელი უწყების და ორგანიზაციის მიერ განხორციელებული აქტივობების შესახებ. 2021 წლიდან მოყოლებული, წინამდებარე ანგარიში წარმოადგენს რიგით მეოთხე წლიურ და მეშვიდე მონიტორინგის ანგარიშს.

2024 წლის 27 მარტს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის განახლებული სამოქმედო გეგმა 2024-2025 წლებისთვის, რადგან წინა 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმას 2023 წლის 31 დეკემბერს დასრულდა . 2024-2025 წლების სამოქმედო გეგმა მოიცავს განახლებულ (ახალ) აქტივობებს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიაში დასახული მიზნებისა და ამოცანების მისაღწევად.

სამოქმედო გეგმის პირველი წლის დასასრულს, 2024 წლის ბოლოსთვის, მისი შესრულების მაჩვენებელია 39%. აქტივობების მესამედი, 33% არ დაწყებულა, ხოლო მეხუთედი, 19% უკვე სრულად განხორციელდა. განხორციელების ყველაზე მაღალი პროგრესი დაფიქსირდა სატყეო (68%) სექტორში და მრეწველობის (67%) სექტორში, რომელსაც მოსდევს სოფლის მეურნეობის (53%) და ტრანსპორტის (44%) სექტორები. 30%-ით განხორციელდა სამოქმედო გეგმა ენერჯის გენერაციის სექტორში და 28%-ით - ნარჩენების სექტორში. ხოლო 20%-იანი შესრულების მაჩვენებლით ყველაზე დაბალ ნიშნულზე იმყოფება შენობების სექტორი. ამდენად, ყველაზე პრობლემატური სფეროები სამოქმედო გეგმის განხორციელების თვალსაზრისით არის შენობების, ნარჩენების მართვის და ენერჯის გენერაციის სექტორები.

24 სხვადასხვა ამოცანიდან მხოლოდ 9 ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი აქტივობები იყო განხორციელებული 50 და მეტი პროცენტით, მათგან ერთი ამოცანის შემთხვევაში აქტივობები განხორციელდა 100%-ით, სამის შემთხვევაში - 63-დან 75 პროცენტამდე, 5 ამოცანის შემთხვევაში განხორციელება იყო 50-დან 58%-მდე ამპლიტუდაში, მათ შორის სამი ამოცანის აქტივობები განხორციელდა 50, 50 და 52%-ით; 12-ის შემთხვევაში 50-ზე ნაკლები პროცენტით და სამის შემთხვევაში - ნულოვანი პროცენტით. ამოცანების ქრილში განხორციელების პროგრესის ყველაზე მაღალი, 100%-იანი მაჩვენებელი დაფიქსირდა მონაცემებზე დაფუძნებულ ნარჩენების მართვის ამოცანის მხრივ.

რაც შეეხება ამოცანების შედეგების ინდიკატორების შესრულებას, 2024 წელს **8 ამოცანის 10 ამოცანის შედეგის ინდიკატორის შემთხვევაში დაფიქსირდა პროგრესი გეგმის შესრულების მხრივ.**

განხორციელების პროცესში მთავარ **გამოწვევად** გამოიკვეთა ამოცანების დონეზე მონაცემების სიმწირე და/ან მათი შეგროვების არ დაწყება, რიგი აქტივობების გვიან დაწყება დაფინანსების ნაკლებობის გამო, დონორული პროექტების შეწყვეტა, ინვესტორების და მათი პრიორიტეტების ხშირი ცვლილება და სხვა. რეკომენდირებულია, უწყებებმა გააძლიერონ ძალისხმევა მონაცემების შეგროვების, აქტივობების დროულად დაგეგმვის და რესურსების მობილიზების მხრივ. აუცილებელია ამ მიმართულებით უწყებათაშორისი კოორდინაციის, განსაკუთრებით მუნიციპალიტეტთან კოორდინაციის, და კერძო სექტორთან თანამშრომლობის გაძლიერება, ისევე როგორც ახალი დონორების მოძიება.

ენერჯის გენერაციის სექტორში, 2024 წელს, საქართველოს ჯამურ გენერაციაში განახლებადი ენერჯების წილმა შეადგინა 80.2%. მათ შორის, 79.7% მოვიდა ჰიდროელექტროსადგურებზე, 0.5% - ქარის ელექტროსადგურზე. გამომუშავების 19.8% შეადგინა ბუნებრივ გაზზე მომუშავე თბოელექტროსადგურებმა. ინდიკატორის შესრულების მაჩვენებელი გაზრდილია წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით. 2024 წელს, აღნიშნული ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებელმა გადააჭარბა 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს და 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 92.2% შეადგინა. ამასთან სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით უცვლელ, 44%-იან მაჩვენებელზე დარჩა თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობა, ისევე როგორც დაბალ 0.44%-ზე დარჩა საქართველოს ენერჯის სისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი, რაც იმას უკავშირდება, რომ, ისევე როგორც 2023 წელს, დაგეგმილი განახლებადი ენერჯეტიკის გენერაციის ინფრასტრუქტურული პროექტები იმყოფება განვითარების სხვადასხვა, ხშირად საწყის, ეტაპზე.

2024 წლის მდგომარეობით, აქტივობების განხორციელების დონე ენერჯის გენერაციის სექტორში იყო 30%. გადაჭარბებით შესრულდა შესაბამისი სიმძლავრის ჰიდრო ელექტრო სადგურების მშენებლობა, თუმცა არ დაწყებულა ქარის და მზის ელექტრო სადგურების მშენებლობა, ასევე გაზის თბოელექტროსადგურის და ენერჯის შემნახველი ბატარეის სისტემის მშენებლობა. ნაწილობრივ შესრულდა ელექტროგადამცემი ხაზების და სხვადასხვა სიმძლავრის ქვესადგურების მშენებლობა/რემონტი.

2024 წელს დამტკიცდა საქართველოს სახელმწიფოს ენერჯეტიკული პოლიტიკა და მისი დანართი - ენერჯეტიკისა და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმა. 2024 წლის 27 ივნისს საქართველოს პარლამენტმა დაამტკიცა ცვლილებები "ენერჯოეფექტურობის შესახებ" და "შენობების ენერჯოეფექტურობის შესახებ" კანონებში. 2024 წელს დამტკიცდა ენერჯეტიკეტირების შესახებ კანონის 14 რეგლამენტი და დაიწყო მუშაობა მწვანე წყალბადის სტრატეგიის, მისი განხორციელების სამოქმედო გეგმის და გზამკვლევის, ასევე საქართველოს მწვანე ზრდის სტრატეგიისა და მისი განხორციელების სამოქმედო გეგმის შემუშავებაზე.

ტრანსპორტის სექტორში, 2024 წელს, წინა წლების მსგავსად, გაგრძელდა გაუმჯობესების ტენდენცია ავტოპარკში დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის კუთხით, კერძოდ, 2024 წლის ბოლოსთვის ელექტრომობილების წილი ავტოპარკში გაზრდილია 2023 წელთან და შეადგენს 0.5 %-ს. თუმცა აღსანიშნავია, რომ 0.5% უტოლდება მხოლოდ 2022 სამიზნე მაჩვენებელს და ჩამორჩება 2024 წლის სამიზნე მაჩვენებელს (1%), ხოლო 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (ავტოპარკში 5%-იანი

წილი) მხოლოდ 10%-ს შეადგენს. პროგრესის არსებული ტემპი კვლავ ქმნის რისკს, რომ ვერ იქნება მიღწეული საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელი. მცირედით გაუმჯობესდა მაჩვენებელი ასევე ჰიბრიდული ავტომობილების შემთხვევაში, რომელთა წილი ავტოპარკში 2022 წელს იყო 7.26 %, 2023 წელს - 8.7%, ხოლო 2024 წელს მიაღწია 9.2%-ს. ეს აჭარბებს 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს (6.7%) და 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 46%-ს შეადგენს, რაც უფრო რეალისტურს ხდის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის მიღწევას 2030 წლისთვის (ავტოპარკში 20%-იანი წილი).

ტრანსპორტის სექტორში ასევე გაგრძელდა, თუმცა უფრო მცირე მასშტაბით, ვიდრე წინა წლებში, პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარჯვებული ავტომობილების პროცენტული წილის გაუმჯობესება, რომელიც 2023 წელს იყო 23.8%-ს, ხოლო 2024 წელს კიდევ შემცირდა 23.3%-მდე. როგორც წინა ანგარიშშიც აღინიშნა, ეს შედეგი აღემატება არა მხოლოდ 2022 და 2024 წლების საშუალოვადიან მაჩვენებლებს, არამედ 2030 წლის სამიზნე მაჩვენებელსაც და ამჯერად ამ უკანასკნელის 123%-იან შესრულებას ნიშნავს. ეს მიუთითებს პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე გამოცხადებული ავტომობილების ტექნიკური გამართულობის მდგომარეობის მკვეთრ გაუმჯობესებაზე. აღსანიშნავია, რომ 2024 წელს ამ ამოცანის ჭრილში დაგეგმილი აქტივობებიც, კერძოდ მუნიციპალიტეტების მიერ შესყიდული კამერების შსს-ს ერთიან ქსელში ჩართვა და ავტომობილის გამონაბოლქვის გამზომი სავსე საზომი მოწყობილობით აღჭურვილი ეკიპაჟების დამატება, სრულად ან მეტწილად განხორციელდა. თუმცა ელექტრომობილების გამოყენების წახალისებისთვის დამატებითი ღონისძიებების ანალიზი არ მომხდარა.

2023 წლის მსგავსად, ელექტრომობილების წილის ზრდის მცირე ტემპის გამო და წიაღისეულ საწვავზე კვლავაც მაღალი დამოკიდებულების გამო, 2024 წელს უცვლელი (1%) დარჩა ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებულის წილი. ამ კუთხით აღსანიშნავია, რომ ბიოდიზელის წარმოების და რეალიზების შესახებ მონაცემთა ბაზა განახლდა, მაგრამ ბიოდიზელის წარმოების კონკრეტული პროექტები არ დაწყებულა ან საწყის ეტაპზეა.

წინა წელთან შედარებით, დედაქალაქში არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) გადაადგილების და საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლე მგზავრობის წილი მცირედით გაუმჯობესდა და 2024 წელს შეადგინა, შესაბამისად, 12% და 25%, მაგრამ ეს მაჩვენებლები საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის მხოლოდ 34% და 45%-ს შეადგენს. მოსალოდნელია, რომ ქალაქში ველობილიკების მოწყობისა და მულტიმოდალური სქემების დანერგვის მიმდინარე სამუშაოების კვალდაკვალ ეს მაჩვენებლები მკვეთრად გაიზრდება. 2024 წელს, თბილისში 3 ახალ ქუჩაზე დიზაინი განახლდა მულტიმოდალური დაგეგმარების პრინციპების შესაბამისად და ახალი ველობილიკი მოეწყო 1 ქუჩაზე, ასევე ამოქმედდა 1 საბაგირო ხაზი. დედაქალაქში დამონტაჟებულია 68 ერთეული გონიერი შუქნიშანი, რომელიც ემსახურება არამოტორიზებული მგზავრობების და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის პრიორიტეტიზაციას და გაშვებულია 83 ერთეული 18 მეტრიანი ავტობუსი. ამ სექტორში გამოწვევას წარმოადგენს ის, რომ არ დაწყებულა ბათუმში ზონალურ-საათობრივი პარკირების 3 ლოკაციაზე დანერგვა, 2 ახალი ველობილიკის მოწყობა და მდგრადი ტრანსპორტის ხელშეწყობი 5 საპილოტე ინფრასტრუქტურული პროექტის განხორციელება. ამასთან, ემისიების შემცირების მიმართულებით ტრანსპორტის სექტორში დამატებითი მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივები არ განხორციელებულა. საბოლოო ჯამში, ტრანსპორტის სექტორში სამოქმედო გეგმა განხორციელდა 44%-ით.

შენობების სექტორში, 2024 წელს მდგომარეობა ძირითადად დარჩა 2023 წლის დონეზე. კანონის შესაბამისად, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ყოველი ახალი აშენებული შენობის პროცენტული წილი, რომელიც ენერგოეფექტურობაზეა სერტიფიცირებული, 2024 წელს, ისევე როგორც 2023 წელს, დარჩა 0, რადგან ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების მომზადებული წესის დამტკიცება ჯერ არ მომხდარა. კვლავაც, სახეზეა პროგრესი საჯარო შენობების რეესტრის შექმნის კუთხით 500 მ2-ზე მეტი ფართობის შენობებისთვის. არ შეცვლილა ამოცანა 3.3.1 ცენტრალური და მუნიციპალური მთავრობის მიერ დაკავებული და მფლობელობაში არსებული 500 მ2-ზე მეტი ფართობის შენობების რაოდენობა, რომელთა სრული ფართობის 1% განახლებულია ყოველწლიურად ენერგოეფექტურობის სტანდარტების მიხედვით, და არც ამოცანა 3.3.2 საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობების პროცენტული წილი, რომლებიც ენერგოეფექტურ ნათურებს იყენებს, რადგან არ დაწყებულა შესაბამისი აქტივობების განხორციელება.

შენობების სექტორში სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროგრესი მხოლოდ 20%-ია. აქტივობების 50% არ დაწყებულა, ხოლო 38% კვლავაც მიმდინარე და ნაწილობრივ შესრულებულია. მხოლოდ 13% განხორციელდა. განხორციელების პროგრესის ყველაზე დაბალი, ნულოვანი მაჩვენებელი დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების ჭრილში: ამოცანა 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება და ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება, თუმცა მომზადებულია ტრენინგ პროგრამების პროექტი.

დაგეგმილი აქტივობები, რომელიც მიზნად ისახავს მომხმარებელთა ცნობიერების და ქცევის ცვლილებას ენერგოეფექტური მოწყობილობების კუთხით ფერხდება იმის გამო, რომ არ დანერგილა მთელი რიგი სავალდებულო რეგულაციები. მაგ. ენერგოეტიკეტირების ტექნიკური რეგლამენტების დამტკიცება და ამოქმედება დაგეგმილია 2025 წლის 31 დეკემბრიდან. მხოლოდ ნაწილობრივ განხორციელდა დაგეგმილი საინფორმაციო კამპანიები „ვარვარა“ ნათურებთან და მზის ენერგიით წყლის გაცხელების შესახებ მაგრამ ვინაიდან ცნობიერების დონის გაუმჯობესების შესახებ მონაცემები ხელმისაწვდომი კვლავაც არაა, მათი ეფექტურობა არ გაზომილა შესაბამისი კვლევებით.

დადებით მხარეებს შორის აღსანიშნავია, რომ განხორციელდა მრავალკომპონენტური საინფორმაციო კამპანია ენერგოეფექტური ღუმელებისა და დამხმარე ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამების შესახებ, ასევე 2024 წლის ბოლო კვარტალში დამტკიცდა 14 ენერგოეტიკეტირების სქემა სხვადასხვა საყოფაცხოვრებო ტექნიკისთვის, ევროკავშირის დირექტივების შესაბამისად.

მრეწველობის სექტორში, 2023 წლის შემდგომ მონაცემები არ განახლებულა. 2023 წლის მდგომარეობით, საქართველოში ცემენტის წარმოებიდან სათბურის აირების გაფრქვევის დონე შეადგენდა დაახლოებით 852.11 კტ CO₂-ის ეკვ. ხოლო ქიმიური მრეწველობის (აზოტის) სათბურის აირების გაფრქვევის დონე - 2305.99 კტ CO₂-ის ეკვ.

2024 წელს, მრეწველობის სექტორში სამოქმედო გეგმა განხორციელდა 67%-ით. კერძოდ, მე-5 ეროვნული შეტყობინების მომზადების პროცესში განხორციელდა სათბურის აირების ეროვნული ინვენტარიზაცია, რომლის ფარგლებშიც მოხდა სამრეწველო სექტორის 2 წყარო კატეგორიისთვის - სამედიცინო და საკვები მასალების ინდუსტრია - ემისიების შეფასების ახალი მეთოდოლოგიის დანერგვა. აზოტმჟავის სრული რაოდენობის (100%) ახალი აღჭურვილობით წარმოება არ დაწყებულა, თუმცა შემსრულებელი კომპანიის გამოვლენის მიზნით სს „რუსთავის აზოტი ინდორამას“ მიერ 2024 წელს გამოცხადებულ იქნა ტენდერი. გადაჭარბებით განხორციელდა ვალდებულება, რომ 2025 წლის ანგარიშში 2 ელ. ოპერატორის მიერ მოხმარებული ელერგაზების რაოდენობის შესახებ წარმოდგენილი ყოფილიყო ინფორმაცია 2021 და 2022 წლებისთვის.

სოფლის მეურნეობის სექტორში, სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროგრესია 53%. 2022-2023 წლებთან შედარებით, 2024 წელს დაფიქსირდა ხელშესახები პროგრესი მსხვილფეხა პირუტყვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების მიზნით, მსხვილფეხა შინაური რქოსანი პირუტყვისათვის საკვების შეცვლის მეთოდოლოგიის შემუშავების კუთხით. ჩატარდა შესაბამისი ცდები 9 საკვებ-დანამატზე და გაანალიზდა მიღებული შედეგები, ასევე დაიწყო მცონხავ ცხოველთა ახალი ტიპის საკვების რეცეპტის შემუშავება და ცხოველისათვის მიწოდების დოზების შედგენა, ჩატარდა შესაბამისი ცდა და საველე კვლევები. ამასთან, საძოვრების პროდუქტიულობის გაზრდისა და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით, კანონპროექტი სამუშაო ჯგუფის ფორმატში შეთანხმდა ყველა დაინტერესებულ მხარესთან. 2024 წელს ინვენტარიზებულ იქნა 2,684.57 ჰა ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლები. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ინიციატივების კუთხით აღსანიშნავია, რომ პროგრამაში „დანერგე მომავალი“ ქარსაფარი ზოლების კომპონენტის დამატება მეტწილად შესრულდა. 6 ფერმაში დაიწყო კვლევები ნაკელის მართვის მიმართულებით ნაკელის საცავისა და მდგრადი მართვის სადემონსტრაციო ობიექტების მოწყობის კუთხით. სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში 2024 წელს იჯარით გაიცა 9395 ჰა საძოვარი. სრულად განხორციელდა სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში სულ მცირე 2 სადემონსტრაციო ნაკვეთის მოწყობა საფარი კულტურებისა და სიდერატების გამოსაცდელად. შეძენილ და დამონტაჟებულ იქნა 9 ახალი მეტეოროლოგიური სადგური და 1 სხვადასხვა მავნე მწერების დისტანციური მონიტორინგის სისტემა.

ნარჩენების მართვის სექტორში, 2024 წელს მონაცემები არ განახლებულა ამოცანის შედეგის ინდიკატორების - 6.1.1 - ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა (გგ CO2 ეკვ.), 6.2.1 - ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO2 ეკვ.) და 6.3.1 - ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან შემცირებული ემისიების ოდენობა (გგ CO2 ეკვ.) კუთხით.

ნარჩენების მართვის სექტორში სამოქმედო გეგმა განხორციელდა 28%-ით. 2024 წელს დახურულია 1 ნაგავსაყრელი (თიანეთში) და მიმდინარეობდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან დახურვის შეთანხმება. რუსთავის ნაგავსაყრელზე მიმდინარეობდა დახურვის სამუშაოები. არსებული სტიქიური ნაგავსაყრელების ინვენტარიზაცია ჩატარდა და შესაბამისი ნარჩენების მართვის გეგმა მომზადდა 54 მუნიციპალიტეტში. დახურულია/დასუფთავებულია 3 სტიქიური ნაგავსაყრელი (20%). მიმდინარეობდა სამეგრელო - ზემო სვანეთის რეგიონში 1 და ქვემო ქართლის რეგიონში 1 ახალი რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტის მშენებლობა და 2 ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურის მშენებლობის სატენდერო პროცედურები. ქ. თბილისის ნაგავსაყრელი გაფართოვდა და აირების შემკრები სისტემის მოწყობა მეტწილად შესრულდა.

4 ჩამდინარე წყლის გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა აბასთუმანში, ფოთში, გუდაურსა და მარნეულში იყო სხვადასხვა ეტაპზე. თუმცა არ დაწყებულა ურბანულ ჩამდინარე გამწმენდ ნაგებობაზე აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემის მოწყობა თბილისში, ბათუმსა და ქობულეთში.

ამასთან, თბილისსა და ბათუმის გარდა სეპარირება ნაწილობრივ დაწყებულია ქუთაისში, ზუგდიდსა და სენაკში. 2024 წლის განმავლობაში ქ. ქუთაისში მიღებული იქნა 27 ტონა მზა კომპოსტი. 2024 წლის განმავლობაში, ნარჩენების მართვის საკითხებზე, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ გადამზადდა 519 ბალის აღმზრდელ-პედაგოგი და ჩატარდა 9 ცნობიერების ასამაღლებელი შეხვედრა.

სატყეო სექტორში, 2024 წელს, სატყეო სექტორში სამოქმედო გეგმა განხორციელდა 68%-ით, რაც ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია. ამ წელს განხორციელდა ტყის მოვლის, აღდგენა-გაშენების ღონისძიებები 3934.6 ჰა ფართობზე. ეს მაჩვენებელი 2023 წელს იყო 1714.6 ჰა, ხოლო 2022 წელს - 783 ჰა. 2024 წელს ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებები განხორციელდება 2220,6 ჰა ფართობზე.

მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობმა ჰექტარში, 2024 წელს, შეადგინა 356, 840 ჰა. დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული სახელმწიფო ტყის 48.9% ფართობზე შემუშავებულია ან მუშავდება ტყის მართვის გეგმები სულ 19 სატყეო უბნისთვის.

ტყის ინვენტარიზაციის სავალე სამუშაოები ნაწილობრივ განხორციელებულია 4 სატყეო უბნის ტერიტორიაზე, ხოლო ტყის მართვის გეგმები შემუშავებულია 4 უბნისთვის, მაგრამ ჯერ არ დამტკიცებულა. შემუშავდა ტყის მონიტორინგის და საინფორმაციო სისტემის სამი მოდული. 2024 წელს მუდმივი სანიმუშო ფართობები აღებულია 24 სატყეო უბნის ტერიტორიაზე. 42 სატყეო უბნისთვის ტყის ხანძრების მართვის გეგმა შემუშავდა. 2024 წლის მდგომარეობით, ზურმუხტის ქსელში მოქცეული ტყის ტერიტორიის 325 112 ჰა-ზე შემუშავებულია ზურმუხტის ტერიტორიების მართვის გეგმები, რაც ფართობით 2030 წლის სამიზნე მაჩვენებელს 31 პროცენტული პუნქტით აღემატება. შემუშავდა და დამტკიცდა გურიის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ კანონი.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 7.3.2 - დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები, შესრულების მაჩვენებელი გახდა 100%.

ჩატარდა ეროვნული სატყეო პროგრამის 4 შეხვედრა და ინდიკატორი სრულად შესრულდა, ასევე შემუშავდა და დამტკიცდა მეთოდური მითითებები ტყის მართვის გეგმების შეფასების და მასში გენდერის საკითხების ინტეგრირების მიზნით.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი 7.3.3 - ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია, დარჩა 0-ზე.

შესავალი

წინამდებარე წლიური მონიტორინგის ანგარიში შეიცავს ინფორმაციას საქართველოს მთავრობის მიერ 2021 წლის 8 აპრილის N167 დამტკიცებული საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის და განახლებული 2024 – 2024 წლების სამოქმედო გეგმის” 2024 წლის განმავლობაში განხორციელების მდგომარეობის თაობაზე. კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა“ (CSAP) არის დოკუმენტი, რომელიც ასახავს გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) პარიზის შეთანხმების ფარგლებში „საქართველოს განახლებულ ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“ დოკუმენტში (NDC) სათბურის აირების ემისიების შემცირების გრძელვადიან ხედვას 2030 წლისთვის. ის შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კოორდინაციით და შეიცავს კლიმატის ცვლილების შერბილების აქტივობებს შვიდ სექტორში: 1. ენერჯის გენერაცია და გადაცემა, 2. ენერჯის მოხმარება სატრანსპორტო სექტორში, 3. ენერჯის მოხმარება შენობებში, 4. ენერჯის მოხმარება მრეწველობაში და სამრეწველო პროცესები, 5. სოფლის მეურნეობა, 6. ნარჩენების მართვა და 7. სატყეო მეურნეობა.

შვიდივე სექტორში სათბური აირების ემისიების შემცირებისათვის, სტრატეგიით განსაზღვრულია 7 მიზანი:

1. 2030 წლისთვის, ენერჯის გენერაციისა და გადაცემის სექტორში, სათბურის აირების ემისიების, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, 15%-ით შემცირება;
2. 2030 წლისთვის, ტრანსპორტის სექტორში, სათბურის აირების ემისიების, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, 15%-ით შემცირება;
3. შენობების სექტორში დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
4. 2030 წლისთვის, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, სათბურის აირების ემისიების 5%-ით შესამცირებლად, მრეწველობის სექტორის დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარების ხელშეწყობა, კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
5. სოფლის მეურნეობის სექტორის დაბალნახშირბადიანი განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
6. ნარჩენების სექტორის დაბალნახშირბადიანი განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
7. 2030 წლისთვის, სატყეო სექტორის მიერ ნახშირბადის მთანქმის შესაძლებლობის, 2015 წელს დაფიქსირებულ დონესთან შედარებით, 10%-ით გაზრდა.

სტრატეგიით განსაზღვრულია სულ 24 ამოცანა.

სტრატეგიით განსაზღვრული ამოცანები

ენერჯის გენერაციის სექტორში:

1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა.
2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება.
3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება
4. ენერჯეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება.

ტრანსპორტის სექტორში:

1. ავტოპარკში დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა.
2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება.
3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება.
4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება.

შენობების სექტორში:

1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა.
2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე.
3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების, შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება.
4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა.
5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება.

მრეწველობის სექტორში:

1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამომწვეული სათბურის აირების ემისიების დონის შემცირება.
2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება.

სოფლის მეურნეობის სექტორში:

1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა.
2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება.

ნარჩენების სექტორში:

1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირების ემისიების შემცირება.
2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა.

3. ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება.
4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება.

სატყეო სექტორში:

1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა.
2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა.
3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება.

წლიური ანგარიში შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კლიმატის ცვლილების სამმართველოს კოორდინირებით პასუხისმგებელი უწყებებისგან მიღებული სტატუს ანგარიშების საფუძველზე, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) ფინანსური და ტექნიკური მხარდაჭერით. მონაცემები შეგროვებულ იქნა კლიმატის ცვლილების მონაცემთა მართვის ელექტრონული სისტემის საშუალებით, რომელიც შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და კავკასიის გარემოსდაცვითი რეგიონული ცენტრის (REC Caucasus) თანამშრომლობით.

წარმოდგენილი წლიური ანგარიში შესაბამისობაშია „პოლიტიკის დაგეგმვის, მონიტორინგისა და შეფასების წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 20 დეკემბრის N629 დადგენილებით განსაზღვრულ პროგრეს ანგარიშის შემუშავების მოთხოვნებთან.

წლიური ანგარიშის პროექტი განხილულ და შეთანხმებულ იქნა საქართველოს მთავრობის 15 იანვრის N54 დადგენილებით შექმნილი უწყებათშორისი სათათბირო ორგანოსთან, კლიმატის ცვლილების საბჭოსთან. საბჭოს ხელმძღვანელობს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი.

ზოგადი პროგრესი

წინამდებარე ანგარიში ასახავს აქტივობების განხორციელების და ამოცანების შესრულების მხრივ მდგომარეობას 2024 წლის 1-ლი იანვრიდან 2024 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით პერიოდში. ის მიმოიხილავს იმას, თუ რამდენად განხორციელდა საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული 2024-2025 წლების სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებები პასუხისმგებელი უწყებების მიერ და აანალიზებს ამ აქტივობების შედეგად კლიმატის ცვლილების 7 სექტორში სტრატეგიით დასახული ამოცანების შესრულებას. ანგარიში არ შეეხება სტრატეგიის მიზნებისა და გავლენის მიღწევის ანალიზს, რომელიც შეფასების და არა მონიტორინგის საგანია.

პროგრესი ამოცანების დონეზე

ამოცანების დონეზე პროგრესის დასადგენად, ამოცანების შედეგების ინდიკატორების მონაცემები გაანალიზდა სამ ქრილში:

- ✓ უდრის/აჭარბებს თუ ჩამორჩება ინდიკატორების 2024 წლის სიდიდეები 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს. თუ უდრის ან აჭარბებს გამოიყენება **V**, თუ ჩამორჩება - **X**, იმის გასაგებად - თუ რომელი ინდიკატორი სრულდება.
- ✓ რამდენ პროცენტს შეადგენს 2024 წლის სიდიდეები იმავე წლის სამიზნე მაჩვენებლის სიდიდეებისა - იმის გასაზომად, თუ რამდენად/რა დოზით სრულდება ინდიკატორები გეგმის შესაბამისად.
- ✓ რამდენ პროცენტს შეადგენს 2024 წლის სიდიდეები 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის სიდიდეებისა - იმის გასაზომად, თუ რამდენად ახლოსაა საბოლოო მიზნების მიღწევა.

შედეგების შეჯამებისთვის იხილეთ ცხილი N1 ქვემოთ.

2024 წელს შემდეგი 8 ამოცანის 10 ამოცანის შედეგის ინდიკატორის შემთხვევაში დაფიქსირდა პროგრესი გეგმის მიხედვით, რადგან 2024 წლის მონაცემებმა 2024 წლის სამიზნე მაჩვენებელს მიაღწია/გადააჭარბა:

- 1.1.1. განახლებადი ენერჯის წილი საქართველოს ელექტროენერჯის წარმოებაში;
- 1.4.1. ენერგეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული, ინიცირებული ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების რაოდენობა;
- 2.1.2. ჰიბრიდული ავტომობილების წილი საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში;
- 2.1.3. პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარჯებული ავტომობილების პროცენტული წილი;
- 4.1.1. ცემენტის წარმოებიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.);
- 4.1.2. ქიმიური მრეწველობიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.);
- 4.2.1. მრეწველობის რაოდენობა, რომელშიც შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები;
- 7.2.1. მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობი ჰექტარში;
- 7.3.1. სატყეო საკითხებთან დაკავშირებული უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა;
- 7.3.2. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები;

ამათგან შემდეგი 1 ინდიკატორის მხრივ პროგრესი დაფიქსირდა 2024 წელს, მაგრამ არ იყო 2023 წელს, რადგან 2024 წლის მაჩვენებელი გაუტოლდა/გადააჭარბა 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს:

- 7.3.2. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები.

შემდეგი 17 ამოცანის 21 ამოცანის შედეგის ინდიკატორის შემთხვევაში 2024 წლის მონაცემები ჩამორჩება გეგმას - 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს:

- 1.2.1. თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობის მაჩვენებელი;
- 1.3.1. საქართველოს ენერჯის სისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი;
- 2.1.1. ელექტრომობილების წილი საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში;

- 2.2.1. საქართველოს ტერიტორიაზე ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახეობის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებული ენერჯის წილი;
- 2.3.1. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) ხორციელდება;
- 2.3.2. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც საზოგადოებრივი (მეტრო, ავტობუსი, მიკროავტობუსი) ტრანსპორტით ხორციელდება;
- 2.4.1. ტრანსპორტის სექტორში სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობა;
- 3.1.1. კანონის შესაბამისად, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ყოველი ახალი აშენებული შენობის პროცენტული წილი, რომელიც ენერგოეფექტურობაზეა სერტიფიცირებული;
- 3.3.1. ცენტრალური და მუნიციპალური მთავრობის მიერ დაკავებული და მფლობელობაში არსებული 500 მ2-ზე მეტი ფართობის შენობების რაოდენობა, რომელთა სრული ფართობის 1% განახლებულია ყოველწლიურად ენერგოეფექტურობის სტანდარტების მიხედვით;
- 3.5.1. შენობების გათბობის, გაგრილებისა და ვენტილაციის სისტემებისა და ელექტრო მოწყობილობების ენერგოეფექტურობის საკითხებში სერტიფიცირებული და დიპლომირებული სპეციალისტების ჯამური პროცენტული რაოდენობა;
- 5.1.1. ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის მათი პროცენტული წილი, რომელთაც აქვთ გაუმჯობესებული ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ;
- 5.2.1. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში;
- 6.4.1. ნარჩენების მართვის შესახებ ანგარიშების პროცენტული წილი, რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს;
- 6.3.1. ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან შემცირებული ემისიების ოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.);
- 7.1.1. ტყის ფართობი ჰექტარში, რომელზეც განხორციელდა ადდგენითი სამუშაო;
- 7.3.3. ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია;

ამათგან შემდეგი 3 ინდიკატორის შემთხვევაში, 2023 წელს იყო პროგრესი, მაგრამ 2024 წელს ადარ დაფიქსირებულა, რადგან 2024 წლის მაჩვენებლები ჩამორჩა 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს:

- 2.4.1. ტრანსპორტის სექტორში სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობა;
- 5.2.1. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში;
- 6.4.1. ნარჩენების მართვის შესახებ ანგარიშების პროცენტული წილი, რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს;

მათ შორის არის ისეთი ამოცანის შედეგების ინდიკატორები, რომელთა თაობაზე გამოიკვეთა მონაცემების არარსებობა, შესაბამისად, არ დაფიქსირებულა პროგრესი:

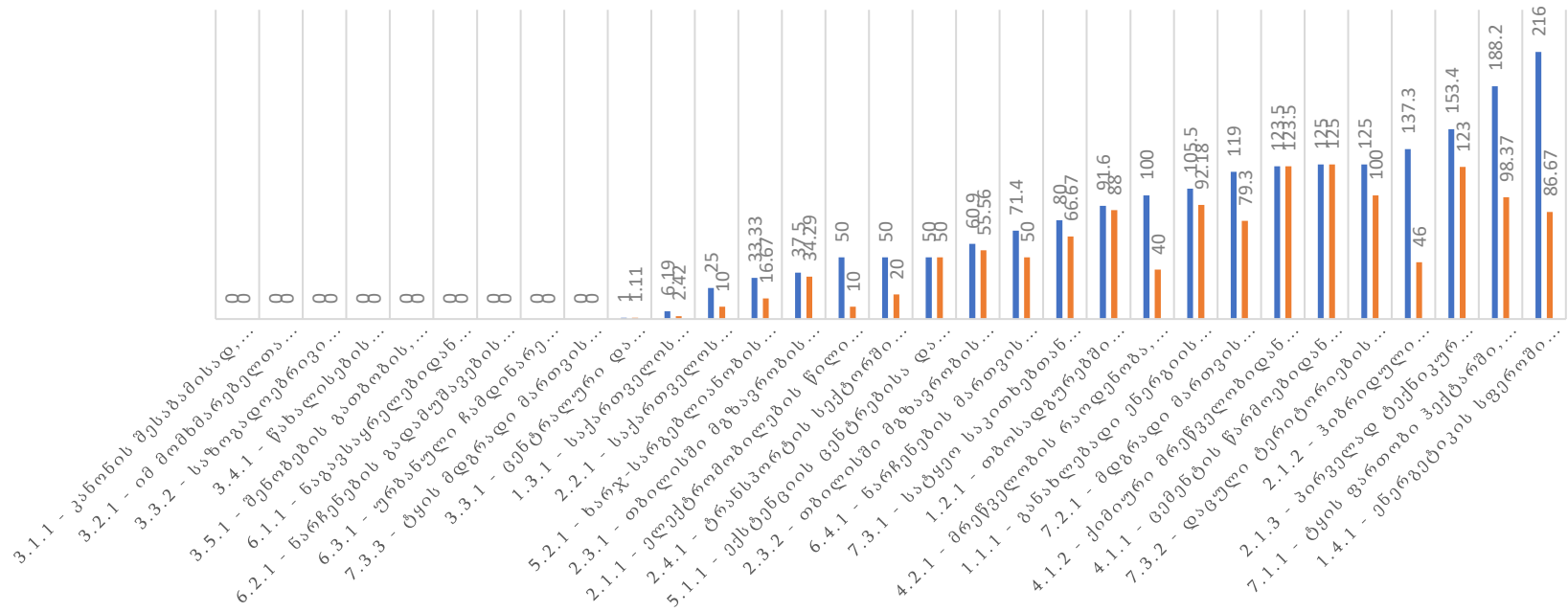
- 3.2.1. იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად;
- 3.3.2. საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობების პროცენტული წილი, რომლებიც ენერგოეფექტურ ნათურებს იყენებს;
- 3.4.1. წახალისების ღონისძიებების ამოქმედების შემდეგ ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შექნილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტული მაჩვენებელი;
- 6.1.1. ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.);

ამოცანის შედეგების ინდიკატორების შესრულება საშუალოვადიან და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლებთან მიმართებით (%)

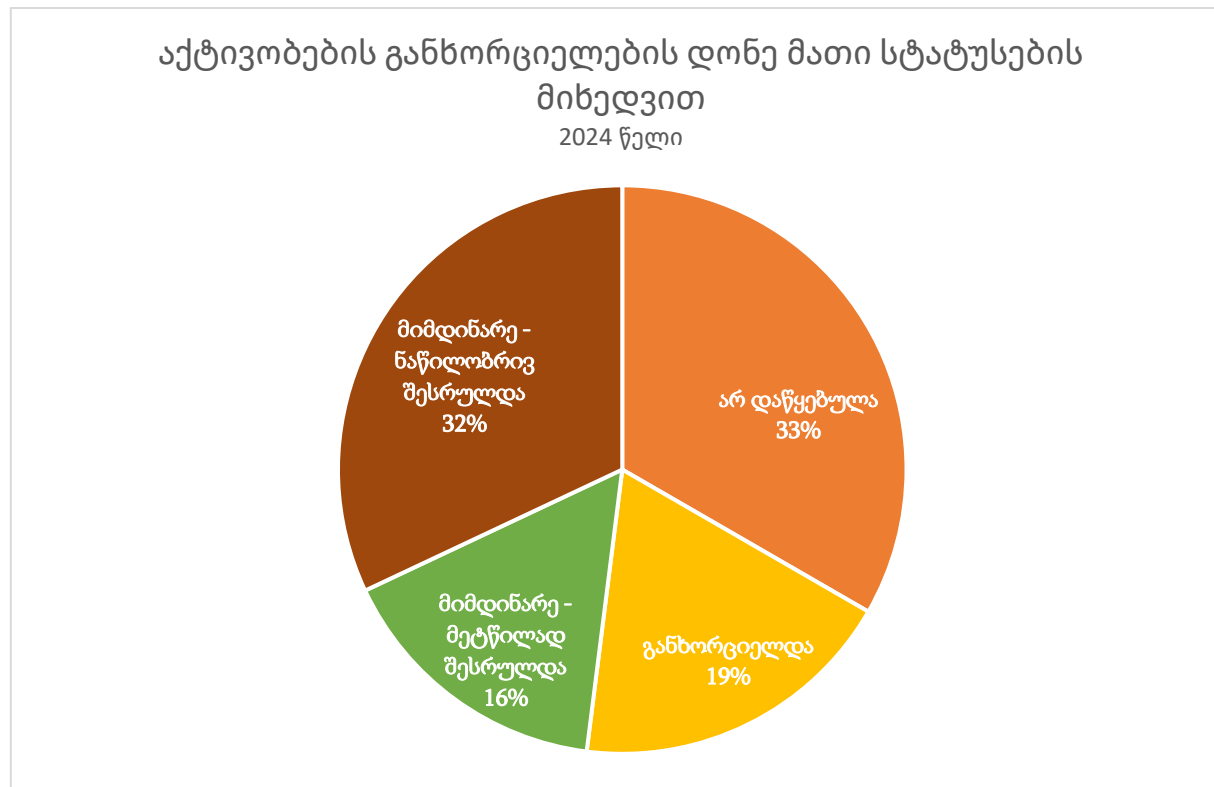
■ 2024 წლის სამიზნის პროცენტი   ■ 2030 წლის სამიზნის პროცენტი

პროგრესი აქტივობების დონეზე

აქტივობების განხორციელების დონე მათი სტატუსების მიხედვით

საერთო ჯამში 75 აქტივობიდან, 2024 წელს სრულად განხორციელდა 14 აქტივობა (18,66%), 24 აქტივობა განხორციელდა ნაწილობრივ (32%), მეტწილად განხორციელდა 12 აქტივობა (16%), ხოლო არ დაწყებულა 25 აქტივობა (33%). ამდენად, **სამოქმედო გეგმის პირველი წელი ისე დასრულდა, რომ აქტივობების მესამედი არ იყო დაწყებული, ხოლო თითქმის ნახევარი (48%) განხორციელების სხვადასხვა ეტაპზე იყო.**

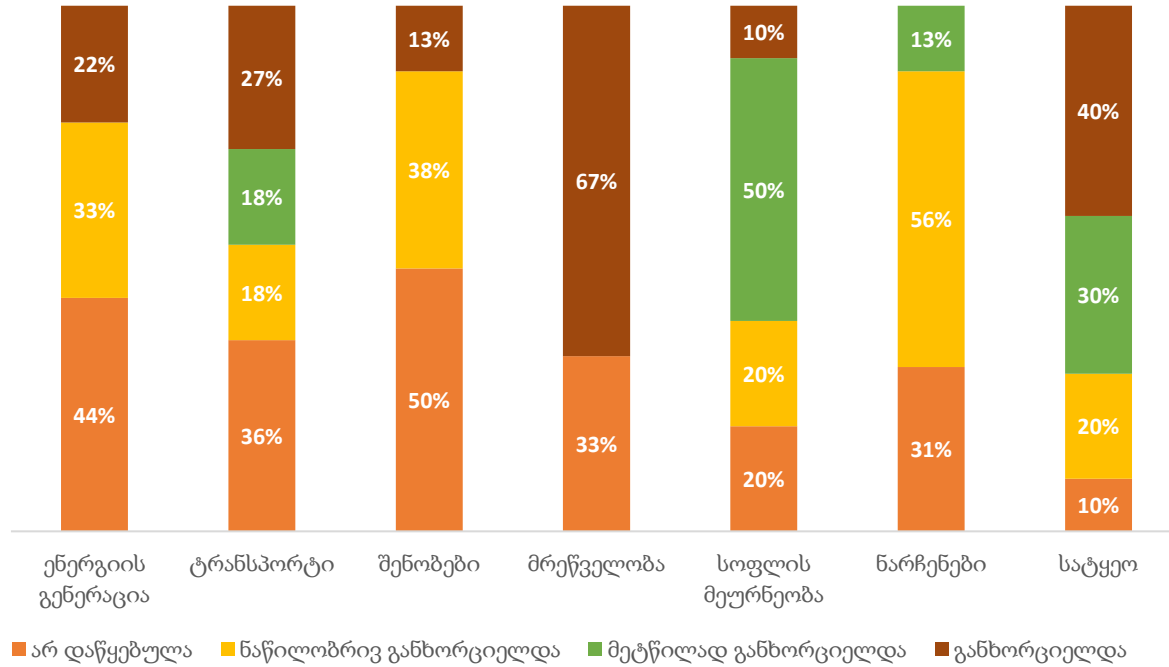
2024 წლის ბოლოსთვის, სამოქმედო გეგმის შესრულების მაჩვენებელია 39%. აქტივობების მესამედი, 33% არ დაწყებულა, ხოლო მეხუთედი, 19% უკვე სრულად განხორციელდა.

განხორციელების დონე აქტივობების სტატუსის მიხედვით

სამოქმედო გეგმის **განხორციელების დონე აქტივობების სტატუსების (მდგომარეობის)** ჩრილში აჩვენებს, რომ განხორციელების ტემპი განსხვავებულად წარიმართა სხვადასხვა სექტორში. **ყველაზე მეტი წილი აქტივობებისა, რომლებიც სრულად განხორციელდა, გვხვდება მრეწველობისა (67%) და სატყეო მეურნეობის (40%) სექტორებში.** ყველაზე მეტი წილი აქტივობებისა, რომლებიც მეტწილად განხორციელდა, გვხვდება სოფლის მეურნეობის სექტორში (50%) და სატყეო მეურნეობის სექტორში (30%), ხოლო ნარჩენების მართვის, შენობების და ენერჯის გენერაციის სექტორებზე მოდის ყველაზე მაღალი წილი ნაწილობრივ განხორციელებული აქტივობებისა (56%, 38% და 33%, შესაბამისად). შენობების და ენერჯის გენერაციის სექტორებში გვხვდება ყველაზე მეტი წილი არდაწყებული აქტივობებისა (50% და 44%, შესაბამისად). მათ მოსდევს ტრანსპორტის (36%), მრეწველობის (33%) და ნარჩენების (31%) სექტორები. სატყეო სექტორში გვხვდება არდაწყებული აქტივობების ყველაზე დაბალი (10%) წილი, რომელსაც მოსდევს სოფლის მეურნეობა (20%). ქვემოთ მოცემული დიაგრამიდან იკვეთება, რომ **სატყეო სექტორში დაგეგმილი აქტივობების 70% უკვე დასრულდა ან ახლოსაა დასრულებასთან (მეტწილად განხორციელებულია), ხოლო მრეწველობის სექტორში აქტივობების 67% განხორციელებულია.**

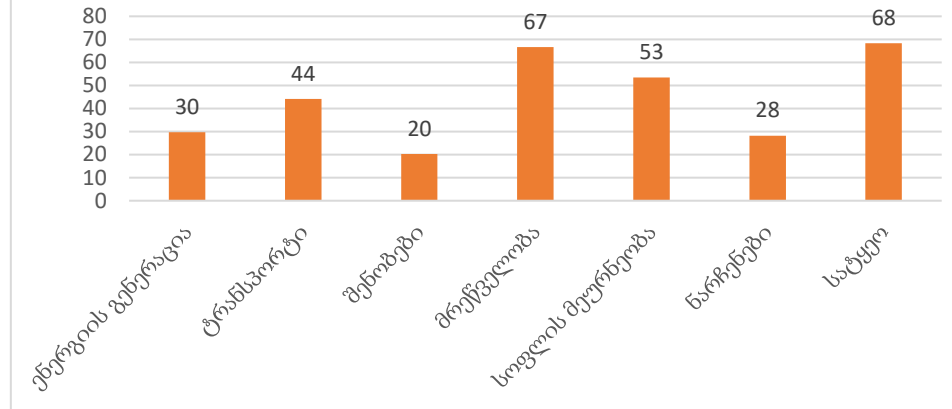
განხორციელების დონე სექტორების მიხედვით
2024 წელი

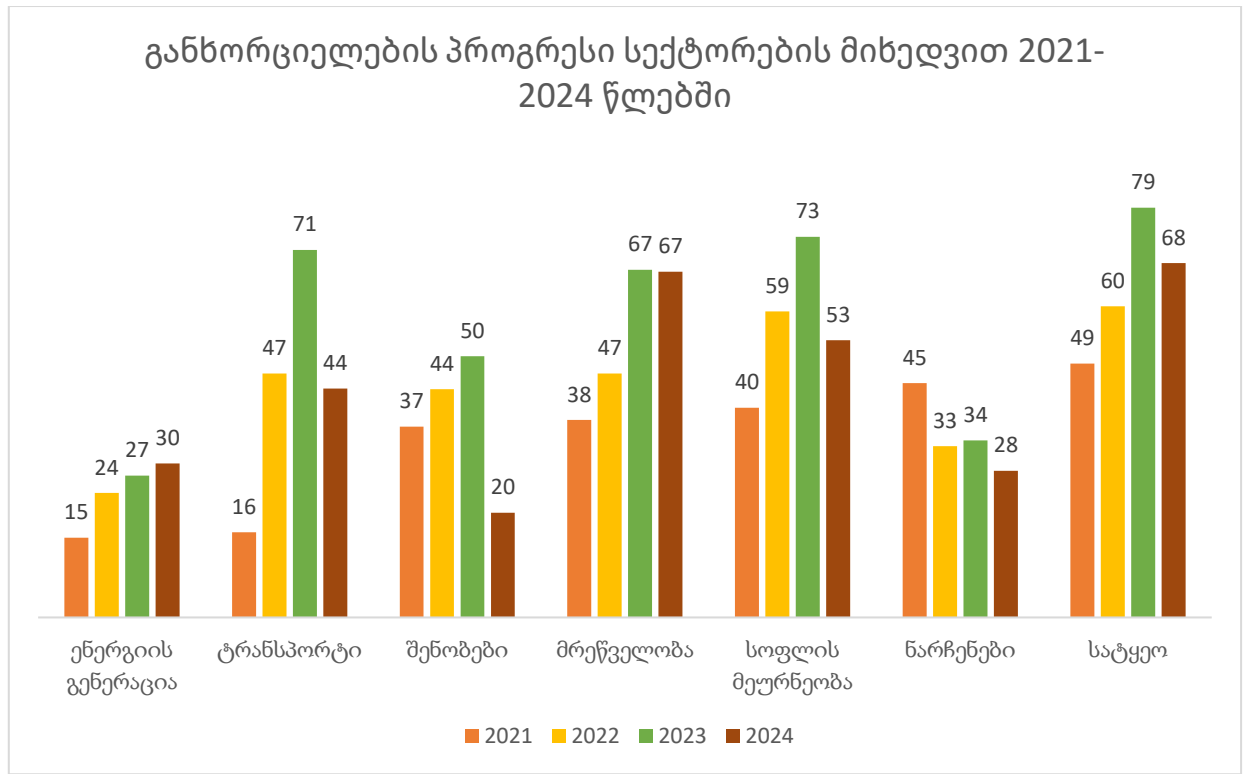

განხორციელების პროგრესი

განხორციელების ყველაზე მაღალი პროგრესი დაფიქსირდა სატყეო (68%) სექტორში და მრეწველობის (67%) სექტორში, რომელსაც მოსდეს სოფლის მეურნეობის (53%) და ტრანსპორტის (44%) სექტორები. მხოლოდ 30%-ით განხორციელდა სამოქმედო გეგმა ენერჯის გენერაციის სექტორში და 28%-ით - ნარჩენების სექტორში, ხოლო 20%-იანი შესრულების მაჩვენებლით ყველაზე დაბალ ნიშნულზე იმყოფება შენობების სექტორი. ამდენად, ყველაზე პრობლემატური სფეროები სამოქმედო გეგმის განხორციელების თვალსაზრისით არის შენობების, ნარჩენების მართვის და ენერჯის გენერაციის სექტორები.

განხორციელების პროგრესი სექტორების მიხედვით
2024 წელი

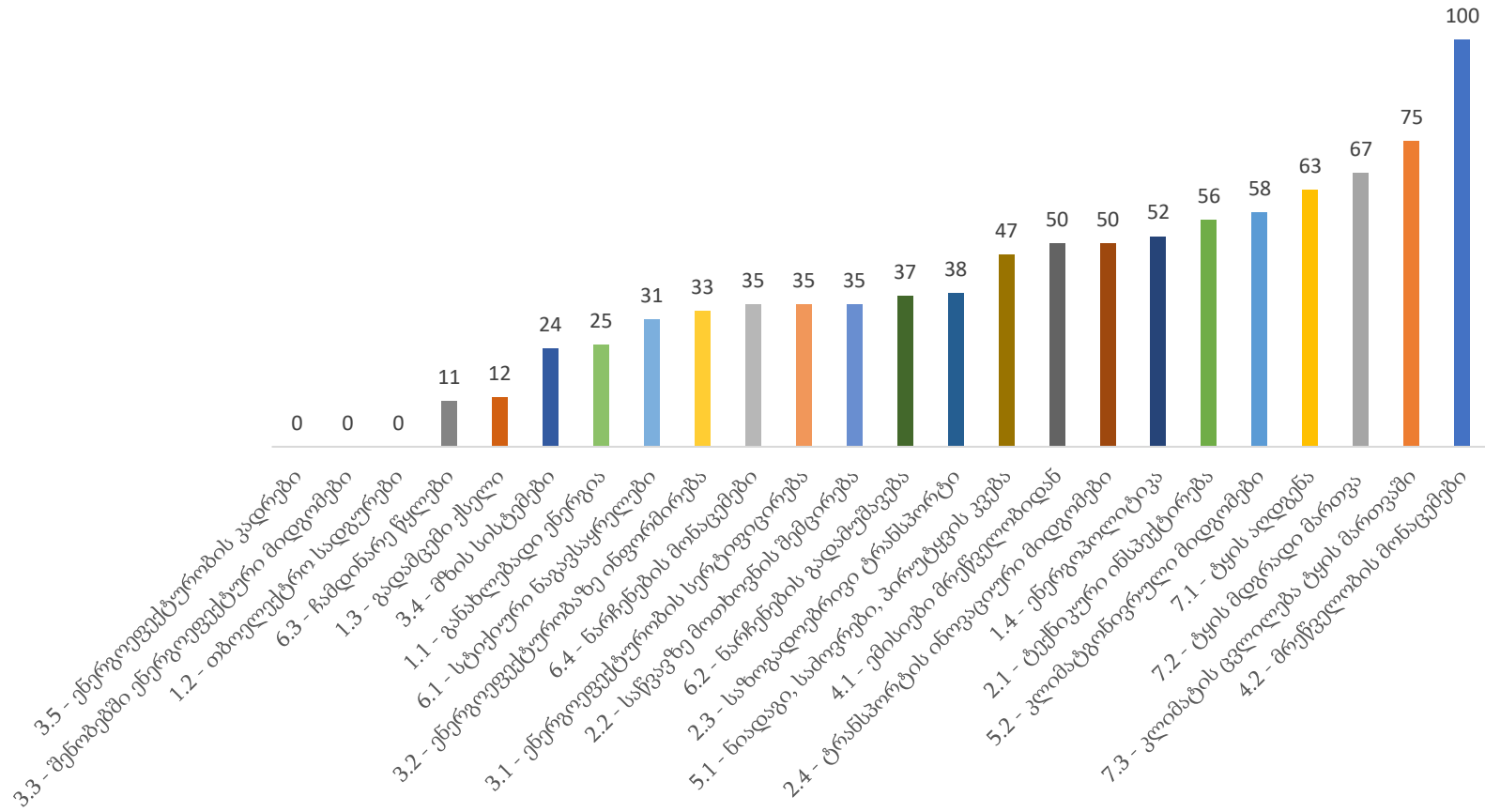
აღსანიშნავია, რომ 2021 წელთან შედარებით, ენერჯის გენერაციის სექტორში განხორციელების პროგრესი გაიზარდა 15%-დან 30%-მდე, ტრანსპორტის სექტორში - 16%-დან 44%-მდე, მრეწველობის სექტორში - 38%-დან 67%-მდე, სოფლის მეურნეობის სექტორში - 40%-დან 53%-მდე და სატყეო სექტორში - 49%-დან 68%-მდე. მეორეს მხრივ, განხორციელების პროგრესი შემცირდა შენობების სექტორში 37%-დან 20%-მდე, ხოლო ნარჩენების სექტორში 45%-დან 28%-მდე. ამასთან, 2023 წელთან შედარებით, 2024 წელს განხორციელების პროგრესი შემცირდა ენერჯის გენერაციის გარდა ყველა სექტორში, ხოლო მრეწველობის სექტორში იგივე დარჩა. ეს სხვაობები აიხსნება არა იმდენად აქტივობების განხორციელების ტემპის ცვლილებით, რამდენადაც იმით, რომ 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმა ჩანაცვლდა 2024-2025 წლების სამოქმედო გეგმით, რომელშიც სხვა აქტივობები განისაზღვრა, მათ შორის შეიცვალა კონკრეტულ სექტორში აქტივობების როგორც რაოდენობა, ისე მათი სირთულე. აქიდან გამომდინარე, **2024 წლის წლიური ანგარიში აქტივობების დონეზე არ მიმართავს შედარებას წინა წლებთან, როცა სხვა სამოქმედო გეგმა მოქმედებდა.**

განხორციელების პროგრესი ამოცანების ჭრილში

აქტივობების განხორციელება გაანალიზდა ამოცანების ჭრილში, იმის გასაგებად, თუ რომელი მიმართულებით დაიწყო აქტივობების განხორციელება მეტ-ნაკლებად აქტიურად ორწლიანი სამოქმედო გეგმის პირველივე წელს. 2024 წელს, **24 სხვადასხვა ამოცანიდან მხოლოდ 9 ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი აქტივობები იყო განხორციელებული 50 და მეტი პროცენტით**, მათგან ერთი ამოცანის შემთხვევაში აქტივობები განხორციელდა 100%-ით, სამის შემთხვევაში - 63-დან 75 პროცენტამდე, 5 ამოცანის შემთხვევაში განხორციელება იყო 50-დან 58%-მდე ამპლიტუდაში, მათ შორის სამი ამოცანის აქტივობები განხორციელდა 50, 50 და 52%-ით; 12-ის შემთხვევაში 50-ზე ნაკლები პროცენტით და სამის შემთხვევაში - ნულოვანი პროცენტით. **ამოცანების ჭრილში განხორციელების პროგრესის** ყველაზე მაღალი, 100%-იანი მაჩვენებელი დაფიქსირდა მონაცემებზე დაფუძნებულ ნარჩენების მართვის ამოცანის მხრივ.

აქტივობების განხორციელების პროგრესი ამოცანების ჭრილში
2024 წელი

განხორციელების პროგრესის ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების ქრილში: 100%-იანი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ამოცანის 4.2 - მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარების შემთხვევაში. ასევე აქტივობების მაღალი, 75%-იანი განხორციელება აღინიშნება ამოცანის 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ტყის მართვის სისტემის განვითარების მიმართულებით, შემდეგ, 67%-იანი მაჩვენებლით, მოდის ამოცანა 7.2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა, 63%-ით - 7.1. დეგრადირებული ტყის აღდგენის ამოცანა. ამდენად, **აქტივობების განხორციელების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ტყის სექტორში განსაზღვრული ამოცანების მიმართულებით, ხოლო განხორციელების ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა შენობების სექტორში , ნარჩენების მართვის სექტორში და ენერჯის გენერაციის სექტორში.**

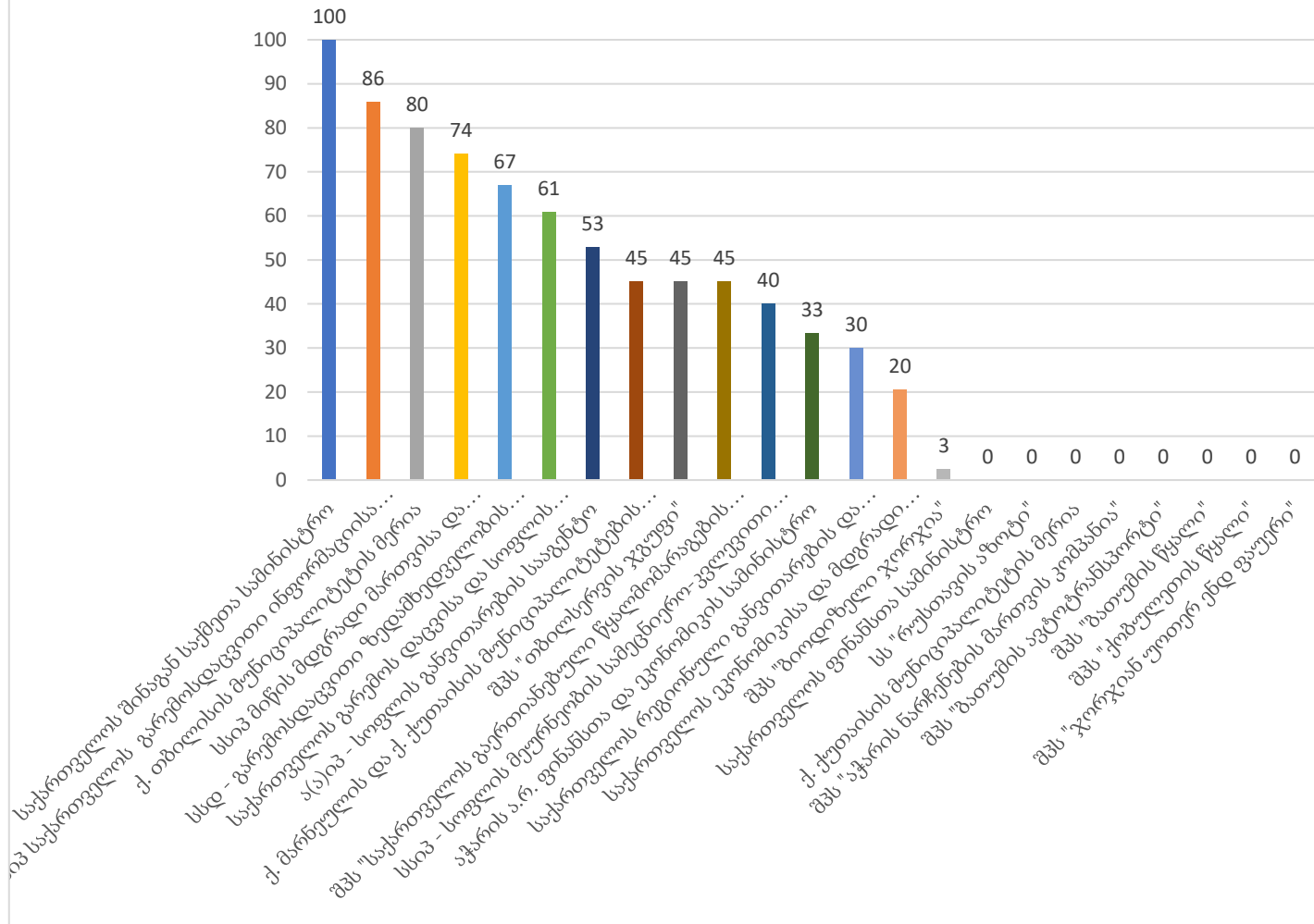
კერძოდ, ყველაზე პრობლემატური ამოცანებია შემდეგი:

- ნულოვანი მაჩვენებელი დაფიქსირდა შემდეგი მიმართულებით: ამოცანის 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისების და ამოცანის 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადების კუთხით.
- აქტივობები განხორციელდა მხოლოდ 11%-ით ამოცანის 6.3. ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირების შემთხვევაში.
- აქტივობები განხორციელდა მხოლოდ 12%-ით ამოცანის 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერების შემთხვევაში.

განხორციელების პროგრესი უწყებების ქრილში

ასევე გაანალიზდა **განხორციელების პროგრესი განმახორციელებელი უწყებების ქრილში**, რაც ასახავს სამოქმედო გეგმის ცალკეულ აქტივობებზე პასუხისმგებელი უწყებების მიერ საკუთარი აქტივობების განხორციელების პროცენტული მაჩვენებლების შედარებას.

აქტივობების განხორციელების პროგრესი უწყებების ქრილში 2024 წელი

განხორციელების პროგრესის კუთხით მოწინავე უწყებები არიან: საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო (100%), სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი (86%) და ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია (80%). ასევე საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელი აქვს სსიპ მიწის მდგრადი მართვისა და მიწათსარგებლობის მონიტორინგის ეროვნულ სააგენტოს (74%) და სსიპ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტს (67%). ყველაზე ნაკლები პროგრესი (0%) აჩვენა შპს „ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუნდემ“, შპს „ბათუმის წყალმა“, შპს „ქობულეთის წყალმა“, შპს „ბათუმის ავტოტრანსპორტმა“, შპს „აჭარის ნარჩენების მართვის კომპანია“, ქალაქ ქუთაისის მუნიციპალიტეტის მერიამ, სს „რუსთავის აზოტმა“ და საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ.

განხორციელების დონე განმახორციელებელი უწყებების ქრილში გვაჩვენებს, რომ რვა უწყებას არცერთი აქტივობის განხორციელება არ დაუწყია. შვიდ უწყებას აქვს მხოლოდ მიმდინარე-ნაწილობრივ შესრულებული აქტივობები, ხოლო ერთ უწყებას აქვს ყველა აქტივობა განხორციელებული და ორ უწყებას ყველა აქტივობა აქვს მეტწილად შესრულებული. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს აქტივობების 50% ჯერ არ დაწყებულა. ეს მაჩვენებელი საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთვის არის 15%. ამ სამინისტროს ცალკეული სტრუქტურული ერთეულებიდან აღსანიშნავია ა(ა)იპ „სოფლის განვითარების სააგენტო“, რომელსაც თანაბარი რაოდენობის აქტივობები აქვს სრულად განხორციელებული, მეტწილად შესრულებული და არდაწყებული; ასევე სსიპ საქართველოს გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი, რომელსაც აქტივობების ნახევარი განხორციელებული აქვს, ნახევარი კი მიმდინარე - მეტწილად შესრულებული.

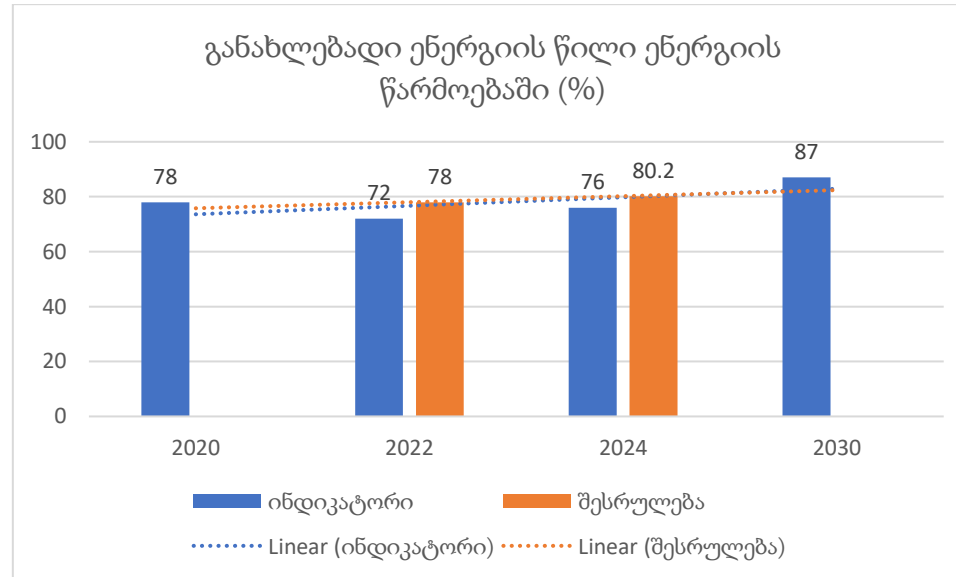
დეტალური პროგრესი ამოცანების მიხედვით

ენერჯის გენერაციის სექტორი

ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა

2024 წელს საქართველოს ჯამურ გენერაციაში განახლებადი ენერჯების წილი შეადგინა 80.2%. მათ შორის, 79.7% მოვიდა ჰიდროელექტროსადგურებზე, 0.5% - ქარის ელექტროსადგურზე. გამომუშავების 19.8% შეადგინა ბუნებრივ გაზზე მომუშავე თბოელექტროსადგურებმა. ინდიკატორის შესრულების მაჩვენებელი გაზრდილია წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით.

2024 წელს, აღნიშნული ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებელმა გადააჭარბა 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს და 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 92.2% შეადგინა.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

აქტივობა 1.1.1.: ქარის ენერჯიდან ელექტროენერჯის გამომუშავების ტექნიკური და პროცედურული მხარდაჭერის სამუშაოები.

აქტივობა 1.1.2.: მზის ენერჯიდან ელექტროენერჯის გამომუშავების ტექნიკური და პროცედურული მხარდაჭერის სამუშაოები.

აქტივობა 1.1.3.: ჰიდროელექტროსადგურების ტექნიკური და პროცედურული მხარდაჭერის სამუშაოები.

აქტივობა 1.1.4.: 200 მგვტ.სთ ენერჯის შემნახველი ბატარეის სისტემის (BESS) მონტაჟი ქსანის ქვესადგურზე.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

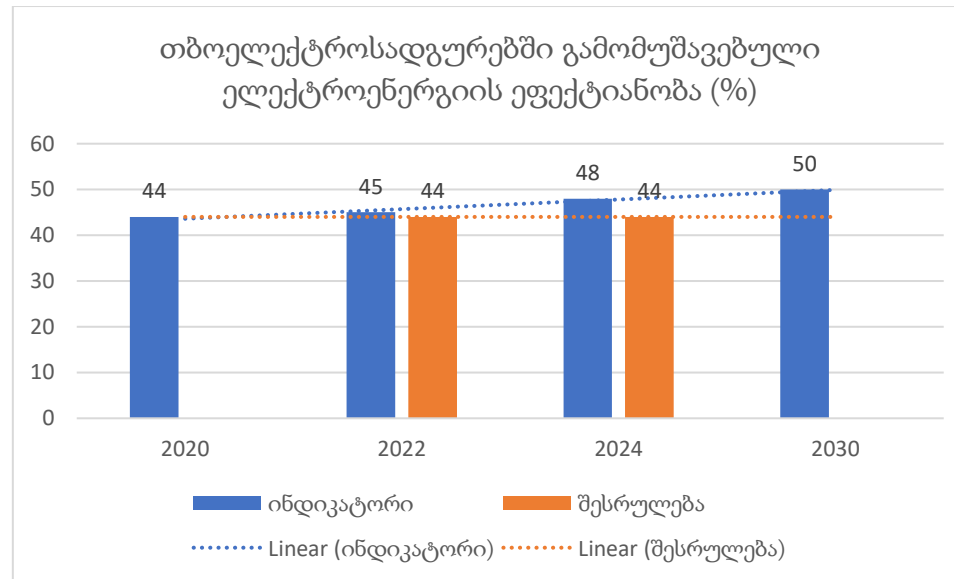
1. **28 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტრო სადგურების** ნაწილში, აქტივობა არ დაწყებულა, რადგან 8 მგვტ-იან ქარის სადგურს ინვესტორი ვეღარ ახორციელებს, ხოლო 20 მგვტ-იანი ქარის სადგური სავარაუდოდ 2027 წლის მეორე ნახევარში შევა ექსპლუატაციაში, რადგან კომპანიასთან მშენებლობის ეტაპზე გადასვლის ხელშეკრულება 2024 წელს გაფორმდა. ამ ეტაპზე უშუალოდ მშენებლობა არ დაწყებულა, კომპანია შესაბამისი ნებართვების მოპოვებას ახორციელებს.
2. **68 მგვტ სიმძლავრის მზის ელექტროსადგურების** მშენებლობა არ დაწყებულა, რადგან პროექტი იმყოფება კვლევის ეტაპზე. პროექტის განმახორციელებელმა კომპანიამ მონაწილეობა მიიღო სიმძლავრის მეორე აუქციონში, რომელშიც გაიმარჯვა და მოიპოვა ტარიფი, შესაბამისად ხელშეკრულების გაფორმების შემდგომ კომპანიას ექნება 3 წელი ექსპლუატაციაში მისაღებად. სავარაუდოდ, ინდიკატორის შესრულება 2026 წლამდე ვერ მოესწრება და შესაძლოა გადაიწიოს 2027 წელს.
3. **87.7 მგვტ სიმძლავრის ჰიდრო ელექტრო სადგურების** აშენების ინდიკატორი გადაჭარბებით განხორციელდა. ჯამში აშენდა 128.75 მგვტ. სიმძლავრის სადგური. კერძოდ, შპს მტკვარი ჰესის 54.1 მგვტ მტკვარი ჰესის სამშენებლო სამუშაოები დასრულებულია, სადგური საცდელ გაშვების ეტაპზეა და გამოიმუშავებს ელექტროენერჯიას საცდელ გაშვებაში. შპს სტორის მიერ მიმდინარეობს სტორი ჰესის მშენებლობა 33.6 მგვტ სიმძლავრით, პროექტის სამშენებლო სამუშაოების 80% შესრულებულია. გარდა ამისა, 2024 წელს აშენდა 44.5 მგვტ სიმძლავრის ხობი 2 ჰესი, 1.5 მგვტ სიმძლავრის ტოლოში ჰესი, 1.94 მგვტ სიმძლავრის შევაბური ჰესი და 0.81 მგვტ სიმძლავრის დაღეთი ჰესი.
4. **200 მგვტ.სთ ენერჯის შემნახველი ბატარეის სისტემის (BESS)** პროექტის განხორციელება ჯერ არ დაწყებულა, თუმცა სახელმწიფო ბიუჯეტში უკვე გათვალისწინებულია შესაბამისი დაფინანსება წლების მიხედვით. ამასთანავე, აზიის განვითარების ბანკისგან უკვე გამოყოფილია თანხა და ახლო მომავალში დაგეგმილია ტენდერის გამოცხადება პროექტის განხორციელების კუთხით. სავარაუდოდ პროექტის ექსპლუატაციაში შესვლის ვადა გადაიწევეს და პროექტი დასრულდება 2027 წლის ბოლოს.

გამოწვევები

- 8 მგვტ-იანი პროექტი აღარ განხორციელდება, ვინაიდან ინვესტორის მხრიდან გახდა ცნობილი გარკვეული გარემოებები, რომელიც ხელს უშლის პროექტის განვითარებას.
- ზოგი პროექტის დასრულებამ შესაძლოა გადაიწიოს 2027 წელს.
- ჰესის ექსპლუატაციაში დროულად ვერმიღება.
- პროექტის განხორციელება გადაიდო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ თანხის გამოყოფის შესახებ მოლაპარაკებების გაჭიანურებით.

ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება

ამოცანა 1.2. გულისხმობს ახლად აშენებული კომბინირებული თბოელექტროსადგურით ძველი დაბალი მარგი ქმედების კოეფიციენტის მქონე სადგურების ჩანაცვლების გზით თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობის გაუმჯობესებას. მაგრამ ვინაიდან 2024 წელს ახალი თბოსადგურის ექსპლუატაციაში არ შესულა, **ამოცანის შედეგის ინდიკატორი რჩება საბაზისო დონეზე. 2022 წლის საშუალოვადიანი მაჩვენებელთან შედარებით ჩამორჩენაა 1 პროცენტული პუნქტი, ხოლო 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით - 3 პროცენტული პუნქტი. არსებული მაჩვენებელი 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 88%-ს შეადგენს.**

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

- აქტივობა 1.2.1.:** ახალი კომბინირებული თბოელექტროსადგური გარდაბანი 3-ის მშენებლობა

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

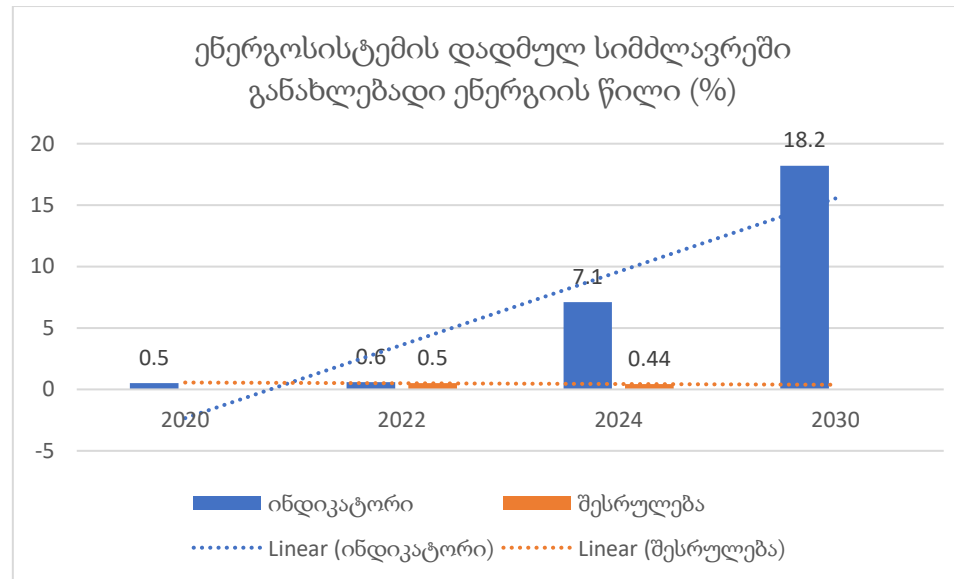
2026 წლამდე უნდა აშენდეს ერთი კომბინირებულ ციკლზე მომუშავე გაზის თბოელექტროსადგური. აქტივობა არ დაწყებულა. ამ ეტაპზე პროექტი შეჩერებულია, მიმდინარეობს განხილვა. თბოსადგურის ასაშენებლად გამოცხადებულ ტენდერში რამდენჯერმე ვერ მოხდა გამარჯვებული ინვესტორის გამოვლენა, ვინაიდან მათ სრულად ვერ დააკმაყოფილეს სატენდერო პირობებით გათვალისწინებული მოთხოვნები. გარდა ამისა ამ ეტაპზე მიმდინარეობს განხილვა პროექტის სხვადასხვა გზით განვითარების კუთხით.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none">
ტენდერში გამარჯვებულის გამოვლენა

ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება

2024 წელს საქართველოს ენერჯის სისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი შეადგენდა 0.44%-ს, რაც თითქმის უტოლდება საბაზისო მაჩვენებელს, 0.1 პროცენტული პუნქტით ჩამორჩება 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს და 6.6 პროცენტული პუნქტით - 2024 წლის სამიზნე მაჩვენებელს. ამასთან, ეს მაჩვენებელი საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის მხოლოდ 2.42%-ს შეადგენს. ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებლის ჩამორჩენა უკავშირდება იმას, რომ პროექტები იმყოფებიან განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე. პროექტების დაგვიანებით განხორციელების ან რიგ შემთხვევაში, გაუქმების გამო, ამოცანის შესრულება მოხდება დაგვიანებით. განხორციელების რისკები უკავშირდება პროექტის კვლევის ეტაპზე მიღებულ ინვესტორისათვის არადაამაყოფილებელ შედეგებს (რის შედეგადაც იცვლება პროექტის პარამეტრები ან სრულად უქმდება), ინვესტიციების ნაკლებობას, ინვესტორის ცვლილებას. თუმცა აღსანიშნავია, რომ პროექტების დიდი ნაწილი ვითარდება განსაკუთრებით სიმძლავრის აუქციონებში გამარჯვების შემდგომ. ამიტომ მომდევნო წლებში მოსალოდნელია ინდიკატორის შესრულების მაჩვენებლის ზრდა.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

- 1. აქტივობა 1.3.1.:** სასისტემო მნიშვნელობის ელექტროგადამცემი ქსელის განვითარება (საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმის განხორციელება ელექტროგადამცემის კომპანიებისთვის).

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

აქტივობას ჰქონდა 3 აქტივობის შედეგის ინდიკატორი:

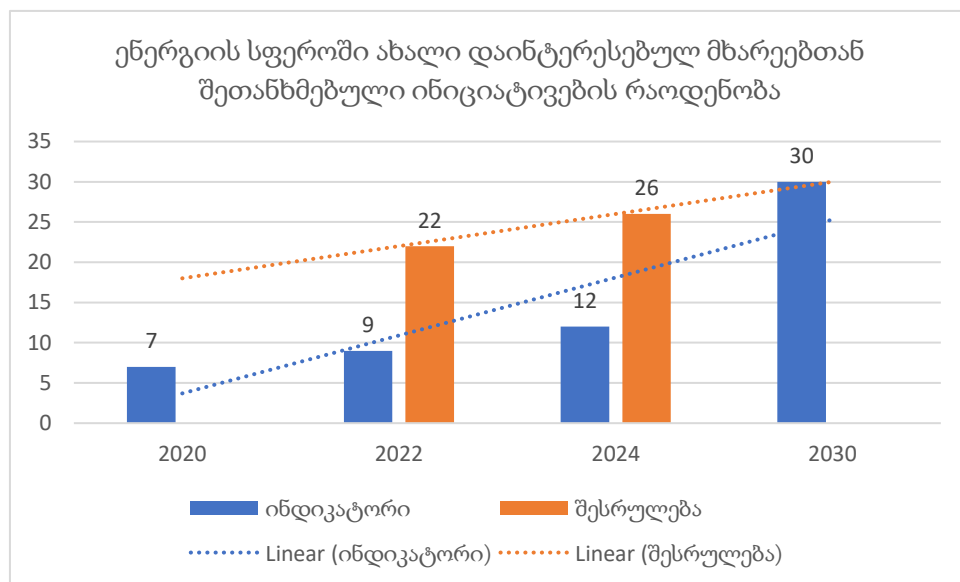
- 1. 1800 მგვტ. სიმძლავრის ქვესადგურის** აშენება/გარემონტება ნაწილობრივ შესრულდა. აშენდა 500 მგვა სიმძლავრის წყალტუბოს ქვესადგური. გარდა ამისა, იგეგმება სხვა პროექტების განხორციელებაც. 2025 წლის ბოლომდე უნდა აშენდეს 250 მგვა ოზურგეთის ქვესადგური.

2. **800კმ. სიგრძის ელექტროგადამცემი ხაზების** აშენება/გარემონტება ნაწილობრივ შესრულდა. კერძოდ, აშენებულია 66 კმ სიგრძის კოლხიდა 1 ხაზის 95%. აშენებულია/რეაბილიტირებულია 80 კმ ხაზები. მიმდინარეობს სხვადასხვა პროექტი, რომელიც მიზნად ისახავს არსებული ელექტროგადამცემი ხაზების გაძლიერება/რეაბილიტაციას და ასევე ახალი ხაზების მშენებლობას, მათ შორის 2025 წელს უნდა დასრულდეს დამატებით მინიმუმ 96 კმ ახალი ხაზების მშენებლობა.

3. **152.08 მგვტ. ჯამური დადგმული სიმძლავრის ქარის და მზის სადგურების** ინტეგრირება არ დაწყებულა. სხვადასხვა მიზეზის გამო, მოხდა პროექტების სტატუსების ცვლილება - გარკვეული პროექტები მშენებლობის ეტაპიდან კვლევის ეტაპზე დაბრუნდნენ, ვინაიდან შეიცვალა ინვესტორი და ჩატარებული კვლევები არ იყო მისაღები, გარკვეულმა პროექტებმა წინადადებები წარმოადგინეს სიმძლავრის აუქციონში ან პირდაპირი წესით შერჩევაში, შესაბამისად მათი განხორციელების ვადები შეიცვალა და გაიზარდა. მიმდინარეობს ქარის და მზის პროექტების განვითარება. პროექტები იმყოფებიან სხვადასხვა სტადიაზე. ამჟამინდელი მონაცემებით არცერთი სადგური ექსპლუატაციაში არ არის შესული. თუმცა ამასთანავე, მიმდინარეობს მზისა და ქარის პროექტების განვითარება, მშენებლობა/ლიცენზირების ეტაპზე იმერეთი 1 ის (100 მგვტ) და რიკოთის ქარის (24 მგვტ) პროექტები, ასევე მშენებლობა/ლიცენზირების ეტაპზეა ქისტაურის (2მგვტ), ჯუგაანის (2მგვტ), ხირსის (2 მგვტ) და ქვახვრელის მზის (5.32 მგვტ), მზის ელექტროსადგურების პროექტები.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● ძირითადი გამოწვევაა სანებართვო პროცესების გაჭიანურება. ● არის შემთხვევები, როდესაც კონტაქტორი კომპანიებისგან ხდება მასალების არადროული მოწოდება, რაც პროექტის დაგვიანებასაც იწვევს. ● ინვესტორების მხრიდან ჩატარებული არასრულფასოვანი კვლევები. ● პროექტში ინვესტორის ცვლილები და შესაბამისად პროექტის განვითარებისთვის საჭირო ვადის ცვლილება.

ამოცანა 1.4. ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება

2024 წელს, **1.4.1. ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებელმა, ენერგეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული, ინიცირებული ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების რაოდენობამ შეადგინა 26, რაც 14-ით მეტია 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელზე და 17-ით მეტია 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებთან შედარებით.** ეს მაჩვენებელი 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (30-ზე მეტი) 86.7%-ს შეადგენს.

კერძოდ, ენერჯეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული, ინიცირებული ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების შემდეგი:

- **2021 წელს** შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონიდან დამტკიცდა: 1) შენობებისთვის, შენობის ნაწილებისთვის ან შენობის ელემენტებისთვის ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნები; 2) შენობების ენერგოეფექტურობის გამოთვლის ეროვნული მეთოდოლოგია; განახლებადი წყაროებიდან ენერჯის წარმოებისა და გამოყენების წახალისების შესახებ კანონიდან დამტკიცდა: 1) თბური ტუმბოების ეკოლოგიური ეტიკეტირების მინიმალური მოთხოვნები; 2) განახლებადი წყაროებიდან მიღებული ელექტროენერჯის წარმოების სერტიფიკატის გაცემის წესი.
- **2022 წელს** ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონიდან დამტკიცდა: 1) გათბობისა და გაგრილების სისტემების ხარჯეფექტურობის ანალიზის წესი; 2) ენერჯეტიკული გაერთიანების სამდივნოსთვის ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამიზნე მაჩვენებლის შესრულების თაობაზე ანგარიშგების წესი; 3) ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული პოლიტიკის ალტერნატიული ღონისძიებების შესახებ ენერჯეტიკული გაერთიანების სამდივნოსთვის შეტყობინების წარდგენის წესი; 4) ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის ფორმის დამტკიცების შესახებ წესი; 5) და 6) - სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესებისა და სახელმძღვანელო პრინციპების, აგრეთვე ენერგოეფექტური სახელმწიფო შესყიდვების განხორციელების მიზნით ეროვნული მონეტარული ზღვრების დამტკიცების შესახებ წესი (ორი კანონქვემდებარე აქტი გაერთიანებულია ერთად); 7) ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული შენობების რეესტრის წარმოების წესი; 8) პოლიტიკის ალტერნატიული ღონისძიებების დამტკიცების შესახებ წესი; 9) ენერგომახასიათებლების შესახებ ხელშეკრულების განხორციელების ბიუჯეტირების წესი; 10) და 11) გაზომვისა და დადასტურების პლატფორმის ფორმატის განსაზღვრისა და მასზე ინფორმაციის/მონაცემების განთავსების, ენერგოეფექტურობის გასაუმჯობესებელი

დონისძიებების განხორციელებისა და მიღწეული ენერგოდანაზოგების შესახებ ანგარიშების წესი (ორი კანონქვემდებარე აქტი გაერთიანებულია ერთად).

- **2023 წელს** „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ კანონის მიხედვით დამტკიცდა „ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული შენობის ენერგომახასიათებლების შესახებ ხელშეკრულების, ანგარიშსწორების წესებისა და მხარეთა უფლება-მოვალეობების ნიმუში“, რომელიც აერთიანებს, კანონით განსაზღვრულ 3 კანონქვემდებარე აქტს. „შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ“ კანონის მიხედვით დამტკიცდა ორი კანონქვემდებარე აქტი: „ენერგოეფექტურობის გამოსათვლელი ერთი ან რამდენიმე პროგრამის შემუშავებისა და გამოყენების წესი“ და „შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატებისა და გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტირების ანგარიშების რეესტრისა და დამოუკიდებელი ექსპერტების შესახებ მონაცემთა ბაზის წარმოების წესი“. „განახლებადი წყაროებიდან ენერჯის წარმოებისა და გამოყენების წახალისების შესახებ“ კანონის მიხედვით დამტკიცდა 1 კანონქვემდებარე აქტი - „სერტიფიცირებული და კვალიფიციური მემონტაჟების სია“.
- **2024 წლის 27 ივნისს** საქართველოს პარლამენტმა დაამტკიცა საქართველოს სახელმწიფოს ენერგეტიკული პოლიტიკა და მისი დანართი ენერგეტიკისა და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმა, ასევე ცვლილებები „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ და „შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ“ კანონებში. 2024 წელს დამტკიცდა ენერგოეტიკეტირების შესახებ კანონის 14 რეგლამენტი.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 1.4.1.:** საქართველოს ენერგეტიკის და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმა.
2. **აქტივობა 1.4.2:** საქართველოს მწვანე ეკონომიკის განვითარებისთვის ერთიანი გრძელვადიანი მულტისექტორული სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავება.
3. **აქტივობა 1.4.3.:** მწვანე წყალბადის სტრატეგიის, სამოქმედო გეგმისა და გზამკვლევის შემუშავება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. **2024 წლის ბოლომდე საქართველოს ენერგეტიკის და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმის დამტკიცება** სრულად შესრულებულია. საქართველოს ენერგეტიკის და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმა დამტკიცდა 2024 წლის 27 ივნისს პარლამენტის მიერ. საქართველოს სახელმწიფოს ენერგეტიკული პოლიტიკა და მისი დანართი - ენერგეტიკისა და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმა - მომზადებულია ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების შესახებ საქართველოს კანონის (2019 წ.) შესაბამისად.
2. **2026 წლამდე საქართველოს მწვანე ზრდის სტრატეგიის და მისი განხორციელების სამოქმედო გეგმის შემუშავება და დამტკიცება** ნაწილობრივ შესრულებულია. სტრატეგიაზე მომუშავე ექსპერტის მიერ წარმოდგენილია კვლევის პირველადი შედეგები, რაც სტრატეგიის საფუძველი უნდა გახდეს. მწვანე ზრდის სტრატეგიის პირველადი შედეგები დაეგზავნა უწყებათაშორის სამუშაო ჯგუფის წევრებს, შენიშვნებისა და წინადადებებისათვის. ექსპერტის მიერ პირველადი სამუშაო დოკუმენტის წარდგენა მოხდება 2025 წელს და შესაბამისად, გადაეგზავნებათ უწყებებს და დაინტერესებულ მხარეებს შენიშვნებისა და კომენტარებისთვის.

3. მწვანე წყალბადის სტრატეგიის, მისი განხორციელების სამოქმედო გეგმის და გზამკვლევის შემუშავება ნაწილობრივ შესრულდა. შემუშავდა მწვანე წყალბადის სტრატეგიის საბოლოო პროექტი, რომელიც ამჟამად ელოდება დამტკიცებას საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის მიერ. 2025 წელს დაიწყება სამოქმედო გეგმისა და გზამკვლევის შემუშავება.

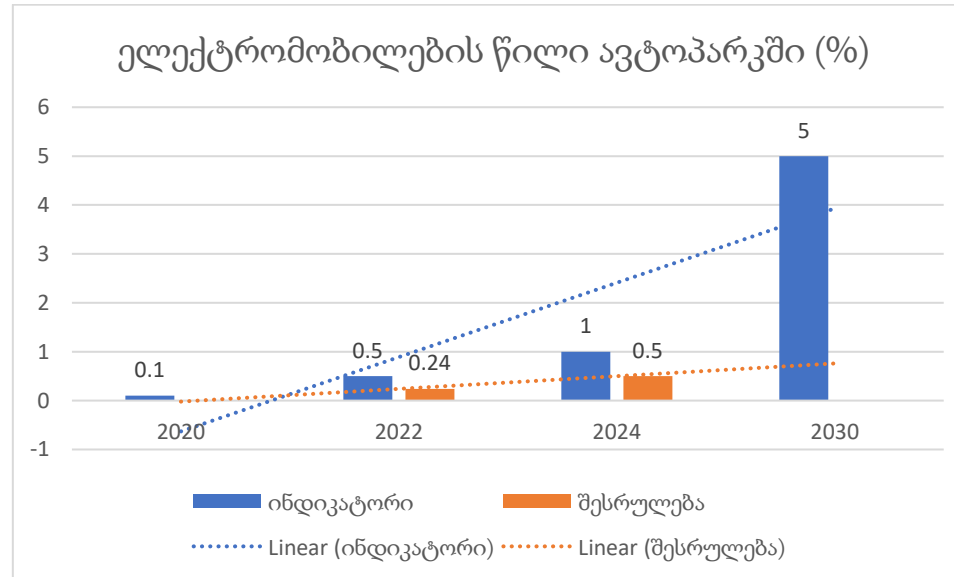
გამოწვევები

- დოკუმენტების საჯარო განხილვები დაკავშირებული იყო ბევრ სირთულესთან და გამოწვევასთან.
- გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მიხედვით დოკუმენტებს დასჭირდა სკრინინგისა და სგმ-ს პროცედურების ჩატარება, რამაც დროში გაწელა პროცესი.
- დაინტერესებული და ჩართული მხარეების კოორდინირებული მუშაობა.
- დონორის მხრიდანაც ვადების დარღვევა.
- მწვანე წყალბადი წარმოადგენს სიახლეს, ამ მიმართულებით კი რთულია კონკრეტული სტატისტიკური ინფორმაციის მოპოვება.

ტრანსპორტის სექტორი

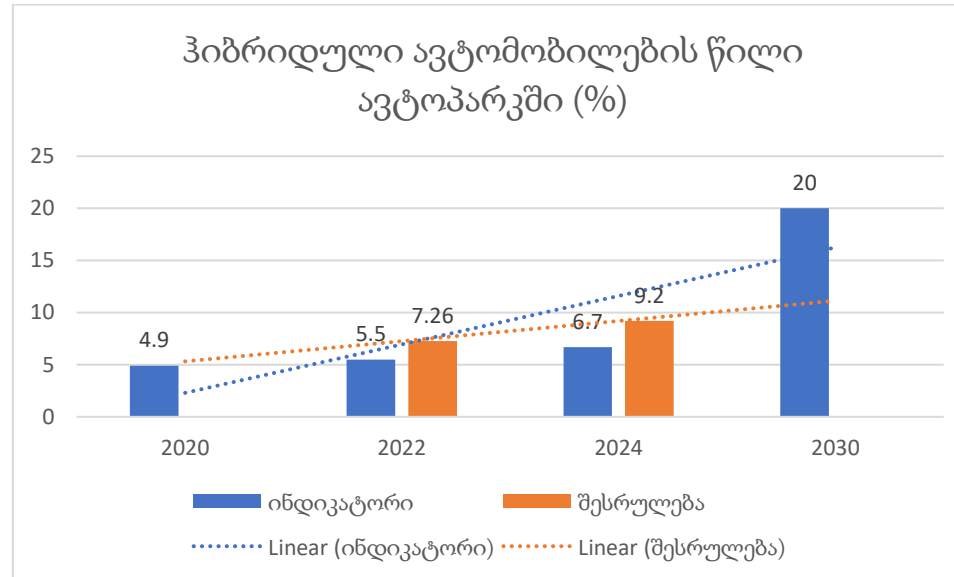
ამოცანა 2.1. დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში

2022 წლის ბოლოსთვის არსებული მდგომარეობით საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში ელექტრომობილების წილი შეადგენდა 0.24 %-ს. 2023 წლის ბოლოსთვის არსებული მდგომარეობით საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში ელექტრომობილების წილი შეადგენდა 0.3 %-ს. **2024 წლის ბოლოსთვის¹ არსებული მდგომარეობით აღნიშნული მაჩვენებელი გაზრდილია და შეადგენს 0.5%-ს.** თუმცა აღსანიშნავია, რომ 0.5% უტოლდება მხოლოდ 2022 საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს და ჩამორჩება 2024 წლის სამიზნე მაჩვენებელს (1%), ხოლო საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (ავტოპარკში 5%-იანი წილი) მხოლოდ 10%-ს შეადგენს.

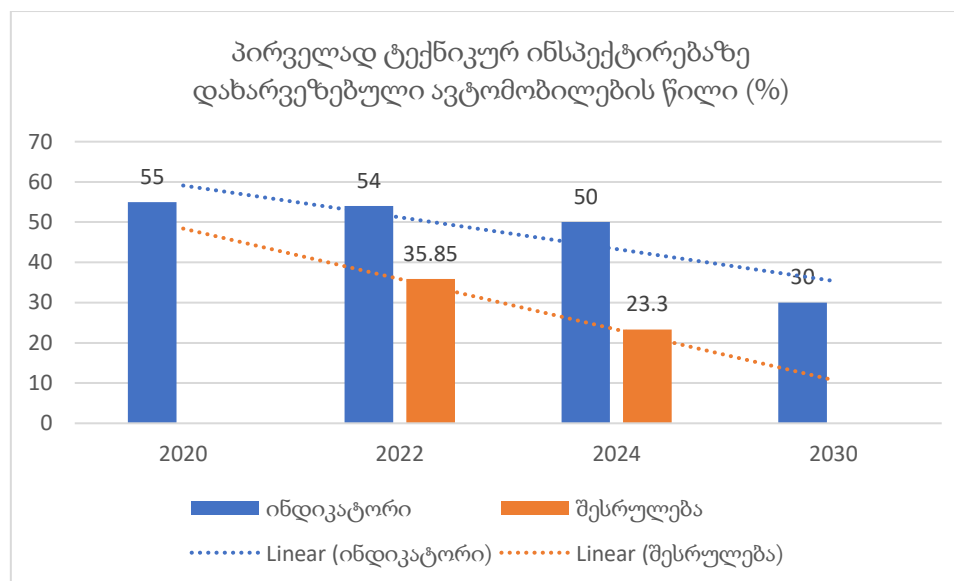

¹ საწვავის ტიპი არ აქვს მითითებული 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით "აქტიური" სტატუსით რეგისტრირებული ავტომანქანების (მსუბუქი/სამგზავრო/სატვირთო/ სპეციალიზებული) 20.5%-ს.

2024 წლის ბოლოსთვის არსებული მდგომარეობით, საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში ჰიბრიდული ავტომობილების წილი გაზრდილია და შეადგენს 9.2%-ს. 2023 წელს ის შეადგენდა 8.7%-ს, 2022 წელს კი - 7.26 %-ს. 2024 წლის მაჩვენებელი აჭარბებს 2024 წლის (6.7%) საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს და 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (ავტოპარკში 20%-იანი წილი) 46%-ს აღწევს.

რაც შეეხება ამოცანის შედეგის ინდიკატორს **2.1.3. პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარვეზებული ავტომობილების პროცენტული წილი**, 2024 წელს ეს მაჩვენებელი კიდევ გაუმჯობესდა და შეადგინა 23.3% (2023 წელს - 23.8%), რაც საბაზისო (2020 წ.) მაჩვენებელთან (55%) შედარებით, მიუთითებს პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე გამოცხადებული ავტომობილების ტექნიკური გამართულობის მდგომარეობის მკვეთრ და განგრძობით გაუმჯობესებაზე. ეს შედეგი აღემატება არა მხოლოდ 2024 წლების საშუალოვადიან მაჩვენებელს, არამედ 2030 წლის სამიზნე მაჩვენებლის 123%-იან შესრულებას ნიშნავს. კერძოდ, 2024 წლის განმავლობაში განხორციელდა 934057 პირველადი ტექნიკური ინსპექტირება შემდეგი შედეგებით: ვარგისი - 717379; უვარგისი - 213048; გზაზე გადაადგილება აკრძალულია - 3630.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 2.1.1.:** ტექნიკური ინსპექტირება გაუვლელი სატრანსპორტო საშუალებების გამოსავლენად მუნიციპალიტეტების მიერ შესყიდული სახელმწიფო საწარმო ნიშნის ამომცნობი ე.წ. „ჭკვიანი კამერების“ შსს-ს ვიდეომეთვალყურეობის ერთიან ქსელში ჩართვა.
2. **აქტივობა 2.1.2.:** სატრანსპორტო საშუალებების გამონაბოლქვის გზებზე კონტროლის გაძლიერების მიზნით, ავტომობილების გამონაბოლქვის გამწომი საველე საწოში მოწყობილობით აღჭურვილი ეკიპაჟების დამატება.
3. **აქტივობა 2.1.3.:** ელექტრომობილების გამოყენების წახალისებისთვის დამატებითი ოპტიმალური საგადასახადო შეღავათებისა და ალტერნატივების იდენტიფიცირება ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის საფუძველზე.

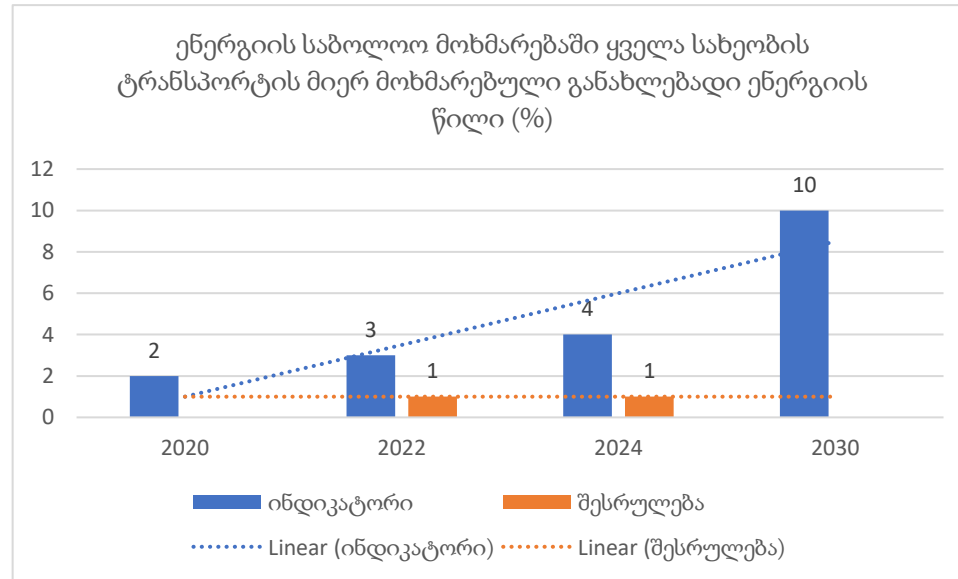
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. მუნიციპალიტეტების მიერ შესყიდული კამერების 100%-ის შსს-ს ერთიან ქსელში ჩართვა განხორციელდა. საანგარიშო პერიოდში, მუნიციპალიტეტების მიერ შესყიდული და დამონტაჟებული 129 კამერა ჩართულია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ერთიან ქსელში.
2. 2026 წლამდე ქალაქებში ავტომობილის გამონაბოლქვის გამზომი საველე საზომი მოწყობილობით აღჭურვილი დამატებით სულ მცირე 3 ეკიპაჟის ამოქმედება მეტწილად შესრულდა. 2024 წელს დამატებით ამოქმედდა ავტომობილების გამონაბოლქვის გამზომი საველე მოწყობილობით აღჭურვილი 2 ეკიპაჟი.
3. 2026 წლამდე შესაძლო საგადასახადო შეღავათების ალტერნატივების ანალიზის განხორციელება არ დაწყებულა. 2023 წელს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ მოიძია დონორი ორგანიზაცია (USAID), რომლის მხარდაჭერითაც უნდა განხორციელებულიყო ზემოაღნიშნული აქტივობა, თუმცა 2025 წელს აღნიშნულმა ორგანიზაციამ შეაჩერა საქმიანობა და შესაბამისად აღნიშნული აქტივობის განხორციელებაც შეჩერებულია. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის მიზანია, გაზომოს, თუ რამდენად გაზრდის გადასახადების შემცირება იმპორტირებული ელექტრომობილების რაოდენობას.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> • კომუნიკაცია მუნიციპალიტეტებსა და შსს-ს შორის წარმოებს ზეპირსიტყვიერად, რაც ართულებს შესაბამისი სტატისტიკური მონაცემების წარმოებას იმ მუნიციპალიტეტების შესახებ, რომლებშიც მოხდა კამერების ჩართვა. • ეკიპაჟების დაკომპლექტება და ტრენინგი. • დონორი ორგანიზაციის მოძიება.

ამოცანა 2.2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორად განსაზღვრული იყო 2.2.1 - საქართველოს ტერიტორიაზე ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახეობის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებული ენერჯის წილი. საქართველოს 2021 წლის ენერჯო ბალანსის მონაცემების მიხედვით, ტერიტორიაზე, ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებულის წილმა შეადგინა 1%. აღნიშნულში ძირითადად მოიაზრება რკინიგზის წილი. იგივე მაჩვენებელი დარჩა 2024 წელს, რაც საბაზისო მაჩვენებელზე, 2%-ზე ნაკლებია. მაჩვენებელი იმავე დონეზე იყო 2020 წლის ენერჯო ბალანსის მონაცემების მიხედვითაც. მოცემული მაჩვენებელი (1%) ჩამორჩება 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს (4%) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (10%) მხოლოდ 10%-ს შეადგენს.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. აქტივობა 2.2.1.: ბიოდიზელის წარმოების ხელშეწყობა და წახალისება.
2. აქტივობა 2.2.2.: ბიოდიზელის ახალი, გადამამუშავებელი საწარმოს მშენებლობა.
3. აქტივობა 2.2.3.: ბიოდიზელის გამოყენება მუნიციპალური სერვისების ავტოპარკში.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. ბიოდიზელის წარმოების და რეალიზების შესახებ მონაცემთა ბაზის განახლება სრულად არის შესრულებული. ბიოდიზელის წარმოებისა და რეალიზაციის შესახებ მონაცემები იკრიბება სტაციონარული წყაროებიდან, ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების

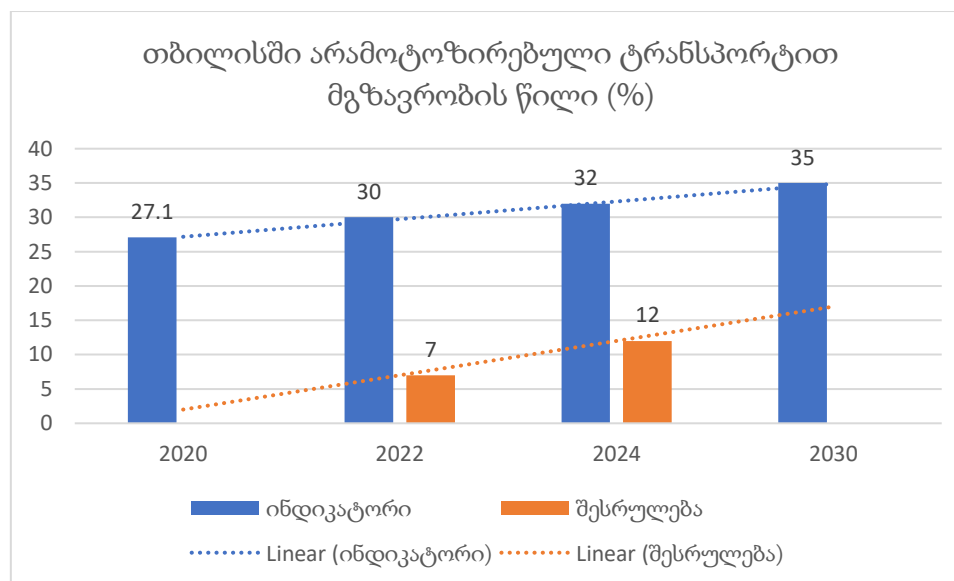
შესახებ მონაცემების შეგროვების პროცესში. საწარმოები ყოველწლიურად წარმოადგენენ ინფორმაციას გამოყენებული მასალის, წარმოებული პროდუქციისა და მისი რეალიზაციის შესახებ, მათ შორის მონაცემებს ბიოდიზელის წარმოებისა და რეალიზაციის შესახებ.

2. **2026 წლამდე ბიოდიზელის 1 საწარმოს აშენება** მიმდინარეობს და ნაწილობრივ შესრულებულია. შექმნილია ტერიტორია, სადაც უნდა აშენდეს ბიოსაწვავის გადამამუშავებელი ქარხანა, მიყვანილია კომუნიკაციები. პროექტი ითვალისწინებს მეორეული მცენარეული საკვები ზეთებისაგან ტრანსეთერიფიკაციის მეთოდით ბიოდიზელის მიღებას, რომელიც გამოიყენება საწვავად. ახალ საწარმოში დაგეგმილია წელიწადში 30000 ტონა ბიოდიზელის წარმოება როგორც ადგილობრივი, ისე საერთაშორისო ბაზრისთვის.
3. **2026 წლამდე მინიმუმ 1 საპილოტე პროექტის განხორციელება** არ დაწყებულა. საპილოტე პროექტის დასაწყებად მიმდინარეობს ფონდების მოძიების პროცესი, რაც გულისხმობს დონორი ორგანიზაციის მოძიებას პროექტის განსახორციელებლად. პროექტის მიზანია ერთი საპილოტე მუნიციპალიტეტის შერჩევა, რომლის ავტოპარკშიც მოხდება ბიოდიზელის გამოყენება/დანერგვა სატექსტო რეჟიმში. პროცესის წარმატებულად დასრულების შემდეგ, მოხდება ბიოდიზელის გამოყენება სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებში.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● საქართველოს კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის პროცესის დასრულება ევროპულ კანონმდებლობასთან მიმართებაში, რაც ხელს შეუწყობს ადგილობრივ ბაზარზე ბიოდიზელის გამოყენების ვალდებულების დანერგვას ბლენდირებული სახით. ● დონორის მოძიება.

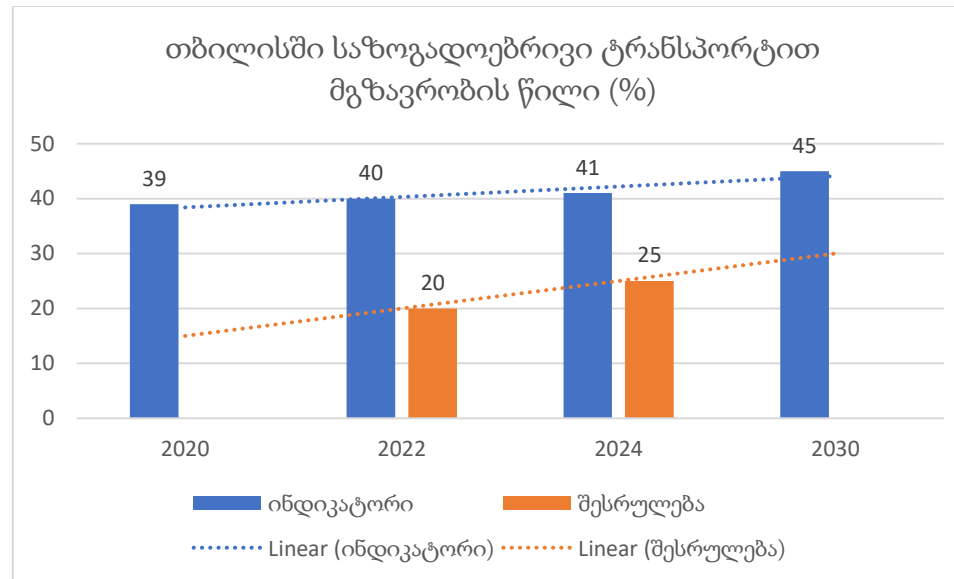
ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორთან 2.3.1 - თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) ხორციელდება, მიმართებით, 2024 წლის მდგომარეობით, **დედაქალაქში არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) გადაადგილებას ახორციელებს მგზავრების 12%, რაც წარმოადგენს გაუმჯობესებას 2023 წლის მაჩვენებელზე - 9%, თუმცა ეს მაჩვენებელი 2024 წელს უნდა ყოფილიყო 32%. მაჩვენებელი საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (35%-იანი წილი) მხოლოდ 34.3%-ს შეადგენს.** სავარაუდოდ, აღნიშნული დიდი აცდენა, ერთის მხრივ, საბაზისო მაჩვენებელსა და მის საფუძველზე დაგეგმილ საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს, და მეორეს მხრივ, მიღებულ შედეგს შორის, აიხსნება დათვლის მეთოდოლოგიური სხვაობით. 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, გრძელდებოდა დედაქალაქში ველობილიკების, საფეხმავლო ქუჩებისა და საზოგადოებრივი სივრცეების მოწესრიგება იმისათვის, რომ მოხდეს მოსახლეობის მაქსიმალური ჩართულობა და აქედან გამომდინარე, ნავარაუდევია 2030 წლისთვის ინდიკატორის სამიზნე მაჩვენებლის შესრულება.

რაც შეეხება მეორე ინდიკატორს, 2.3.2 - თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც საზოგადოებრივი (მეტრო, ავტობუსი, მიკროავტობუსი) ტრანსპორტით ხორციელდება, **საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლე მგზავრობის წილი 2024 წელს შეადგენდა 25%-ს, რაც 5 პროცენტული პუნქტით აღემატება 2022 და 2023 წლების მაჩვენებელს, თუმცა მაინც ჩამორჩება 2024 წლების საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს (41%) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (45%) 55.5%-ს შეადგენს.** მოცემული მომენტისათვის საავტობუსო და სამარშრუტო ავტომობილების ავტოპარკის განახლებასთან ერთად, მიმდინარეობს საავტობუსო ზოლებისა და განახლებული საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მარშრუტების სექმის დაგეგმვის პროცესი, რის შემდეგაც შესაძლებელი იქნება თბილისში საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლეთა პროცენტული წილი სამიზნე მაჩვენებელს გაუთანაბრდეს.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 2.3.1.:** თბილისის სატრანსპორტო პოლიტიკის ფარგლებში გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელება.
2. **აქტივობა 2.3.2.:** ბათუმის მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმით და ბათუმის ველოგადაადგილების გენერალური გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელება.
3. **აქტივობა 2.3.3.:** აჭარის რეგიონალური საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ფორმალური სისტემის განვითარება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

- 1. თბილისში 18 მეტრიანი 160 ერთეული ავტობუსის ახალი სამარშრუტო ქსელის სატრანზიტო დერეფნებზე ამოქმედება** მეტწილად შესრულდა. 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით დედაქალაქის საზოგადოებრივი ტრანსპორტის სამარშრუტო ქსელში გაშვებულია 83 ერთეული 18 მეტრიანი ავტობუსი. თუმცა შესყიდვა განხორციელებულია და ადგილზეა 160 ერთეული 18 მეტრიანი ავტობუსი, რომლებიც უტაპობრივად გაეშვება ქსელში მას შემდეგ, რაც შესაბამისი ინფრასტრუქტურა მოეწყობა საჭირო ქუჩებზე (ბასლაინი, შუქნიშნები, გაჩერებები). 18 მეტრიანი ავტობუსები მოძრაობს 5 მარშრუტზე: № 301 ანა პოლიტკოვსკაია-წმინდა ბარბარეს უბანი; № 302 დიდი დილომი IV მ/რ-სახ. უნივერსიტეტის მალღივი კორპუსი; № 308 გლდანის ტბა-ბარათაშვილის ქ.; № 310 ვარკეთილის IV მ/რ-სახ. უნივერსიტეტის მალღივი კორპუსი; № 314 დიდი დილომი IV მ/რ-ბარათაშვილის ქ. დაგეგმილია უახლოეს წლებში სრულად დაიფაროს ქალაქის 10 ძირითადი სატრანზიტო დერეფნის მომსახურება აღნიშნული მოცულობის ავტობუსებით, რისთვისაც აუცილებელია მოეწყოს შესაბამისი ინფრასტრუქტურა, რაც ტექნიკურად შესაძლებელს ხდის გაიზარდოს მოსახლეობის მომსახურებისა და ავტოპარკის სრულად დატვირთვის კოეფიციენტი.
- 2. ტექნიკური დოკუმენტაციის მომზადება თბილისის მეტროს 12 სადგურის მოდერნიზებისათვის** მეტწილად შესრულდა. დასრულებულია პროექტის ძირითადი სამუშაოები. საკონსულტაციო მომსახურების შესყიდვის ტენდერი დასრულებულია 2024 წლის 29 ნოემბერს და ამჟამად მიმდინარეობს წინადადებების შეფასება. მიმდინარეობს მასალების დამუშავება კონსულტანტთან ერთად.
- 3. ახალი მეტროს ვაგონების შეძენის თაობაზე ტენდერის გამოცხადება** შესრულებულია. 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით დასრულებულია ბაზრის კვლევის პროცედურები და გამოცხადებულია ტენდერი შესყიდვის თაობაზე. პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია 13 ოთხვაგონიანი და 9 ხუთვაგონიანი მატარებლის სულ 97 ვაგონი და მატარებლის მართვის კაბინის სიმულატორის შეძენას, რომლის მეშვეობითაც მოხდება მემანქანეთა და მატარებლის მოძრაობასთან დაკავშირებული პირების გადამზადება/შეფასება.
- 4. სრულად შესრულდა ინდიკატორი - თბილისის ქუჩებში მოქმედებს სულ მცირე 40 ახალი გონიერი შუქნიშნის ობიექტი, რომელიც ემსახურება არამოტორიზებული მგზავრობების და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის პრიორიტეტიზაციას.** 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით დედაქალაქში დამონტაჟებულია 68 ერთეული გონიერი შუქნიშანი.
- 5. თბილისში 3 ახალი ველობილიკის მოწყობა** ნაწილობრივ შესრულდა. 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით დედაქალაქში საველოსიპედ ბილიკი მოწყობილია 1 ქუჩაზე - აკაკი წერეთლის გამზირის გასწვრივ.
- 6. 1 საბაგირო ხაზის რეაბილიტირება და ამოქმედება** სრულად შესრულდა. დედაქალაქს დაემატა და ფუნქციონირებს რუსთაველის გამზირისა და მთაწმინდის დამაკავშირებელი საბაგირო დერეფანი.
- 7. 3 ახალ ქუჩაზე მულტიმოდალური დაგეგმარების პრინციპების შესაბამისად დიზაინის განახლება** სრულად შესრულდა. 2024 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით დედაქალაქში მულტიმოდალური პრინციპების შესაბამისად რეაბილიტირებულია 3 ქუჩა. (ა. წერეთლის გამზირი, წყნეთის გზატკეცილის ბაგების მონაკვეთი, ჭაბუა ამირეჯიბისა და მ. თამარაშვილის საგზაო მონაკვეთი). მულტიმოდალური ქუჩის პრინციპი გულისხმობს საჯარო სივრცის თანასწორ განაწილებას საგზაო მოძრაობის მონაწილეთა შორის. აღნიშნული პრინციპი

საგზაო მოძრაობის მონაწილეებს სთავაზობს სხვადასხვა სახის გადაადგილების საშუალებას: საქვეითე, ველოსიპედის, არამოტორიზებული ტრანსპორტის, საზოგადოებრივი ტრანსპორტისა და კერძო ავტომობილის გადაადგილება.

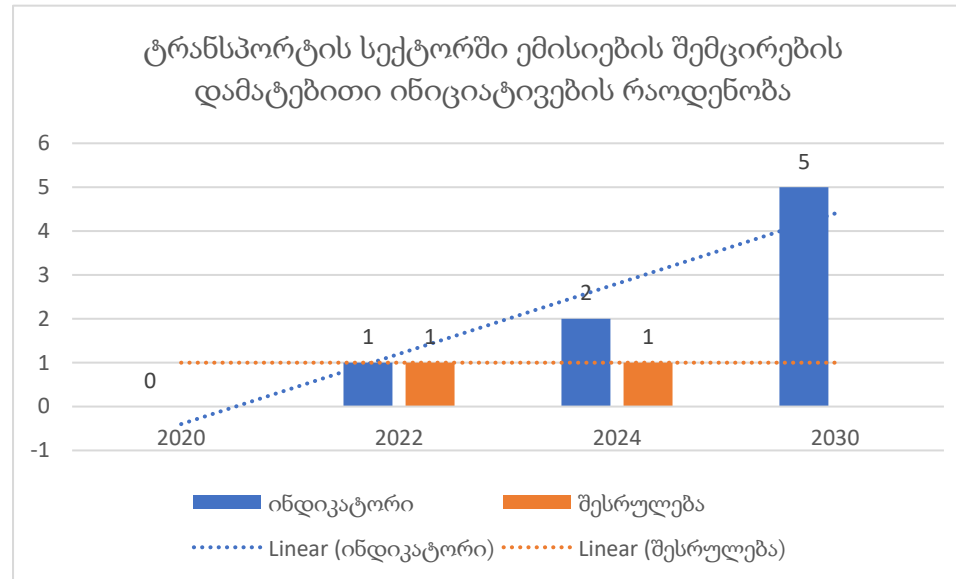
8. **2025 წლის ბოლოსთვის ბათუმში ზონალურ-საათობრივი პარკირების 3 ლოკაციაზე დანერგვა** არ დაწყებულა. აქტივობის განხორციელება დაგეგმილი იყო GIZ-ის პროექტის ConnectGeorgia ფარგლებში.
9. **2025 წლის ბოლოსთვის ბათუმში 2 ახალი ველობილიკის მოწყობა** არ დაწყებულა. პროექტის "მდგრადი ურბანული მობილობა ბათუმში" ფარგლებში მზადების ეტაპზეა, KfW ბანკსა და ბათუმის მერიას შორის გასაფორმებელია განსაკუთრებული შეთანხმება, რომლის შემდგომ შესყიდულ იქნება საკონსულტაციო მომსახურება და დაიწყება აქტივობების განხორციელების მომსახურების შესყიდვის პროცესი (2025 წლის ბოლო კვარტალში).
10. **2025 წლის ბოლოსთვის, ბათუმში მდგრადი ტრანსპორტის ხელშემწყობი 5 საპილოტე ინფრასტრუქტურული პროექტის განხორციელება** არ დაწყებულა. GIZ-ის მიერ შესყიდულ იქნა საკონსულტაციო მომსახურება საპილოტე პროექტების განხორციელების კვლევისა და დეტალური დიზაინების მოსამზადებლად.
11. **აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის (აჭარის ა.რ.) მუნიციპალიტეტებისა და მთავრობის მონაწილეობით სამუშაო ჯგუფის შექმნის და ფუნქციონირების** აქტივობა განხორციელდა. შექმნილია და ფუნქციონირებს სამუშაო ჯგუფი აჭარის ა.რ. მუნიციპალიტეტებისა და მთავრობის მონაწილეობით. რამოდენიმეჯერ გაიმართა სამუშაო ჯგუფისა და სამუშაო კომისიის შეხვედრები რეგიონული ტრანსპორტის სხვადასხვა მიმდინარე საკითხებზე. სამუშაო ჯგუფი მუშაობს აჭარის რეგიონში რეგიონული/საქალაქთაშორისო ტრანსპორტის სისტემების გამართვისა და რეგიონში ერთიანი საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ოპერირების გამართვისათვის საჭირო გადაწყვეტილებების შემუშავებაზე.
12. **ორი ინდიკატორი - ორგანიზაციული განვითარების სულ მცირე 2 ტექნიკური წინადადების და კაპიტალური ინვესტიციისათვის საჭირო ტექნიკური დოკუმენტაციის პაკეტის შემუშავება** არ დაწყებულა. გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის ორგანიზაციის, GIZ ტექნიკური მხარდაჭერით 2025 წლის ბოლოსათვის იგეგმება აჭარის რეგიონული ტრანსპორტის ორგანიზაციული განვითარების მინიმუმ 2 ტექნიკური წინადადების შემუშავება: 1. მგზავრობისა და შესწავლის საფუძველზე აჭარის ერთიანი ინტეგრირებული სამარშრუტო ქსელის დაგეგმვა მოკლე, საშუალო და გრძელვადიანი პერიოდისთვის; 2. ერთიანი სამარშრუტო ქსელის მართვისა და ოპერირების შესაბამისი ორგანიზაციულ-ფინანსური მოდელის შემუშავება. კაპიტალური ინვესტიციისათვის საჭირო ტექნიკური დოკუმენტაციის პაკეტის შემუშავებაზე აქტივობები დაგეგმილია 2025 წლიდან.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● დროში გაწელილი და კომპლექსური ინფრასტრუქტურული საკითხები, როგორც არის: საავტობუსე ხაზების დახაზვა, გაჩერებების, შუქნიშნებისა და ტაბლოების მოწყობა, ასევე მიწისქვეშა კომუნიკაციის შეცვლა/მოწესრიგება, გზის საფარის შეცვლა და ა.შ. ● რეაბილიტაციის დაგეგმვის პროცესის კომპლექსურობა, რათა მოსახლეობისათვის მობილობის შეფერხებების გარეშე მოხდეს შესაბამისი ეტაპების დაგეგმვა.

- თბილისში ველობილიკების მოწყობის პროცესში მოსახლეობის (ძირითად შემთხვევაში მოტორიზებული ტრანსპორტით მოსარგებლე მძღოლების) მხრიდან მოძრაობის ამ საშუალების მიმღებლობის არქონა, რაც ველოსიპედით მოსარგებლეებისათვის რიგ შემთხვევაში ქმნის უსაფრთხოების პრობლემებს, განსაკუთრებით იმ ქუჩებზე სადაც 40 კმ/სთ-ზე მაღალია მოძრაობის დაშვებული სიჩქარე. ასევე, ქალაქში არსებული ვიწრო ქუჩების სიმრავლის გამო ხშირ შემთხვევაში უპირატესობა ენიჭება საზოგადოებრივი ტრანსპორტისათვის განკუთვნილი ზოლის მოწყობას. რიგ ქუჩებზე აღნიშნული ზოლი გაზიარებულია ველომოსარგებლეთათვისაც, თუმცა უსაფრთხოების გათვალისწინებით სასურველია ველობილიკები არსებობდეს საავტობუსე და სამანქანე ზოლებისგან დამოუკიდებლად.
- აჭარაში პროექტის აქტივობები დაწყების გაჭიანურება.

ამოცანა 2.4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 2.4.1 - ტრანსპორტის სექტორში სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობის **მაჩვენებელი 2024 წელს, ისევე როგორც 2023 წელს იყო 1**. კერძოდ, მომზადებულია ტრანსპორტის სექტორის სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებაზე დაფუძნებული ინიციატივა და საპროექტო წინადადება - "მუნიციპალიტეტთაშორისი მდგრადი ტრანსპორტი საქართველოში". **2023 წელს, აღნიშნული უტოლდებოდა 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს, თუმცა წელს ჩამორჩება 2024 წლის სამიზნე მაჩვენებელს. ის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის მხოლოდ 20%-ს შეადგენს.**

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 2.4.1.:** საგზაო ტვირთის სარკინიგზოზე გადატანის მიზნით საუკეთესო შესაძლებლობების გამოვლენისთვის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის მომზადება და განხორციელებადობის შესწავლა.
2. **აქტივობა 2.4.2.:** ქალაქ ქუთაისის სივრცითი განვითარების დოკუმენტის შემუშავება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის **ტექნიკური ანალიზის დოკუმენტის შემუშავება** სრულად შესრულდა. საგზაო ტვირთის სარკინიგზოზე გადატანის მიზნით საუკეთესო შესაძლებლობების გამოვლენისთვის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი მომზადებულია. დოკუმენტის მომზადება განხორციელდა GIZ - ის ფინანსური მხარდაჭერითა და კოორდინაციით. დოკუმენტის მომზადებაში ჩართული იყვნენ სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეები.

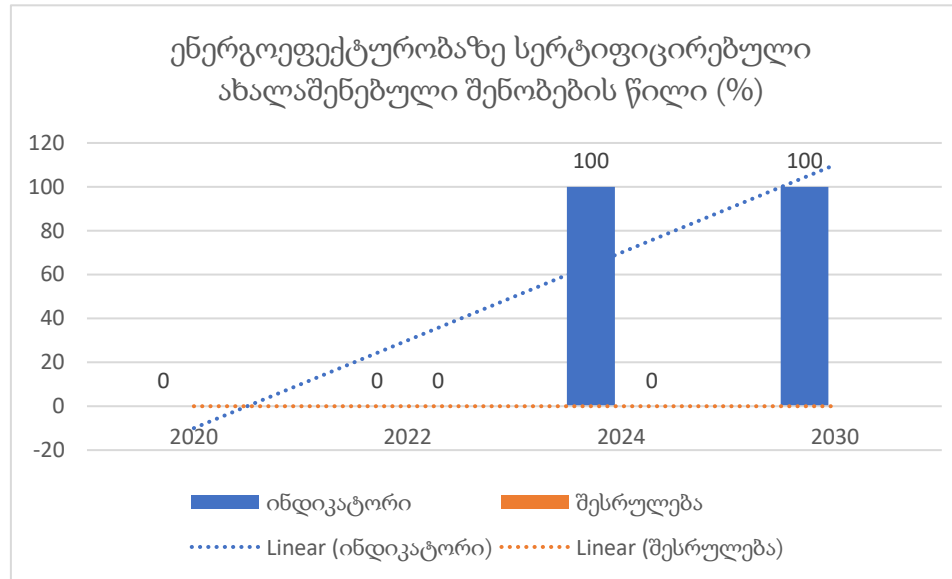
2. **2026 წლამდე ქალაქის სივრცითი განვითარების დოკუმენტი შემუშავება ქალაქ ქუთაისისთვის - აღნიშნულ უწყებას ინფორმაცია არ მოუწოდებია.**

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none">
ქუთაისის მუნიციპალიტეტთან მონაცემების მოწოდების თაობაზე კოორდინაციის სირთულეები.

შენობების სექტორი

ამოცანა 3.1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის **3.1.1 - კანონის შესაბამისად, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ყოველი ახალი აშენებული შენობის პროცენტული წილი, რომელიც ენერგოეფექტურობაზეა სერტიფიცირებული, მაჩვენებელი 2024 წელს, ისევე როგორც 2023 წელს, დარჩა 0**, რადგან ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების მომზადებული წესის დამტკიცება ჯერ არ მომხდარა. შენობების ენერგოეფექტურობაზე სერტიფიცირების დასაწყებად საჭიროა შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის დამტკიცება. მომზადებულია აღნიშნული წესის საბოლოო სამუშაო ვერსია, EU/KfW-ის ტექნიკური დანმარების პროექტის ფარგლებში, რომელიც 2025 წელს წარედგინება მთავრობას დასამტკიცებლად.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 3.1.1.:** შენობების მინიმალური ენერგეტიკული მახასიათებლების და სერტიფიცირების აღსრულების შესაძლებლობების გაძლიერების პროგრამის შემუშავება.
2. **აქტივობა 3.1.2.:** შენობების ენერგოეფექტურობაზე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების შექმნა და დამტკიცება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. ნაწილობრივ შესრულდა **პროგრამის შემუშავება, რომელიც შეთანხმებულია მუნიციპალიტეტების მერიებთან**. ეროვნული პროგრამა უკვე არსებობს, საჭიროა მისთვის სერტიფიცირების ფუნქციების დამატება. პროგრამების დანერგვამდე საჭიროა ენერგოეფექტურობის

სერტიფიცირების წესის დამტკიცება. ამ ეტაპზე მომზადებულია წესის სამუშაო ვერსია, დამტკიცებამდე საჭიროა მის ჩართულ მხარეებთან განხილვა და საბოლოო ვერსიის ჩამოყალიბება. წესის დამტკიცების შემდგომ პროგრამას დაემატება სერტიფიცირების ფუნქციებიც. ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესი მუშავდება შენობების ენერგოეფექტურობის კანონის შესაბამისად. აღნიშნულ პროცესში ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დახმარებას უწევს საერთაშორისო კომპანია GOPA, ევროკავშირისა და KfW-ის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში.

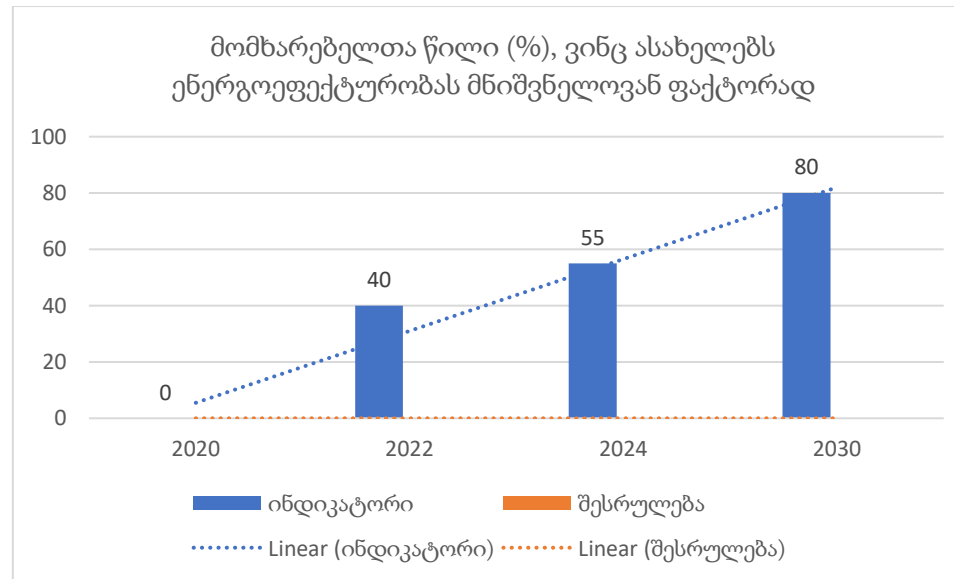
2. **2025 წლის 30 ივნისამდე თითქმის ნულოვანი ენერგომომხმარების შენობების რაოდენობის გაზრდის ეროვნული გეგმის დამტკიცება** ნაწილობრივ შესრულდა. დოკუმენტის მომზადება ჯერ საწყის ეტაპზეა, მომზადებულია გეგმის პირველადი სამუშაო ვერსია, რომლის განხილვაც უნდა მოხდეს ჩართულ მხარეებთან, რის შედეგაც მოხდება დოკუმენტის განახლება. გეგმა მუშავდება შენობების ენერგოეფექტურობის კანონის შესაბამისად. აღნიშნულ პროცესში ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დახმარებას უწევს საერთაშორისო კომპანია GOPA, ევროკავშირისა და KfW-ის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> • დროის სიმცირე. • ადამიანური და ტექნიკური რესურსის საჭიროება, სხვადასხვა ექსპერტების აქტიური ჩართულობა. • ფართო აუდიტორიებთან მუშაობა, საჯარო განხილვები და მიღების დროში გადავადება

ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე

2024 წელს არ შეცვლილა ამოცანის შედეგის ინდიკატორი 3.2.1. იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად. მომხმარებელთა მიერ ენერგოეფექტური გადაწყვეტილებების მიღებაზე დიდი გავლენა უნდა იქონიოს ენერგოეტიკეტირების ტექნიკური რეგლამენტების დამტკიცებამ და ამოქმედებამ, რაც დაგეგმილია 2025 წლის 31 დეკემბრიდან. შესაბამისად, სანამ არ ამოქმედდება 14-ივე რეგლამენტი, იქამდე ინდიკატორის მიღწევა რთულია.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 3.2.1.:** მოწყობილობებისთვის საჭირო ევროპული სტანდარტების შესაბამისი სქემების სტანდარტების სახელმძღვანელო დოკუმენტების, ნორმების და მარკირებების (ეტიკეტირების) გადმოტანა.
2. **აქტივობა 3.2.2.:** ენერგოეფექტურობის შესახებ საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებისთვის პროგრამების განხორციელება.
3. **აქტივობა 3.2.3.:** „ვარვარა“ ნათურებთან დაკავშირებით საინფორმაციო კამპანიის ჩატარება.
4. **აქტივობა 3.2.4.:** მზის ენერგიით წყლის გაცხელების შესახებ საინფორმაციო კამპანიების განხორციელება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. განხორციელდა ინდიკატორი - **2026 წლამდე შექმნილია საყოფაცხოვრებო ტექნიკის ენერგოეფექტურობისთვის ხელშემწყობი 9 სქემა, რომლებიც ითვალისწინებს არასამთავრობო ორგანიზაციების და კერძო კომპანიების მოსაზრებებს და სრულად შესაბამება 2017/1369 EU რეგულაციას.** გეგმა გადაჭარბებულად შესრულდა - 9-ის ნაცვლად დამტკიცდა 14. 2024 წლის ბოლო კვარტალში დამტკიცდა 14 ენერგოეტიკეტირების სქემა სხვადასხვა საყოფაცხოვრებო ტექნიკისთვის, ევროკავშირის დირექტივების შესაბამისად. ესენია: საყოფაცხოვრებო მოხმარების ჭურჭლის სარეცხი მანქანის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; სამაცივრე მოწყობილობების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; საყოფაცხოვრებო სარეცხი მანქანისა და საყოფაცხოვრებო კომბინირებული სარეცხ-საშრობი მანქანის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე ელექტრონული ეკრანების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; ჰაერის კონდიციონერის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; საყოფაცხოვრებო სივრცის გამათბობლების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; მყარი საწვავის ბოილერის; და მყარი საწვავის ბოილერის, დამატებითი გამათბობლების, ტემპერატურის მარეგულირებლებისა და მზის პანელების კომპლექტების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; წყლის გამათბობლის; ცხელი წყლის შემნახველი ავზის; და წყლის გამათბობლისა და მზის პანელის კომპლექტების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; სივრცის გამათბობლის; კომბინირებული გამათბობლის; სივრცის გამათბობლის, ტემპერატურის მარეგულირებლისა და მზის პანელის კომპლექტების; და კომბინირებული გამათბობლის, ტემპერატურის მარეგულირებლისა და მზის პანელის კომპლექტების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; სინათლის წყაროების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; საყოფაცხოვრებო სავენტილაციო ერთეულების ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; პროფესიული სამაცივრო-შესანახი კამერის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; საყოფაცხოვრებო მოხმარების სამზარეულო ღუმლისა და გამწოვის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე; საყოფაცხოვრებო მოხმარების საშრობი მანქანის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე.
2. ენერგოეფექტურობის შესახებ **2026 წლამდე საინფორმაციო კამპანიის ჩატარება** ნაწილობრივ შესრულდა. მიმდინარეობს ცნობიერების ამაღლების კამპანიების მომზადება სხვადასხვა რეგიონისთვის, რის შემდეგაც დაიწყება მათი ჩატარება. ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული “საქართველოს ენერგეტიკული სექტორის რეფორმის პროგრამის” ფარგლებში ცხადდება ტენდერი ენერგოეფექტურობის შესახებ რეგიონალური საინფორმაციო კამპანიების შემუშავებისა და განხორციელებისთვის. პროექტის მთავარი მიზანია მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება ენერგო ეფექტურობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, ენერჯის დაზოგვის ზომების წახალისება და ენერჯის მოხმარების შემცირების მხარდაჭერა. პროექტს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, ევროკავშირისა და გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკის (KfW) მხარდაჭერითა და კომპანია GOPA Intec-თან თანამშრომლობით ახორციელებს.
3. **საზოგადოებრივი აზრის კვლევის განხორციელება** არ დაწყებულა, კვლევის ჩატარება შესაძლებელი გახდება მას მერე, რაც დასრულდება დაგეგმილი საინფორმაციო კამპანიები.
4. არ დამდგარა შედეგი ინდიკატორისთვის - **საინფორმაციო კამპანიის განხორციელებამდე და განხორციელების შემდეგ ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის კვლევის თანახმად, სამიზნე აუდიტორიის ცნობიერების დონე გაუმჯობესებულია, სულ მცირე, 50%-ით.** ცნობიერების დონის გაუმჯობესების შესახებ მონაცემები ხელმისაწვდომი იქნება შესაბამისი კვლევის ჩატარების შემდეგ, რომელიც გათვალისწინებულია მეორე ინდიკატორში. აქვე აღსანიშნავია, რომ ცნობიერების ამაღლების კამპანიები უკვე ჩატარდა თბილისში. 2023 წელს გაიმართა კონკურსი "გახადე შენი სკოლა ენერგოეფექტური". თუმცა კამპანიის მაქსიმალური შედეგების მისაღებად საჭიროა განხორციელდეს ცნობიერების ამაღლების კამპანიები, რომლებიც დაგეგმილია რეგიონებში.

5. **“ვარვარა” ნათურებთან დაკავშირებით საინფორმაციო კამპანიის ჩატარება** ნაწილობრივ შესრულდა. ჩატარებული საინფორმაციო კამპანიები, ასევე მოიცავდა ვარვარა ნათურების ნაწილსაც, აღნიშნული საკითხი ასევე შევა დაგეგმილი საინფორმაციო კამპანიებშიც.
6. **კამპანიის ჩატარების შემდეგ საზოგადოებრივი აზრის კვლევის განხორციელება და ენერგოეფექტური ნათურების თაობაზე სამიზნე აუდიტორიის ცნობიერების გაზრდა, სულ მცირე, 30%-თ** არ დაწყებულა. კვლევის ჩატარება შესაძლებელი გახდება მას მერე, რაც დასრულდება დაგეგმილი საინფორმაციო კამპანიები. ამ ეტაპზე კვლევის ზუსტი დეტალების არ არის ცნობილი.
7. **მზის ენერგიით წყლის გაცხელების შესახებ საინფორმაციო კამპანია** ნაწილობრივ შესრულდა. საინფორმაციო კამპანიების ასევე მოიცავდა ცნობიერების ამაღლებას მზის ენერგიით წლის გაცხელების შესახებ, აღნიშნული საკითხი ასევე შევა დაგეგმილი საინფორმაციო კამპანიებშიც.
8. **კამპანიის ჩატარების შემდეგ საზოგადოებრივი აზრის კვლევის განხორციელება და მზის ენერგიით წყლის გაცხელების შესახებ სამიზნე აუდიტორიის ცნობიერების გაზრდა, სულ მცირე, 50%-თ** არ დაწყებულა. ცნობიერების დონის გაუმჯობესების შესახებ მონაცემები ხელმისაწვდომი იქნება შესაბამისი კვლევის ჩატარების შემდეგ, რომელიც გათვალისწინებული მეორე ინდიკატორში. აქვე აღსანიშნავია, რომ ცნობიერების ამაღლების კამპანიები უკვე ჩატარდა თბილისში 2023 წელს. გაიმართა კონკურსი "გახადე შენი სკოლა ენერგოეფექტური", რომელიც მოიცავდა ცნობიერების ამაღლებას ზის ენერგიის წყლის გაცხელების შესახებ, თუმცა კამპანიის მაქსიმალური შედეგების მისაღებად საჭიროა განხორციელდეს ცნობიერების ამაღლების კამპანიები, რომლებიც დაგეგმილია რეგიონებში.

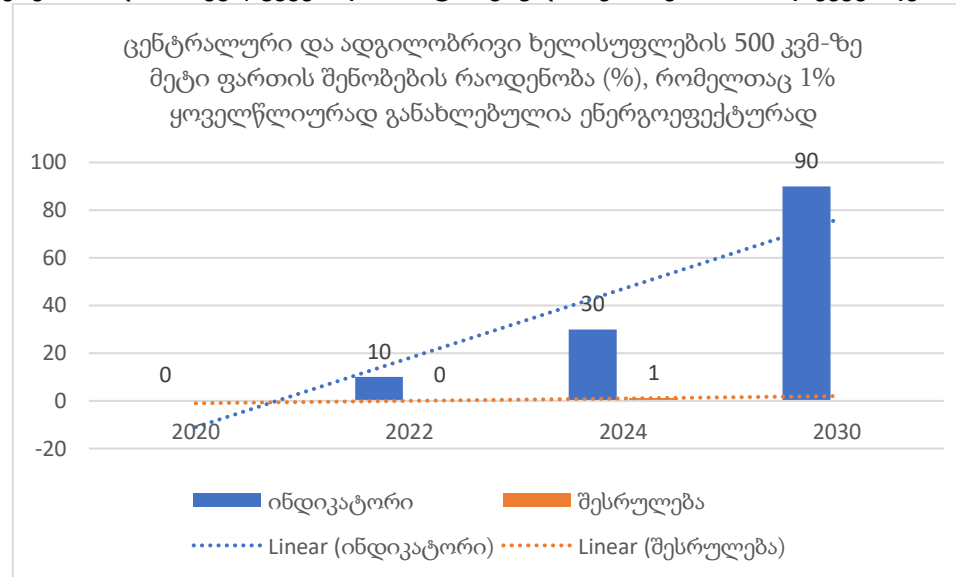
გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● რეგულაციების პროექტებზე დაინტერესებულ მხარეების მხრიდან შენიშვნების/კომენტარების დროული მიღება. ● სამიზნე აუდიტორიის სიმრავლე და კამპანიის თითოეულ მუნიციპალიტეტში ჩატარების სირთულე. ● კვლევებისთვის საჭირო დრო სიმწირე, ადამიანური და ფულადი რესურსები.

ამოცანა 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება

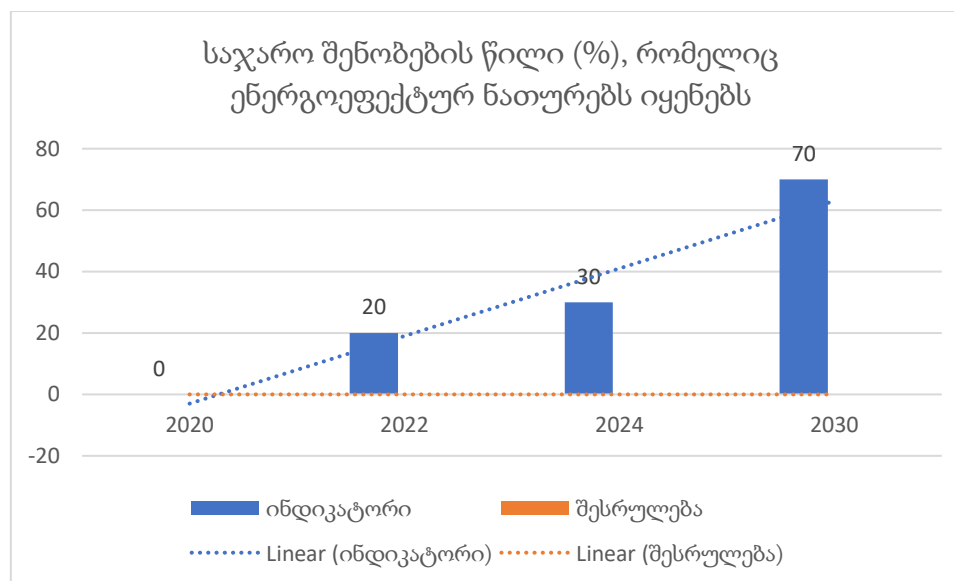
შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომების დანერგვის ამოცანისთვის განსაზღვრულია ორი ინდიკატორი: 3.3.1 ცენტრალური და მუნიციპალური მთავრობის მიერ დაკავებული და მფლობელობაში არსებული 500 მ2-ზე მეტი ფართობის შენობების რაოდენობა, რომელთა სრული ფართობის 1% განახლებულია ყოველწლიურად ენერგოეფექტურობის სტანდარტების მიხედვით, და 3.3.2 საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობების

პროცენტული წილი, რომლებიც ენერგოეფექტურ ნათურებს იყენებს. **არცერთი ინდიკატორის მიმართ არ დაფიქსირებულა პროგრესი მაჩვენებლების თვალსაზრისით.**

2024 წლისთვის, შექმნილია საჯარო შენობების რეესტრი 25082-ზე მეტი ფართობის შენობებისთვის, რომელიც გამოქვეყნებულია საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს საიტზე.² მიმდინარეობს რეესტრის განახლება. **2024 წელს 1% იანი განახლების ვალდებულების შესრულება მოხდა იმ დონორული პროექტების დახმარებით, რომლებიც ითვალისწინებდნენ სკოლების და ბაღების რეაბილიტაციას ენერგოეფექტურობის მოთხოვნების შესაბამისად.** ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონის ცვლილებების მიხედვით 2026 წლიდან (მას შემდეგ, რაც ცვლილებები ძალაში შევა) უკვე ადმინისტრაციული შენობების 3 % დაექვემდებარება განახლებას.

² <https://www.economy.ge/?page=news&nw=2323&s=administraciuli-organos-sakutrebasa-da-sargeblobashi-arsebuli-shenobebis-reestris-warmoebis-wesi-damtkicda>

რაც შეეხება მეორე ინდიკატორს, „ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონის“ თანახმად, სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში და საჯარო სექტორში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესები და სახელმძღვანელო პრინციპები უკვე დამტკიცებულია. აღნიშნული წესის დამტკიცება განაპირობებს ენერგოეფექტური ნათურების შესყიდვას. მაგრამ **წესის ამოქმედების ვადად, ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე დიდი ზეგავლენის გამო, განისაზღვრა 2027 წლის 1 იანვარი**. შესაბამისად, 2027 წლამდე ვერ მოხერხდება საჯარო შენობებში ენერგოეფექტური ნათურების წილის განსაზღვრა.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 3.3.1.:** საჯარო დაწესებულების მფლობელობა/ სარგებლობაში არსებულ შენობებში ენერგოეფექტური განათების მონტაჟის ხელშეწყობა.
2. **აქტივობა 3.3.2.:** საჯარო სექტორის შენობების ენერგეტიკული მახასიათებლების სერტიფიკატის მიღების გეგმის მომზადება
3. **აქტივობა 3.3.3.:** ყველაზე ინტენსიური ენერგომოხმარების მქონე კომერციული სექტორის შენობების ენერგეტიკული მახასიათებლების მინიმალური მოთხოვნების მიღწევის და ენერგოსერტიფიცირების მოთხოვნების შესაბამისად თანადაფიანსებით მოდერნიზაციის გეგმის შემუშავება.

4. **აქტივობა 3.3.4:** ყველაზე უფრო დიდი ემისიების მქონე საცხოვრებელი ამხანაგობების და მოწყვლადი ჯგუფების შენობების ფონდის შესწავლა და მოდერნიზაციის პროგრამის შემუშავება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

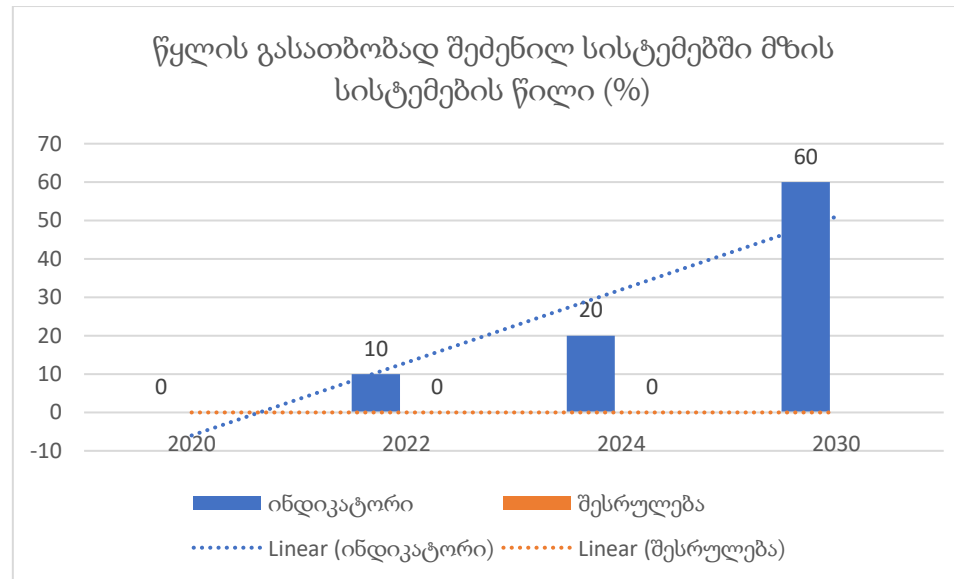
1. **საჯარო შენობისთვის შექნილ ახალ ნათურებში ენერგოეფექტური ნათურების წილის 100%-მდე გაზრდა** არ დაწყებულა, ვინაიდან არ არის იდენტიფიცირებული რომელი პროექტის ფარგლებში მოხდება აღნიშნული. საჭიროა კვლევის ჩატარება, რითაც დადგინდება საჯარო შენობისთვის შექნილ ახალ ნათურებში ენერგოეფექტური ნათურების წილი.
2. არ დაწყებულა **ენერგეტიკული მახასიათებლების სერტიფიკატის მიღების გეგმა, რომელიც მოიცავს მოდერნიზებული საჯარო შენობების ფართობს (კვ.მ), ასევე მოდერნიზებული შენობების პროცენტულ წილს შენობების რეესტრში მითითებულ მთლიან ფართობთან მიმართებაში.** გეგმის მომზადება ჯერ დაწყებული არ არის, პირველ ეტაპზე საჭირო შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის დამტკიცება, რომელიც ამჟამად მომზადების პროცესშია, მას შემდეგ რაც წესი დამტკიცდება შესაძლებელი იქნება გეგმაზე მუშაობა. ინდიკატორის შესრულება სავარაუდოდ მოხდება საერთაშორისო კომპანია GOPA-ის დახმარებით, ევროკავშირისა და KFW-ის ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში.
3. არ დაწყებულა **ყველაზე ინტენსიური ენერგომომხმარების მქონე კომერციული სექტორის შენობების ენერგეტიკული მახასიათებლების მინიმალური მოთხოვნების მიღწევის და ენერგოსერტიფიცირების მოთხოვნების შესაბამისად თანადაფიანსებით მოდერნიზაციის გეგმის** შექმნა. გეგმის დასამტკიცებლად საჭიროა, პირველ ეტაპზე, ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის დამტკიცება, რომელიც ამჟამად შემუშავების პროცესშია. ყველაზე ინტენსიური ენერგომომხმარების მქონე კომერციული სექტორის შენობების ენერგეტიკული მახასიათებლების მინიმალური მოთხოვნების მიღწევის და ენერგოსერტიფიცირების მოთხოვნების შესაბამისად თანადაფიანსებით მოდერნიზაციის გეგმის შემუშავება სავარაუდოდ მოხდება საერთაშორისო კომპანია GOPA-ის დახმარებით, ევროკავშირისა და KFW-ის ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში.
4. არ დაწყებულა **ყველაზე უფრო დიდი ემისიების მქონე საცხოვრებელი ამხანაგობების და მოწყვლადი ჯგუფების შენობების ფონდის ანგარიშის შექმნა.** ამ ეტაპზე მიმდინარეობს მუშაობა შენობების გრძელვადიანი განახლების სტრატეგიაზე, სტრატეგიამ შესაძლოა ასევე მოიცვა აღნიშნული ინდიკატორი, მიმდინარეობს მსჯელობა. შენობების გრძელვადიანი განახლების სტრატეგიაზე მუშაობა მომდინარეობს საერთაშორისო კომპანია GOPA-ის დახმარებით, ევროკავშირისა და KFW-ის ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში.
5. არ დაწყებულა **შენობების მოდერნიზაციის პროგრამის შემუშავება.** ამ ეტაპზე მიმდინარეობს მუშაობა შენობების გრძელვადიანი განახლების სტრატეგიაზე. შენობების გრძელვადიანი განახლების სტრატეგიაზე მუშაობა მიმდინარეობს საერთაშორისო კომპანია GOPA-ის დახმარებით, ევროკავშირისა და KFW-ის ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში.

გამოწვევები

- სამინისტროს ფინანსური და ადამინური რესურსის სიმცირე, და დონორი ორგანიზაციის იდენტიფიცირება.
- სერტიფიკატების ამოქმედებისთვის და თანადაფინანსებით მოდერნიზაციის გეგმაზე მუშაობისთვის სხვადასხვა უწყებებთან და ექსპერტებთან თანამშრომლობა, რაც მოითხოვს დიდ დროით და ტექნიკურ რესურსებს.
- შენობების მონაცემებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობა.
- კომუნიკაცია და თანამშრომლობა სხვადასხვა უწყებებთან და ჩართულ მხარეებთან.

ამოცანა 3.4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორზე 3.4.1 - წახალისების ღონისძიებების ამოქმედების შემდეგ ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შექმნილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტული მაჩვენებელი, **მონაცემები არ მოიპოვება**. იმისათვის, რომ მოხდეს მზის წყალგამაცხელებელ სისტემების პროცენტული მაჩვენებლის დათვლა, პირველ რიგში, საჭიროა, ამ მიმართულებით ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ჩატარება. ამ ეტაპზე, კამპანიების განსახორციელებლად მიმდინარეობს პარტნიორი ორგანიზაციის შერჩევა.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 3.4.1.:** შენობებში მზის ენერჯიაზე დაფუძნებული წყლის გაცხელების სისტემების ინსტალაციის მიზნით ფინანსური წახალისების მექანიზმის შემუშავება.
2. **აქტივობა 3.4.2.:** შეშის ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების წახალისება.
3. **აქტივობა 3.4.3.:** ტექნოლოგიების მიწოდების და ფართოდ გამოყენების შესაძლებლობის გაზრდის პროგრამის შემუშავება ქვეყნის მასშტაბით.
4. **აქტივობა 3.4.4.:** შენობათა ფონდის ყოვლისმომცველი ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევის გეგმის შემუშავება.
5. **აქტივობა 3.4.5.:** შენობების ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების სახელმწიფო სუბსიდირების პროგრამის შემუშავება (ორივე - მიწოდების და მოთხოვნის მხარისათვის).

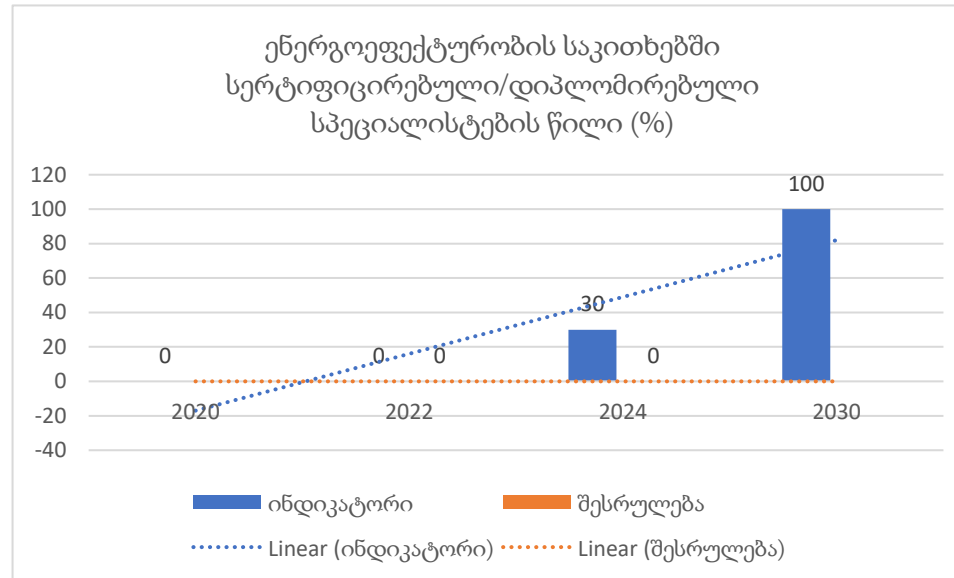
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. **ფინანსური წახალისების მექანიზმის შემოღება** ჯერ არ დაწყებულა. ამ ეტაპზე უცნობია როდის დაიწყება აღნიშნულ ინდიკატორზე მუშაობა. ასევე, უცნობია რომელი პროგრამის და პროექტის ფარგლებში მოხდება განხორციელება.
2. **საინფორმაციო კამპანია ენერგოეფექტური ღუმელებისა და დამხმარე ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამების შესახებ** შესრულდა. განხორციელდა მრავალკომპონენტური საინფორმაციო კამპანია, რომლის ფარგლებში დამზადდა 15 000 ფლაერი და 2000 ბროშურა; ასევე განთავსდა 8 ბილბორდი 8 სამიზნე მუნიციპალიტეტის ქალაქის შესასვლელებში, ან ცენტრებში. კამპანიის ფარგლებში ასევე დამზადდა სარეკლამო ხასიათის ვიდეოკლიპი. კლიპში ხაზი გაესვა ენერგოეფექტური ღუმელების თანადაფინანსების პროგრამის უპირატესობებს, თანადაფინანსების პირობებსა და მიღების პროცესს. კლიპი განთავსდა როგორც Facebook გვერდზე ასევე რეგიონული ტელევიზიების შემდეგ არხებზე: „გურჯაანი ტვ“, „გურია ტვ“, „თელავის თანამგზავრი“, რადიო “ჭერეთი FM”, „რადიო ვეი“. კლიპის სარეკლამო კამპანია მოიცავდა 2024 წლის 20 თებერვლიდან 24 ოქტომბრის ჩათვლით პერიოდს, ჯამში 67 დღეს.
3. **ტექნოლოგიების მიწოდების და ფართოდ გამოყენების შესაძლებლობის გაზრდის პროგრამა ქვეყნის მასშტაბით** არ დაწყებულა. ამ ეტაპზე უცნობია როდის მოხდება ინდიკატორის შესრულება. ასევე, უცნობია რომელი პროგრამის და პროექტის ფარგლებში მოხდება განხორციელება.
4. **შენობათა ფონდის ყოვლისმომცველი ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევის გეგმის შემუშავება** მიმდინარეობს, ნაწილობრივ შესრულდა. კერძოდ, მიმდინარეობს შენობების განახლების გრძელვადიან სტრატეგიაზე მუშაობა, რაც თავი მხრივ გულისხმობს შენობათა ფონდის კვლევას, ამ ეტაპზე შემუშავებულია გეგმის პირველადი სამუშაო ვერსია, რომელი გაგზავნილია ჩართულ მხარეებთან კომენტარებისა და პოზიციებისთვის, შემდეგ ეტაპზე მოხდება დოკუმენტის საჯარო განხილვები, საბოლოო ვერსიის მომზადება და მისი წარდგენა საქართველოს მთავრობისთვის, რათა მოხდეს გეგმის დამტკიცება.
5. **შენობების ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების სახელმწიფო სუბსიდირების პროგრამის შემუშავება** არ დაწყებულა. ამ ეტაპზე უცნობია როდის დაიწყება და რას მოიცავს შენობების ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების სახელმწიფო სუბსიდირების პროგრამა.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● ცალკეული აქტივობების განხორციელებაში მხარდამჭერი/დონორი ორგანიზაციის იდენტიფიცირება. ● ენერგოეფექტური ღუმელების შესახებ ცნობადობის ნაკლებობა. ● ფართო აუდიტორიის ჩართულობა, კონსულტაციები, დარგის ექსპერტებთან, ჩართულ მხარეებთან ასევე საჯარო განხილვების ჩატარება, რაც მოითხოვს დიდ დროით რესურსს.

ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 3.5.1 - შენობების გათბობის, გაგრილებისა და ვენტილაციის სისტემებისა და ელექტრომომწოდებლობების ენერგოეფექტურობის საკითხებში სერტიფიცირებული და დიპლომირებული სპეციალისტების ჯამური პროცენტული რაოდენობა, არ შეცვლილა.

"ენერგოეფექტურობის შესახებ" კანონი მე-14 მუხლის მიხედვით, **მომზადებულია პროგრამების პროექტი:** ა) მრეწველობისა და ტრანსპორტის სექტორებში მოქმედი ენერგოაუდიტორებისთვის; ბ) შენობების სექტორში მოქმედი ენერგოაუდიტორებისთვის; გ) შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების ექსპერტებისთვის; დ) შენობებში გათბობისა და ჰაერის კონდიცირების სისტემების ინსპექტორებისთვის. მომზადებულია პროგრამების საბოლოო ვერსია, რომელიც 2025 წელს საქართველოს მთავრობას დასამტკიცებლად წარედგინება. ასევე, მომზადებულია ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესი, რომელიც ასევე უახლოეს მომავალში წარედგინება მთავრობას დამამტკიცებლად. აღნიშნული წების ამოქმედების შემდგომ, მოხდება შესაბამისი ექსპერტების სერტიფიცირება.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

1. **აქტივობა 3.5.1:** დანერგილი სატრენინგო პროგრამების შესაბამისად ექსპერტების გადამზადება და სერტიფიცირება

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

ბაზარზე შემოსული ექსპერტების 100%-ის სერტიფიცირება და გადამზადების პროგრამების გავლა არ დაწყებულა. სერტიფიცირების დაწყებისთვის და სატრენინგო პროგრამების გასავლელად საჭიროა პირველ ეტაპზე გადამზადების პროგრამების ასამოქმედებლად კანონქვემდებარე აქტების დამტკიცება. სატრენინგო პროგრამები იქნება: ა) წარმოებისა და ტრანსპორტის სექტორის ენერგოაუდიტის განმანორციელებელი პირებისთვის; ბ) შენობების ენერგოაუდიტის განმანორციელებელი პირებისთვის; გ) შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირება; დ) შენობების გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების პერიოდული ინსპექტირება. ასევე, საბოლოო ეტაპზეა "ენერგოაუდიტორების, ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების გამცემი დამოუკიდებელი ექსპერტებისა და შენობების გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების პერიოდული ინსპექტირების განმანორციელებელი დამოუკიდებელი ექსპერტების სერტიფიცირების, აგრეთვე ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების, ენერგოაუდიტისა და შენობების გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების პერიოდული ინსპექტირების ანგარიშების შემოწმებისა და გადამოწმების წესები". აღნიშნული ორი კანონქვემდებარე აქტი უახლოს მომავალში წარედგინება საქართველოს მთავრობას დასამტკიცებლად, რის შემდგომაც მოხდება ექსპერტების სერტიფიცირება და იმ კადრების გადამზადება რომლებიც მოემსახურებიან ენერგოეფექტურობის სექტორს.

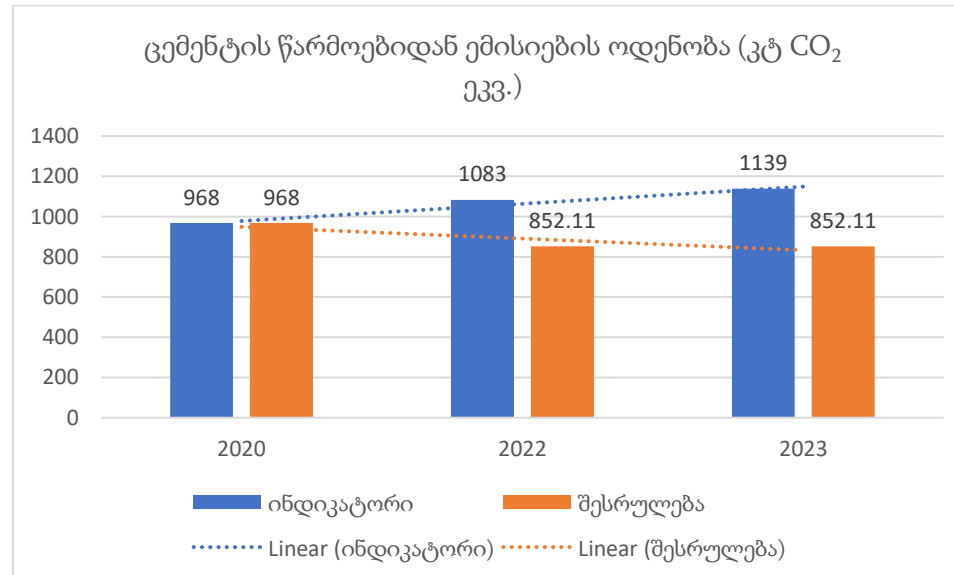
გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none">
• საკმარისი რაოდენობის ექსპერტების არარსებობა, რომლებიც მოემსახურებიან ენერგოეფექტურობის ბაზარს
• დროის სიმცირის გამო ჩართულ მხარეებთან (უნივერსიტეტები, აკრედიტაციის ორგანო) კოორდინაციის საჭიროება

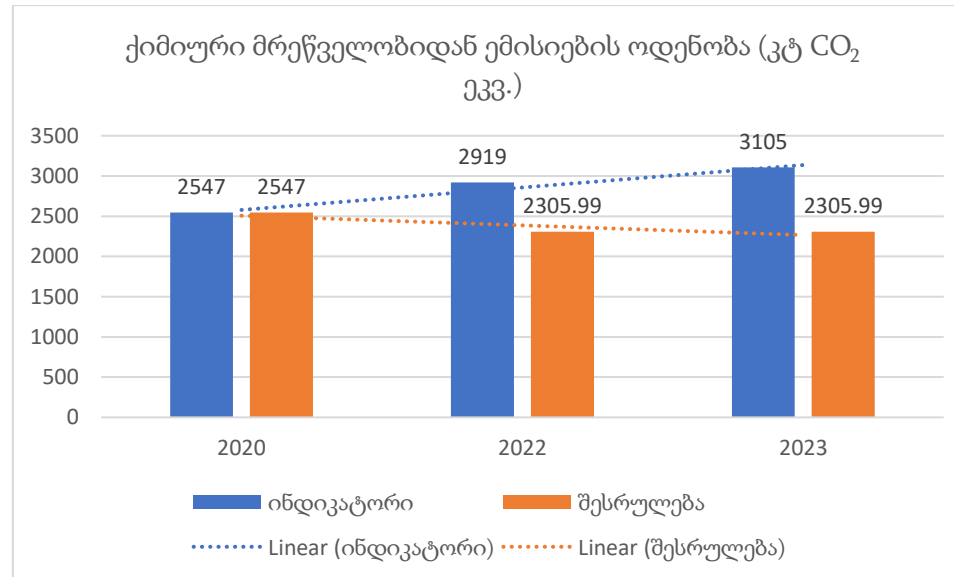
მრეწველობის სექტორი

ამოცანა 4.1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება

2004 წელს არ განახლებულა მონაცემები, 2023 წლის მონაცემებით, საქართველოში ცემენტის წარმოებიდან სათბურის აირების გაფრქვევის დონე ექსტრაპოლაციის მეთოდის გამოყენებით შეადგენს დაახლოებით 852.11 კტ CO₂-ის ეკვ. (ცდომილების 20%-იანი ინტერვალის გათვალისწინებით). საქართველოში ქიმიური მრეწველობის გათვალისწინებით სათბურის აირების გაფრქვევის დონე ექსტრაპოლაციის მეთოდის გამოყენებით შეადგენს დაახლოებით 2305.99 კტ CO₂-ის ეკვ. (ცდომილების 25%-იანი ინტერვალის გათვალისწინებით).

ამდენად, ჯერ კიდევ 2023 წელს, 4.1 ამოცანის ორივე ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მიმართ დაფიქსირდა პროგრესი: **4.1.1. ცემენტის წარმოებიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.) შეადგენს დაახლოებით 852,11 კტ CO₂-ის ეკვ.-ს, ხოლო 4.1.2 ქიმიური მრეწველობიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.) შეადგენს დაახლოებით 2305,99 კტ CO₂-ის ეკვ.-ს. ორივე მაჩვენებელი იყო როგორც საბაზისო მაჩვენებელს და 2022 წლის საშუალო ვადიან მაშვენებელთან, ისე 2023 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით.**

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

2. **აქტივობა 4.1.1.:** სათბურის აირების დაბალი ემისიებით აზოტის მჟავის წარმოების ხელშეწყობა.
3. **აქტივობა 4.1.2:** ელექტროენერჯის გადაცემისა და განაწილების სექტორში ელერგაზების გაუმჯობესებული აღრიცხვა.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

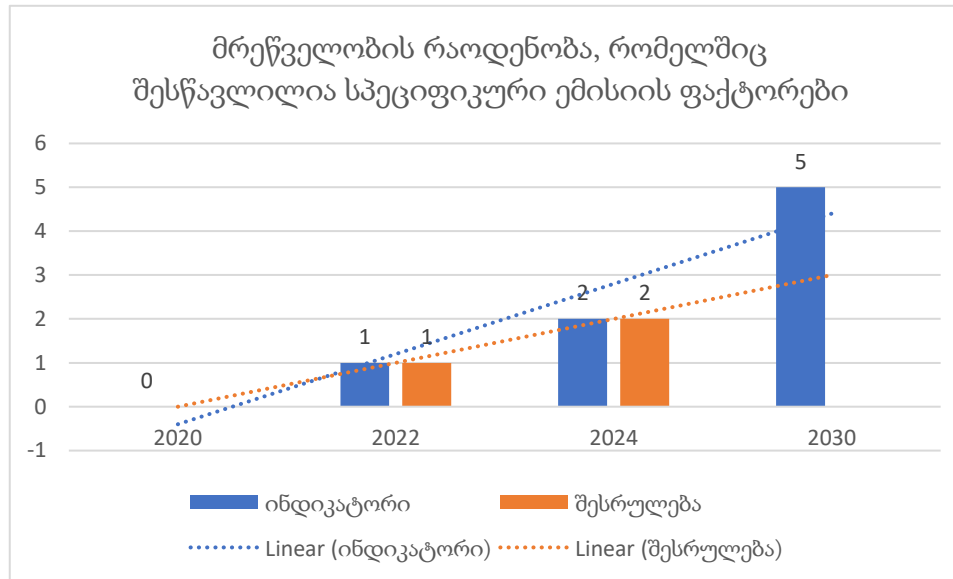
1. **აზოტმჟავის სრული რაოდენობის (100%) ახალი აღჭურვილობით წარმოება** არ დაწყებულა. ღონისძიების შესრულებისათვის, შემსრულებელი კომპანიის გამოვლენის მიზნით სს „რუსთავის აზოტი ინდორამას“ მიერ 2024 წელს გამოცხადებულ იქნა ტენდერი. პროექტი შედგება ორი ნაწილისაგან: მონიტორინგისგან და მოდიფიკაციისგან. პირველზე შეთანხმება მიღწეულ იქნა თურქულ კომპანია SICK -,სიკ"-თან. მეორეზე კომპანია -ALvigo „ალვიგო“ ესტონეთი, ამასთან საბოლოო შეთანხმება GIZ-ის თანხმობაზეა დამოკიდებული.

2. სრულად განხორციელდა ინდიკატორი - 2025 წლის ანგარიშში 2 ელ. ოპერატორის მიერ მოხმარებული ელერგაზების რაოდენობის შესახებ წარმოდგენილია ინფორმაცია 2021 და 2022 წლებისთვის. საქართველოს მე-5 ეროვნული შეტყობინების და ემისიების ინვენტარიზაციის ანგარიშში წარმოდგენილია ინფორმაცია 3 ელ. ოპერატორის მიერ მოხმარებული ელერგაზების რაოდენობის შესახებ 2010-2022 წლებისთვის. ინდიკატორი გადაჭარბებით შესრულდა.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ამოცანების შედეგების ინდიკატორების თაობაზე განახლებული ინფორმაციის და მონაცემების მოძიება.

ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება

2024 წელს შენარჩუნდა 2023 წლის მაჩვენებელი შემდეგი ამოცანის შედეგის ინდიკატორის კუთხით: **4.2.1 - მრეწველობის რაოდენობა, რომელშიც შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები, შენარჩუნდა ორზე. 2020 წელს ეს მაჩვენებელი იყო 0, ხოლო 2022 წელს - 1. საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელი (5) შესრულებულია 40%-ით.** მრეწველობის 2 დარგში (ცემენტის წარმოება და ქიმიური მრეწველობა) შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები. სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად შემუშავდა მეთოდოლოგია. ძირითადი მრეწველობისთვის შეირჩა ობიექტები, მათ შორის სს „რუსთავის აზოტი“ და სს „ჭაიდელებერგ ცემენტი“, რომელთათვისაც ჩამოყალიბდება სპეციფიკური ემისიის ფაქტორები.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

3. **აქტივობა 4.2.1.:** წარმოების შესაბამისად ინდივიდუალური ემისიების ფაქტორების ჩამოყალიბება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

საქართველოს სათბურის აირების ეროვნულ ინვენტარიზაციის ანგარიშის მრეწველობის სექტორის თავში 2 წყარო-კატეგორიისთვის (სამედიცინო და საკვები მასალების ინდუსტრია) ემისიების შეფასების ახალი მეთოდოლოგიის ასახვის ინდიკატორი სრულად შესრულდა.

მე-5 ეროვნული შეტყობინების მომზადების პროცესში განხორციელდა სათბურის აირების ეროვნული ინვენტარიზაცია, რომლის ფარგლებშიც მოხდა სამრეწველო სექტორის 2 წყარო კატეგორიისთვის - სამედიცინო და საკვები მასალების ინდუსტრია - ემისიების შეფასების ახალი მეთოდოლოგიის დანერგვა.

გამოწვევები

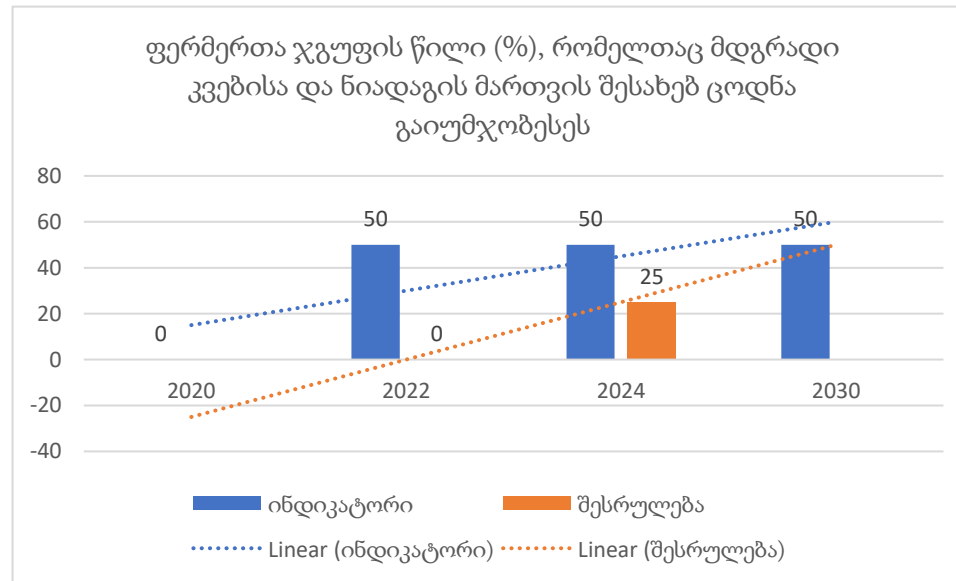
● მონაცემების შეკრების სირთულე.

სოფლის მეურნეობა

ამოცანა 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორად განსაზღვრულია 5.1.1 - ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის მათი პროცენტული წილი, რომელთაც აქვთ გაუმჯობესებული ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ. **2024 წელს, სამიზნე კონტინგენტის ფერმერთა 25%-მა გაიუმჯობესა ცოდნა.** ექსტენციის ცენტრების მიერ ვრცელდებოდა ინფორმაცია (ბუკლეტების სახით) შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

1. **აქტივობა 5.1.1.:** მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების მიზნით, საკვები რაციონის შედგენის მეთოდოლოგიის შემუშავება და სარეკომენდაციო კამპანიის წარმოება.
2. **აქტივობა 5.1.2.:** კანონმდებლობის შემუშავება საძოვრების პროდუქტიულობის გაზრდისა და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით.
3. **აქტივობა 5.1.3.:** სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ქარსაფარი ზოლების ინვენტარიზაცია და მდგრადი მართვა კლიმატის ცვლილების შედეგად გამოწვეული მიწის დეგრადაციის მინიმუმამდე დაყვანის მიზნით.
4. **აქტივობა 5.1.4:** კერძო საკუთრებაში არსებულ მიწებზე ქარსაფარი ზოლების გაშენებისა და მოვლისათვის წახალისების მექანიზმების შემუშავება „დანერგე მომავალი“ პროგრამის ფარგლებში.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

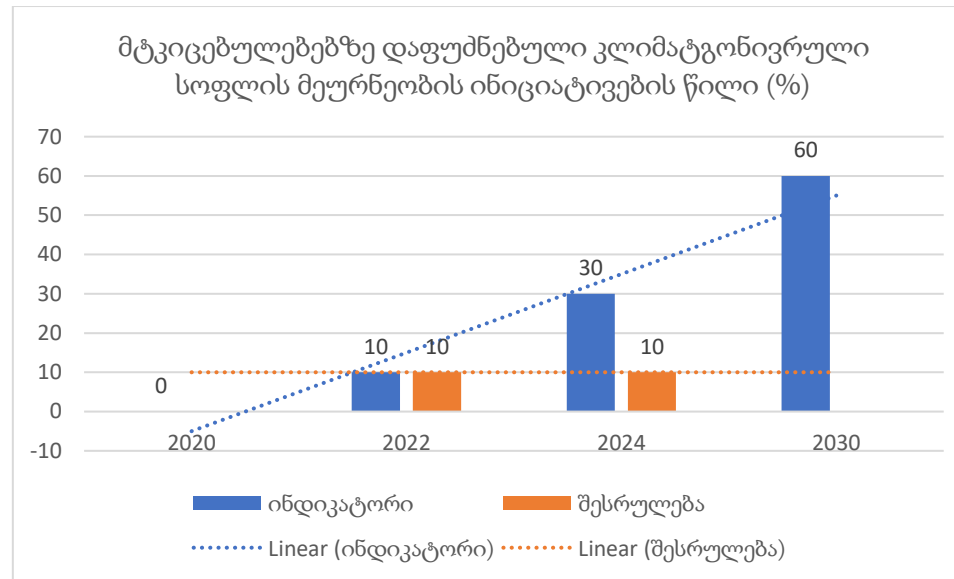
1. ნაწილობრივ შესრულდა ინდიკატორი - **2026 წლამდე შემუშავებულია მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვისათვის საკვების შერჩევის მეთოდოლოგიის დოკუმენტი, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას მინიმუმ 5 ალტერნატიული საკვებდანამატის/საშუალების შესახებ, რომლებიც შეამცირებს სათბური აირების გამოყოფას და ხელმისაწვდომი და ხარჯთაღებელი იქნება საქართველოში გამოსაყენებლად.** 2024 წელს მიმდინარეობდა მსხ. რქ. პირუტყვის საკვების შეცვლის მეთოდოლოგიის შემუშავება, მსხ. რქ. პირუტყვისათვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების მიზნით. ცდის ჩატარება განსაზღვრული იყო 18 საკვებ-კომპონენტზე. აქედან 9 საკვებ-დანამატზე ჩატარდა ცდები და მიღებულია გარკვეული შედეგი. ასევე მიმდინარეობდა მცოხნავ ცხოველთა ახალი ტიპის საკვების რეცეპტის შემუშავება და ცხოველისათვის მიწოდების დოზების შედგენა. ცდა ჩატარდა დმანისის მუნიციპალიტეტის სოფ. განთიადის სასელექციო სადგურში არსებული კავკასიური წაბლა ჯიშის სულალობაზე. კვლევები დაყენებულია გორის რაიონის 6 ფერმაში.
2. **2025 წლისთვის ახალი საკანონმდებლო აქტის პროექტის შემუშავება** მეტწილად შესრულდა. გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით მიმდინარე პროექტის „მიწის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის მიღწევა საქართველოში დეგრადირებული საძოვრების აღდგენისა და მდგრადი მართვის გზით“ ფარგლებში მომზადდა „საძოვრების მართვის ეროვნული პოლიტიკის კონცეფციის“ საფუძველზე საქართველოს კანონის პროექტი „საძოვრების მართვის შესახებ“, რომელშიც ასახულია საძოვრების მდგრადი მართვის საერთაშორისო პრინციპები და ინტეგრირებულია ეროვნულ რეალობასა და ტრადიციებთან. 2024 წელს მიმდინარეობდა სამინისტროს ფარგლებში განხილვა და „საძოვრების მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტი, ასევე გადამუშავდა ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს შენიშვნებისა და წინადადებების მიხედვით. ამ ეტაპზე კანონპროექტი სამუშაო ჯგუფის ფორმატში შეთანხმებულია ყველა დაინტერესებულ მხარესთან.

3. **2026 წლისთვის ინვენტარიზებულია დაახლოებით 5,000 ჰა-მდე ფართობის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლები** მეტწილად შესრულდა. 2024 წელს ინვენტარიზებულ იქნა 2,684.57 ჰა ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლები გარდაბნის, თეთრიწყაროს, ბოლნისის, დმანისის და წალკის მუნიციპალიტეტებში, მათ შორის: გარდაბნის მუნიციპალიტეტში - საერთო ფართობით 1,885.25 ჰა; თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტში - საერთო ფართობით 248.23 ჰა; ბოლნისის მუნიციპალიტეტში - საერთო ფართობით 209.3 ჰა; წალკის მუნიციპალიტეტში - საერთო ფართობით 117.48 ჰა; დმანისის მუნიციპალიტეტში - 224.31 ჰა.
4. **2026 წლამდე პროგრამაში „დანერგე მომავალი“ დამატებულია ქარსაფარი ზოლების კომპონენტი** არ დაწყებულა. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან თუ როგორ და რა სახით შეიძლება „დანერგე მომავალი“ პროგრამაში ქარსაფარი კომპონენტის დამატება.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● ცდომილების მაღალი ალბათობა სათბური აირების გაზომვებში. ● კანონპროექტის შეთანხმება საქართველოს მთავრობასთან, საქართველოს პარლამენტში მის წარდგენამდე ● დამატებითი დაფინანსების საჭიროება. ● დაინტერესებული მხარეების შეუთანხმებლობა ქარსაფარების მოწყობის გზების თაობაზე. ● დამატებითი დაფინანსების საჭიროება კერძო სექტორისთვის ცნობიერების ამაღლების ქმედებების გატარების კუთხით.

ამოცანა 5.2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება

2024 წელს ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილმა სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში შეადგინა 10%, რაც უტოლდება 2022 წლის საშუალოადიანი მაჩვენებელს, ჩამორჩება 2024 წლის მაჩვენებელს (30%) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 16.7%-ს შეადგენს. დონორულ პროგრამებში შემუშავებულია და ხორციელდება ხარჯსარგებლიანობის კრიტერიუმები კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის (CSA) პრაქტიკის დანერგვისას, ისეთი როგორიცაა სარგებლის ზრდა, წყლის რესურსების მოხმარების შემცირება.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

- აქტივობა 5.2.1.:** საქართველოს სოფლის მეურნეობის სექტორისთვის გეგმის შემუშავება განახლებული ეროვნულად განსაზღვრული წვლილის (NDC-ს) შესასრულებლად.
- აქტივობა 5.2.2.:** ხარჯ-სარგებლიანობისა და განხორციელებადობის კვლევების ჩატარება, მსხვილფენა რქოსანი პირუტყვის სადგომებში ნაკელის სუპარაციის, ტრანსპორტირებისა და შენახვის პრაქტიკების შესახებ.
- აქტივობა 5.2.3:** სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სათიბ-საძოვრების გაიჯარების პროცესისა და საიჯარო პირობების მონიტორინგის პროცესების ხელშეწყობა საძოვრების მდგრადად მართვის პრაქტიკის დანერგვის, გადაძოვების ინტენსივობის შემცირებისა და ამით მიწების დეგრადაციის შეჩერების მიზნით.
- აქტივობა 5.2.4:** სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში სადემონსტრაციო ნაკვეთების მოწყობა შემდეგი მიმართულებებით: ნაკელის გამოყენების ოპტიმიზაციის პრაქტიკები N2O-ის ემისიების შესამცირებლად და თესლობრუნვაში საფარი კულტურებისა და სიდერატების ჩართვა.

5. **აქტივობა 5.2.5.:** კლიმატგონივრული სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა ფერმერებისთვის კლიმატური მომსახურებების შეთავაზებით, ექსტენციისა და ცნობიერების ამაღლების მეშვეობით.
6. **აქტივობა 5.2.6:** კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პოლიტიკის დიალოგის ხელშეწყობა.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. **პროგრამაში „დანერგე მომავალი“ ქარსაფერი ზოლების კომპონენტის დამატება** მეტწილად შესრულდა. დოკუმენტზე მუშაობა მიმდინარეობს. სამინისტროსთან თანამშრომლობით შეირჩა პრიორიტეტული ქვეექტორები: ხორბალი, სიმინდი, კარტოფილი, თხილი, ყურძენი, ასევე საქონელი მერძეული/მეხორცული, ცხვარი, თხა და ღორი, მომზადდა კლიმატის ცვლილების გავლენის ანალიზი და მიმდინარეობს მუშაობა საადაპტაციო და სამიტიგაციო ღონისძიებებზე.
2. **საქართველოს მასშტაბით მინიმუმ 20 ფერმაში (მ.შ. ქალების მფლობელობაში არსებულ ფერმებში) ნაკელის საცავისა და მდგრადი მართვის სადემონსტრაციო ობიექტების მოწყობა** ნაწილობრივ შესრულდა. 6 ფერმაში დაიწყო კვლევები ნაკელის მართვის მიმართულებით. ცდის დასაწყისში აღებული იყო ფეკალიის ნიმუში, რომელზეც ჩატარდა მიკრობიოლოგიური კვლევა, დადგინდა ფეკალური მიკროფლორის ზოგადი შემადგენლობა და რაოდენობრივი მაჩვენებელი; ახალი საკვების მიწოდების შემდგომ პერიოდულად ჩატარებულმა მიკრობიოლოგიურმა ანალიზებმა დაადასტურა მეთანოგენი ბაქტერიების რაოდენობრივი შემცირება; თანმხლებ ფაქტორად დაფიქსირდა საცდელი ცხოველების ზოგადი ფიზიოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესება და პროდუქტიულობის ზრდა; გორის რაიონის 6 ფერმაში დაიწყო კვლევები ნაკელის მართვის მიმართულებით.
3. ინდიკატორი **2024-2025 წლებში იჯარით გაცემული და მდგრადად მართული საძოვრების ფართობი სულ მცირე 10,000 ჰექტარს შეადგენს (მ.შ. საიჯარო ხელშეკრულებები გაცემულია ქალებზე)** მეტწილად შესრულდა. სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში 2024 წელს იჯარით გაიცა 9395 ჰა საძოვარი. მოიჯარეების რაოდენობამ შეადგინა 58, საიდანაც 7 არის ქალი, ქალებზე იჯარით გაცემულმა საძოვრების ფართობმა შეადგინა 375 ჰა. გაფორმებული იჯარის ხელშეკრულებებით, მოიჯარეს ეკისრება ვალდებულება არ დაუშვას საძოვარზე ნორმატიულზე მეტი რაოდენობის პირუტყვის ძოვება და შესაბამისად საძოვრის გადაძოვება, ასევე მოიჯარე იღებს ვალდებულებას არ დააბინძუროს საძოვარი და არ გამოიყენოს ის არამიზნობრივად. სააგენტო უზრუნველყოფს ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულების მონიტორინგს.
4. **სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში სულ მცირე 2 სადემონსტრაციო ნაკვეთის მოწყობა საფარი კულტურებისა და სიდერატების გამოსაცდელად** სრულად განხორციელდა. აღნიშნული აქტივობა განხორციელდა ევროკავშირის პროექტის - “გარემოს დაცვის მხარდაჭერა და კლიმატის ცვლილებასთან ბრძოლა საქართველოში”. პროექტის ერთ-ერთი კომპონენტი მოიცავდა საქართველოში კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკების დამკვიდრებას. სწორედ ამ კომპონენტის ფარგლებში სამცხე-ჯავახეთში მოეწყო საფარი კულტურებისა და სიდერატების 2 სადემონსტრაციო ნაკვეთი. 2024 წელს საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან ფერმერების ვიზიტი განხორციელდა აღნიშნულ სადემონსტრაციო ნაკვეთებში მათი ცნობიერების ასამაღლებლად და იმის საჩვენებლად, თუ რა დადებითი მხარეები აქვს საფარი კულტურებისა და სიდერატების გამოყენებას.

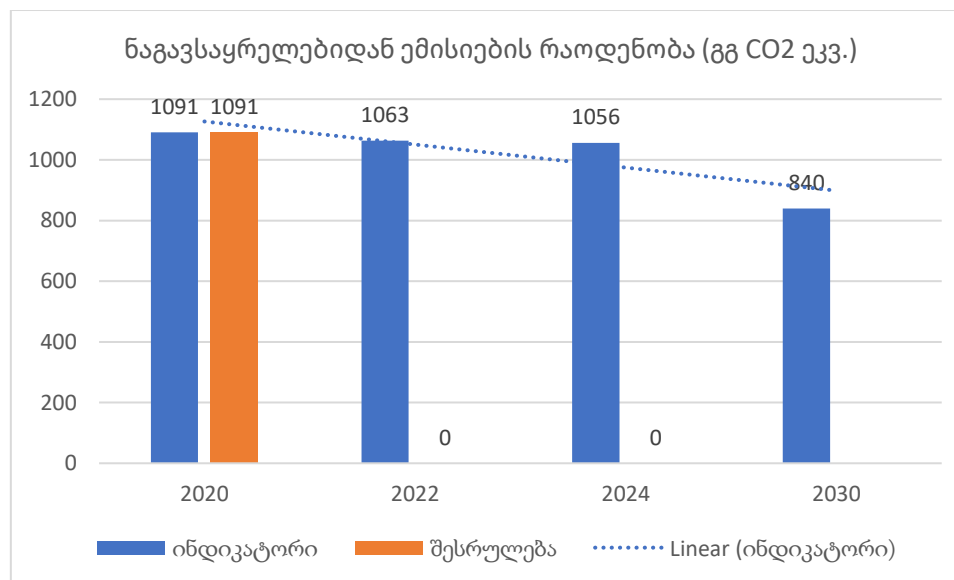
5. კახეთისა და შიდა ქართლის რეგიონებში სულ მცირე 15 აგრომეტეოროლოგიური სადგურის დამონტაჟება მეტწილად შესრულდა. აქტივობის განხორციელება დასრულდა. შეძენილ და დამონტაჟებულ იქნა 9 ახალი მეტეოროლოგიური სადგური და 1 სხვადასხვა მავნე მწერების დისტანციური მონიტორინგის სისტემა.
6. ინდიკატორი 2026 წლამდე შემუშავებულია და ამუშავებულია შესაბამისი მობილური აპლიკაცია ნაწილობრივ შესრულდა. მიმდინარეობს მუშაობა მობილური აპლიკაციის გასაშვებად. ამ ეტაპზე მომზადებული აპლიკაციის დემო ვერსია და მიმდინარეობს მისი დატესტვა.
7. 3 ტრენინგ მოდულის განხორციელება ფერმერებისთვის კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის შესახებ არ დაწყებულა.
8. კონსერვაციული სოფლის მეურნეობის მიდგომების გამოყენებით 2000 ჰექტარის დამუშავება არ დაწყებულა.
9. 2000 ფერმერის დატრენინგება წყლის გამოყენების კარგ პრაქტიკებზე არ დაწყებულა.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● სხვადასხვა დონორული პროექტის ფარგლებში მიმდინარე მკვეთავი აქტივობების იდენტიფიცირება და სინერგია, რესურსის დაზოგვისა და დუბლირების თავიდან აცილების მიზნით. ● დაურეგისტრირებელი და უკატეგორიო საძოვრების მაღალი ხვედრითი წილი, რის გამოც ვერ ხერხდება მათი პროგრამაში ჩართვა; საძოვრების იჯარით გაცემის საკითხის მუნიციპალიტეტებთან შეთანხმებისას, გაიჯარებაზე მათი უარყოფითი პოზიციების მაღალი ხვედრითი წილი; სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული დეგრადირებული საძოვრები (გატყევებული, გაბუჩქნარებული და სხვა) ● დონორის მიერ დაკორექტირდა ბიუჯეტი, რის გამოც შემცირდა აქტივობის განხორციელების მასშტაბი. ● ფინანსური და ადამიანური რესურსი. ● ახალი აპლიკაციის პოპულარიზაცია, რაც ასევე დამატებით ფინანსურ დანახარჯებთან იქნება დაკავშირებული. ● დონორული პროექტის ცალკეული კომპონენტის დაწყების გაჭიანურება

ნარჩენების სექტორი

ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორია 6.1.1 - ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა (გგ CO2 ეკვ.). ნაგავსაყრელებიდან ემისიების შესახებ მონაცემების ბოლო წელი არის 2017 წლის. **საანგარიშო პერიოდისთვის კვლევა არ განხორციელებულა და შესაბამისად მონაცემი არ მოიპოვება.**

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

აქტივობა 6.1.1.: ოფიციალური არსებული არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელების დახურვა.

აქტივობა 6.1.2.: სტიქიური ნაგავსაყრელების ინვენტარიზაცია და დახურვა.

აქტივობა 6.1.3.: რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელების მოწყობა.

აქტივობა 6.1.4.: თბილისის ნაგავსაყრელის განახლება და გაუმჯობესება.

აქტივობა 6.1.5.: ქ. ფოთის არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე აირების მართვის სისტემის მოწყობა.

აქტივობა 6.1.6.: ბათუმის არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე აირების მართვის სისტემის მოწყობა.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. **4 არსებული ნაგავსაყრელის დახურვა** ნაწილობრივ შესრულდა. დახურულია 1 ნაგავსაყრელი (თიანეთში) და მიმდინარეობს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან დახურვის შეთანხმება. რუსთავის ნაგავსაყრელზე მიმდინარეობს დახურვის სამუშაოები. გაფორმებულია ხელშეკრულება ზუგდიდის ნაგავსაყრელის დახურვის სამუშაოებზე და მიმდინარეობს ფოთის ნაგავსაყრელის დახურვის სატენდერო პროცედურები.
2. **63 მუნიციპალიტეტში არსებული სტიქიური ნაგავსაყრელების ინვენტარიზაციის ჩატარება და შესაბამისი ინვენტარიზაციის ანგარიშების მომზადება** მეტწილად შესრულდა. სტიქიური ნაგავსაყრელები ინვენტარიზაცია ხდება მუნიციპალიტეტების მიერ შემუშავებულ ნარჩენების მართვის გეგმის ფარგლებში. ამ ეტაპზე ნარჩენების მართვის გეგმა შემუშავებული აქვს 54 მუნიციპალიტეტს და შესაბამისად ამ მუნიციპალიტეტების მიერ იდენტიფიცირებულია მათ ტერიტორიაზე არსებული სტიქიური ნაგავსაყრელები.
3. **იდენტიფიცირებული სტიქიური ნაგავსაყრელების 100%-ის დასუფთავება/დახურვა** ნაწილობრივ შესრულდა და მიმდინარეა. დახურულია/დასუფთავებულია 3 სტიქიური ნაგავსაყრელი, რაც დღეისთვის იდენტიფიცირებული სტიქიური ნაგავსაყრელების დაახლოებით 20%-ს წარმოადგენს.
4. **სამეგრელო - ზემო სვანეთის რეგიონში არასახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტის მშენებლობა** ნაწილობრივ შესრულდა. მიმდინარეობს 1 ახალი რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტის მშენებლობა. კონტრაქტორის მიერ დასრულდა სამობილიზაციო სამუშაოები, მიმდინარეობს საველე კვლევები (გეოტექნიკური კვლევები, ლაბორატორიული კვლევები, ტოპოგრაფია და ა.შ.). დაწყებულია ნარჩენების განთავსების ობიექტისთვის მიწის სამუშაოების შესრულება (ნაყოფიერი მიწის მოჭრა და ტერიტორიის ბუჩქნარისგან გასუფთავება). მოეწყო მიწისქვეშა წყლების მონიტორინგის ჭები.
5. **სამეგრელო - ზემო სვანეთის რეგიონში ნარჩენების გადამტვირთი 3 სადგურის მოწყობა** ნაწილობრივ შესრულდა. მიმდინარეობს 2 ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურის მშენებლობის სატენდერო პროცედურები. პროექტში განხორციელდა ცვლილება, დაგეგმილია 2 ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურის აშენება ნაცვლად სამისა. წალენჯიხის მუნიციპალიტეტის მერიის წერილობითი თხოვნის საფუძველზე და გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკთან შეთანხმებით, წალენჯიხის მუნიციპალიტეტში გადამტვირთავი სადგურის მშენებლობა აღარ განხორციელდება პროექტის ფარგლებში. წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი თავად უზრუნველყოფს ნარჩენების გადაზიდვას ახალ ობიექტზე.
6. **ქვემო ქართლის არასახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტის მშენებლობა** მეტწილად შესრულდა. მიმდინარეობს 1 ახალი რეგიონალური არასახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტის მშენებლობა. დასრულდა ნარჩენების განთავსების უჯრედების ფსკერის საინჟოლაციო სისტემის მოწყობა, გამონაჟონის გამწმენდი ნაგებობის დიზაინის შეთანხმება და მომწოდებელი კომპანიის

შერჩევა, დაიწყო გამწმენდი ნაგებობის და გაზის შემკრები სისტემის მოწყობა. დაიწყო ობიექტის ადმინისტრაციული და დამხმარე შენობა-ნაგებობების, ასევე მისასვლელი გზის მშენებლობა.

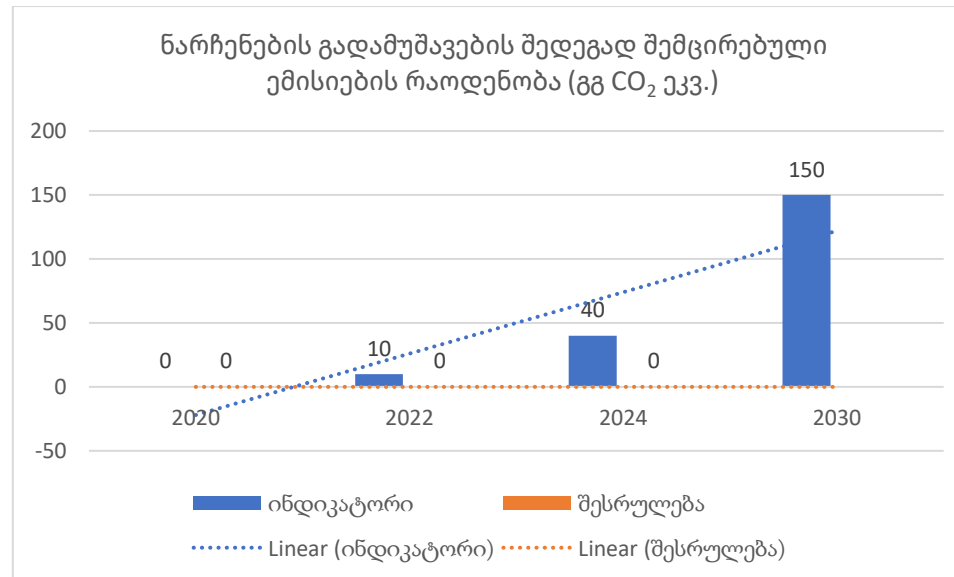
7. **ქ. თბილისის ნაგავსაყრელის გაფართოება მე-3 უჯრედის ხარჯზე** განხორციელდა. განხორციელდა მე-3 უჯრედის დასავლეთის მიმართულებით design build-ის (პროექტირება-მშენებლობა) მეთოდით გაფართოების სამშენებლო სამუშაოები. ქ. თბილისის მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე, წარმოიშვა მე-3 უჯრედის დაუყოვნებლივ გაფართოების აუცილებლობა, ვინაიდან, მე-3 უჯრედის არსებული რესურსი ნარჩენების განსათავსებლად თითქმის სრულად ამოწურული იყო.
8. **ახალი მე-4 უჯრედი, ნაგავსაყრელზე აირების შემკრები სისტემის მოწყობა** მეტწილად შესრულდა. მე-4 უჯრედის მოწყობა/მშენებლობა ჯერ კიდევ მიმდინარეობს. ამ ეტაპზე მოწყობილია 10ჰა სიდიდის ტერიტორია. დარჩენილია მხოლოდ წყალმომარაგების ქსელის მოწყობის სამუშაოები. გაუმკრები სისტემის მოწყობა - ამ ეტაპზე, გამოცხადებულია საკონსულტაციო მომსახურების შესყიდვის ტენდერი და მიმდინარეობს კანდიდატთა გადარჩევა.
9. **ნაგავსაყრელზე გამონაჟონი წყლების მართვის სისტემის მოწყობა** ნაწილობრივ შესრულდა. პროექტის მოცემული კომპონენტის ფარგლებში გამოცხადებულია საპროექტო და სამშენებლო ტენდერი. ტენდერში მონაწილეობა მიიღო 3-მა საერთაშორისო კომპანიამ (Mesogeos S.A., BATCO-GOL-HAMLE, LTD Gumbati Holding). პირველი ეტაპის დახურვის შემდეგ, რეგისტრირებულ მონაწილეთათვის გადაგზავნილ იქნა დამატებითი შეკითხვები. პასუხების მიღების შემდეგ, ჩატარდა დამასუსტებელი შეხვედრები დისტანციურად. 2024 წლის მე-4 კვარტლის განმავლობაში, კონსულტანტი, შემფასებელ კომისიასთან ერთად, აქტიურად მუშაობდა პირველი ეტაპის შეფასების ანგარიშზე, რომელიც 2024 წლის 24 დეკემბერს იქნა მიწოდებული ბანკისთვის NO-ს მისაღებად. შეფასების ანგარიშის შესაბამისად, მეორე ეტაპზე მოწვევა გადაგზავნებათ ორ კომპანიას (Mesogeos S.A. and Gumbati Holding Ltd). ამდენად, გამარჯვებული კომპანიის შერჩევა/დაკონტრაქტება იგეგმება 2025 წლის პირველ კვარტალში.
10. **მასალების აღმდგენი ობიექტის (MRF) მოწყობა** ნაწილობრივ შესრულდა. ამ ეტაპზე, გამოცხადებულია საკონსულტაციო მომსახურების შესყიდვის ტენდერი და მიმდინარეობს კანდიდატთა გადარჩევა. 2024 წლის 20 თებერვალს, საქართველოსა და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკს შორის ხელი მოეწერა სასესხო შეთანხმებას, რომლის ფარგლებშიც უნდა განხორციელდეს „თბილისის ნარჩენების გადამუშავების პროექტი“.
11. **ქ. ფოთის ნაგავსაყრელზე აირების გადამამუშავებელი სისტემის მოწყობა** ნაწილობრივ შესრულდა. მიმდინარეობს ფოთის ნაგავსაყრელის დახურვის სატენდერო პროცედურები. აირების გადამამუშავებელი სისტემა მოეწყობა ქ. ფოთის ნაგავსაყრელის დახურვის სამუშაოების ფარგლებში.
12. **ბათუმის ახალ ნაგავსაყრელზე აირების შეგროვებისა და გადამამუშავების სისტემის - 1 მგვტ სიმძლავრის გაზის ექსტრაქციის სისტემის ამოქმედება** არ დაწყებულა. აირების შეგროვების სისტემა არ შესულა ექსპლუატაციაში. აქტივობის განხორციელება დამოკიდებულია სანიტარული ნაგავსაყრელის პოლიგონის ოპერირების დაწყებაზე. ახალი სანიტარული ნაგავსაყრელი პოლიგონი (რომელიც მდებარეობს ქობულეთის მუნიციპალიტეტის სოფელ ცეცხლაურში) ჯერ-ჯერობით ექსპლუატაციაში არ არის, შესაბამისად აირების შეგროვების სისტემა არ მუშაობს. თუმცა 2026 წლისათვის შესაძლებელია იყოს ექსპლუატაციაში.

გამოწვევები

- ზუგდიდისა და ფოთის ნაგავსაყრელების დახურვა დამოკიდებულია ზუგდიდში ახალი რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტის მშენებლობის დასრულებაზე, ასევე ფოთის არსებული ნაგავსაყრელის დახურვის ტენდერის წარმატებით განხორციელებაზე. ზუგდიდის ახალი ნარჩენების განთავსების ობიექტის სამშენებლო სამუშაოები დაიწყო 2024 წლის ივლისში და ახალი ობიექტის მშენებლობის დასრულება იგეგმება 2025 წლის მეორე ნახევარში. ფოთის და ზუგდიდის არსებული ნაგავსაყრელების დახურვა დაგეგმილია 2026 წლის მეორე ნახევარში.
- ფინანსური და ადამიანური რესურსების ნაკლებობა. მუნიციპალიტეტებიდან ინფორმაციის მიღება, რადგან მათ არ აქვთ ვალდებულება ანგარიშგება აწარმოონ ნარჩენების მართვის შესახებ ეროვნულ უწყებებთან.
- ობიექტის მშენებლობის დროული დასრულება სამშენებლო კომპანიის მიერ, სხვადასხვა მიზეზების გამო, მათ შორის: ამინდი, სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების დროს ასაღები ნებართვები და რესურსების მობილიზაციის შეფერხება.
- მე-4 უჯრედთან დაკავშირებით ნებართვის მოპოვებისა და მშენებლობის პროცედურის კომპლექსურობა.
- საპროექტო და სამშენებლო ტენდერის ხელმეორედ ჩატარების საჭიროება.
- სატენდერო პროცედურების დროული დასრულება. საკონსულტაციო და სამშენებლო კომპანიების მიერ სამუშაოების დროული დასრულება.

ამოცანა 6.2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 6.2.1 - ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.) საანგარიშო პერიოდისთვის კვლევა არ განხორციელებულა და შესაბამისად მონაცემი არ მოიპოვება ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობის (გგ CO₂ ეკვ.) თაობაზე. 2022 წელს შემცირება უნდა ყოფილიყო 10 გგ CO₂ ეკვ., ხოლო 2024 წლის საშუალოვადიანი სამიზნე მაჩვენებელია 40 გგ CO₂ ეკვ. საანგარიშო პერიოდისთვის კვლევა არ განხორციელებულა და შესაბამისად მონაცემი არ მოიპოვება.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 6.2.1.:** მუნიციპალიტეტების მიერ ქაღალდის ნარჩენების წყაროსთან სუპარირების პრაქტიკის დანერგვა და ქაღალდის რეციკლირების წახალისება.
2. **აქტივობა 6.2.2.:** მუნიციპალიტეტების მიერ ბიოდეგრადირებადი (ორგანული და ბალის) ნარჩენების გადამუშავება.
3. **აქტივობა 6.2.3:** ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების ენერჯიად გარდაქმნის საჭიროებების შეფასება
4. **აქტივობა 6.2.4.:** პლასტიკის ნარჩენების ნაკადების შეფასება
5. **აქტივობა 6.2.5.:** ნარჩენების მართვის შესახებ ცოდნისა და ცნობიერების ამაღლება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

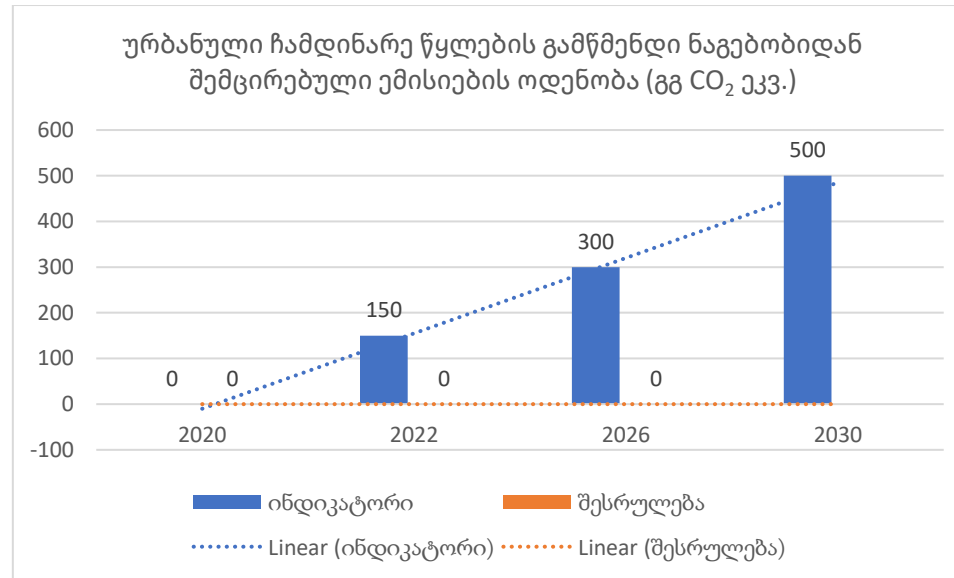
1. **ქაღალდის წყაროსთან სეპარირების საპილოტე პრაქტიკის, სულ მცირე, 5 ახალ მუნიციპალიტეტში დანერგვა** მეტწილად შესრულდა. თბილისსა და ბათუმის გარდა, სეპარირება ნაწილობრივ დაწყებულია ქუთაისში, ზუგდიდსა და სენაკში. თბილისსა და ბათუმის გარდა სეპარირება ნაწილობრივ დაწყებულია ქუთაისში, ზუგდიდსა და სენაკში. მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შესაბამისად ტექნიკური რეგლამენტის მიღება და მისი აღსრულება ხელს შეუწყობს აღნიშნული სეპარირებული შერეოვების სისტემების ეფექტურ დანერგვას.
2. **საინფორმაციო ბროშურა და ვიდეორგოლის მომზადება** არ დაწყებულა. მუნიციპალიტეტს შემუშავებული უნდა ჰქონდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ხუთწლიანი სამოქმედო გეგმა, რომელშიც ასახული უნდა იყოს მათ შორის ინფორმაცია სეპარირებასთან დაკავშირებით.
3. **ქუთაისის მუნიციპალური კომპოსტირების საწარმოში ყოველწლიურად მიღებული 15 ტონა კომპოსტის ჯამური რაოდენობა** მეტწილად შესრულებულია. 2024 წლის განმავლობაში ქ. ქუთაისში ააიპ "სპეციალური სერვისები"-ს მიერ მიღებული იქნა 27 ტონა მზა კომპოსტი. ააიპ "სპეციალური სერვისები" ექვემდებარება ქ. ქუთაისის მუნიციპალიტეტის მერიას, რომელიც ახორციელებს სხვადასხვა მუნიციპალურ სერვისებს, მათ შორის ერთ-ერთი სერვისი არის ქალაქის ტერიტორიიდან შეაგროვოს საკომპოსტე ნედლეული/ნარჩენი რის შემდეგაც ხდება მისი დამუშავება და მზა კომპოსტის მიღება. მზა კომპოსტის მისაღებად გაწეული ხარჯების ცალკე დიფერენცირება არ ხდება, ვინაიდან აღნიშნული პროცესი სამსახურის მიერ გაწეული საქმიანობის/მომსახურეობის განუყოფელი ნაწილია.
4. **მარნეულის მუნიციპალური კომპოსტირების საწარმოში ყოველწლიურად მიღებული 50 ტონას კომპოსტის ჯამური რაოდენობა** არ დაწყებულა. პასუხისმგებელ უწყებას ინფორმაცია არ წარმოუდგენია, შესაბამისად გადმოტანილია ინფორმაცია 2024 წლის შუალედური (6 თვის ანგარიშის) მდგომარეობით.
5. **ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების ენერჯიად გარდაქმნისთვის საჭიროებების შეფასების დოკუმენტის შემუშავება** არ დაწყებულა. დონორული მხარდაჭერის არ არსებობის გამო აქტივობა არ დაწყებულა.
6. **პლასტიკის ნარჩენების ნაკადების შეფასების ანგარიშის შემუშავება** ნაწილობრივ შესრულდა. ერთიანი ანგარიში არ არის ჯერ შემუშავებული, თუმცა ცალკეული პროექტის ფარგლებში ჩატარდა დაინტერესებულ მხარეებთან შეხვედრები, განხორციელდა კანონმდებლობის შეფასება, ასევე, განხორციელდა ერთჯერადი პლასტიკის ალტერნატივების მიზანშეწონილობის კვლევა და მომზადდა შესაბამისი ანგარიში და რეკომენდაციები; ასევე მოხდა ცალკეული მდინარეების პლასტიკით დაბინძურების ადგილების იდენტიფიცირება და პლასტიკის ნარჩენების რაოდენობისა და სახეობების შეფასება.
7. **სულ მცირე 50 ნარჩენების მართვაში ჩართული საჯარო უწყებების თანამშრომლის გადამზადება** განხორციელდა. სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ 2024 წლის განმავლობაში ბადის აღმზრდელ-პედაგოგებისათვის პირისპირ რეჟიმში ჩატარდა ტრენინგი "სკოლამდელი გარემოსდაცვითი განათლება". აღმზრდელ-პედაგოგებმა შეისწავლეს შემდეგი საკითხები: ბიომრავალფეროვნება ჩვენ გარშემო, წყლისა და ენერჯის დაზოგვა, ნარჩენების მართვა, კლიმატის ცვლილება. აღნიშნული ტრენინგების ფარგლებში 519 პირი გადამზადდა. ასევე, სკოლის პედაგოგებისთვის დისტანციურად, Teams-ის პლატფორმის გამოყენებით, ჩატარდა 20-საათიანი ტრენინგი "გარემოსდაცვითი და აგრარული განათლება სკოლაში". მასწავლებლებმა შეისწავლეს 8 გარემოსდაცვითი და აგრარული საკითხი, მათ შორის "ნარჩენების მართვა". აღნიშნული ტრენინგების ფარგლებში 1032 მასწავლებელი გადამზადდა. 2024 წლის განმავლობაში ნარჩენების მართვის თემაზე, ჯამში 1551 აღმზრდელ-პედაგოგი და სკოლის მასწავლებელი გადამზადდა (ინდიკატორი შესრულდა 3102 პროცენტით).

8. **2026 წლისთვის, სულ მცირე, 15 ცნობიერების ასამაღლებელი შეხვედრის ჩატარება** მეტწილად შესრულდა. 2024 წლის განმავლობაში, ნარჩენების მართვის საკითხებზე, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ ჩატარდა 9 ცნობიერების ასამაღლებელი შეხვედრა. მათ შორის, 7 შეხვედრა სკოლის მოსწავლეებთან (136 მონაწილე), 1 შეხვედრა სტუდენტებთან (19 მონაწილე) და 1 შეხვედრა საბავშვო ბაღის აღმზრდელებთან (22 მონაწილე). 2024 წლის განმავლობაში, ნარჩენების მართვის საკითხებზე, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ ჩატარდა 9 ცნობიერების ასამაღლებელი შეხვედრა. მათ შორის, 7 შეხვედრა სკოლის მოსწავლეებთან (136 მონაწილე), 1 შეხვედრა სტუდენტებთან (19 მონაწილე) და 1 შეხვედრა საბავშვო ბაღის აღმზრდელებთან (22 მონაწილე).

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● მუნიციპალიტეტებისაგან ინფორმაციის მოწოდება წარმოადგენს გამოწვევას. მუნიციპალიტეტებისაგან ნარჩენების მართვის გეგმაში სეპარირებული შეგროვების თაობაზე სამინისტროსთვის ინფორმაციის მიწოდება. ● მუნიციპალიტეტებს არ აქვთ ვალდებულება, სამინისტროში წარმოადგინონ ინფორმაცია. ● საკომპოსტე ნედლეულის/ნარჩენების მოპოვება და შემდეგ გადამუშავება მზა კომპოსტის მისაღებად არის გარკვეულ დროსთან დაკავშირებული. ● პასუხისმგებელ უწყებასთან კომუნიკაცია და დროულად მონაცემების მიღება. ● ცალკეულ აქტივობებზე დონორული მხარდაჭერის არ არსებობა.

ამოცანა 6.3. ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

სამოქმედო გეგმის თანახმად აღნიშნული ამოცანისთვის ჩამოყალიბებული იყო ამოცანის შედეგის ინდიკატორი **6.3.1 - ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO2 ეკვ.). პროგრესი არ ფიქსირდება**, რადგან ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებზე ემისიების ჩამჭერი მოწყობილობები არ ოპერირებს. **2022 წელს შემცირებული ემისიების რაოდენობა უნდა ყოფილიყო 150-ზე მეტი გგ CO2 ეკვ.** ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებზე ემისიების ჩამჭერი მოწყობილობები არ ოპერირებს.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობები:

1. **აქტივობა 6.3.1.:** ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა.
2. **აქტივობა 6.3.2.:** თბილისის ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებზე სათბურის აირების შეგროვება და გადამუშავება.
3. **აქტივობა 6.3.3.:** ბათუმის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობაზე სათბურის აირების შეგროვება და გადამუშავება.
4. **აქტივობა 6.3.4.:** ქობულეთის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი სადგურზე სათბურის აირების შეგროვება და გადამუშავება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. **4 ჩამდინარე წლის გამწმენდი ნაგებობის აგება** მეტწილად შესრულდა. მშენებლობის პროგრესი აბასთუმნის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობაზე შეადგენს 100%; ფოთის გამწმენდი ნაგებობაზე შეადგენს 80%; გულაურის გამწმენდი ნაგებობაზე 90%; მარნეულის გამწმენდი ნაგებობაზე 92%. მარნეულის გამწმენდი ნაგებობაზე დასრულებულია ბეტონის სამუშაოები ამ ღრობისთვის მიმდინარეობს

გამწმენდი ნაგებობის ტექნიკური აღჭურვა. ასევე, გუდაურის გამწმენდი ნაგებობის ბეტონის სამუშაოები ამ დროისთვის დასრულებულია. მიმდინარეობს გამწმენდი ნაგებობების ტექნიკური აღჭურვა. ფოთის გამწმენდი ნაგებობის ბეტონის სამუშაოები დასრულებულია. სამუშაოების დასრულებისთვის, ტექნოლოგიური აღჭურვისთვის საჭიროა ახალი ტენდერის გამოცხადება, რომლის სატენდერო დოკუმენტაციაზე მუშაობს შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“. აღსანიშნავია, რომ საპროექტო სამუშაოები დასრულდა ყვარელისა და მარტვილის გამწმენდ ნაგებობებზე და დაწყებულია ბეტონის სამშენებლო სამუშაოები.

2. **არანაკლებ 4 ჩამდინარე წყლის გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობის შესყიდვის გამოცხადება** არ დაწყებულა. განხორციელდა ხაშურის და ქუთაისის წყალარინების გამწმენდ ნაგებობებზე ტენდერის წინასწარი შერჩევის ეტაპი, ამჟამად მიმდინარეობს ფინანსური წინადადების შეფასების ეტაპი, რომელიც წარდგენილია ბანკში და კომპანია ელოდება პასუხს. ასევე განხორციელდა სამტრედიის გამწმენდი ნაგებობის ტენდერის წინასასაკვალიფიკაციო ეტაპი. ტენდერი არ შედგა (შეწყდა) მონაწილის მიერ შემოთავაზებული მაღალი ფასის გამო არსებულ ბიუჯეტთან მიმართებით.
3. **თბილისის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობაზე აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემების მოწყობა, რომლებიც სრულად შესაბამეა 91/271/EEC ევროპის საბჭოს დირექტივას** არ დაწყებულა. აქტივობა მოიცავდა თბილისის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობაზე აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემების მოწყობის შესაძლებლობის შეფასებას (წინასწარ კვლევას). „კომპანიის“ მიერ შემუშავებულია გარდაბნის გამწმენდი ნაგებობის რეაბილიტაციის პროექტი, რომელიც მოიცავს 2 ეტაპს: ეტაპი I - მიმდინარე და მოსალოდნელი ნაკადისა და დატვირთვის დამუშავება შემდგომი ხუთი წლის განმავლობაში (2027-2031 წწ), რომელიც შესაბამისობაში იქნება საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნებთან. ეტაპი II - 2037 წლისთვის მოსალოდნელი სამომავლო კონსტრუქციებისთვის ნაგებობის საჭიროებების განჭვრეტა, რაც საჭიროა საქართველოსა და EU-ს ყველაზე მკაცრ სტანდარტებთან შესაბამისობისთვის. კერძოდ, ახალი დამუშავების პროცესები და სტრუქტურები უნდა იქნას აგებული ეტაპი 2-სთვის წყლის, ნალექისა და ბიოგაზის ხაზებისთვის. წყალმომარაგების საქმიანობა, რომელიც მოიცავს სასმელი წყლის წყალმომარაგების სისტემის ან/და წყალარინების სისტემის ექსპლუატაციას, წარმოადგენს რეგულირებად საქმიანობას, რის ფარგლებშიც საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისიის (შემდგომში „კომისია“) მიერ ხდება წყალმომარაგების ტარიფისა და „კომპანიის“ მიერ განსახორციელებელი საინვესტიციო გეგმების დამტკიცება. შესაბამისად ნებისმიერი აქტივობის განხორციელება დამოკიდებულია „კომისიის“ სატარიფო პოლიტიკაზე. „კომპანიამ“ „კომისიას“ გასულ წელს წარუდგინა გამწმენდის რეაბილიტაციის პროექტის პირველი ეტაპით განსაზღვრული სამუშაოების შესაბამისი საინვესტიციო გეგმა, თუმცა, „კომისიის“ მიერ სხვადასხვა სოციალური და ეკონომიკური ფაქტორების გათვალისწინებით აღნიშნული პროექტის 2024-2026 წლების საინვესტიციო გეგმაში გათვალისწინება ვერ მოხერხდა. „კომპანიის“ მიერ 2026 წელს შემდგომი სატარიფო პერიოდისთვის (2027-2029 წ.წ) ისევ მოხდება გამწმენდის რეაბილიტაციის პროექტის პირველი ეტაპით განსაზღვრული სამუშაოების შესაბამისი საინვესტიციო გეგმის „კომისიისთვის“ წარდგენა, სადაც გათვალისწინებული იქნება 2027 წლიდან „პროექტით“ განსაზღვრული სამუშაოების დაწყება. მოვლენების შემდგომი განვითარება დამოკიდებული იქნება „კომისიის“ მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე.
4. **ბათუმის ურბანულ ჩამდინარე გამწმენდ ნაგებობაზე აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემის მოწყობა** არ დაწყებულა. ჯერ არ დაწყებულა და დაიწყება 5 ფაზის ფარგლებში, რადგან გამწმენდი ნაგებობის გაფართოება, კვლევები და პროექტირება არ დასრულებულა. პროექტირებაზე მუშაობს უცხოური კომპანიები.

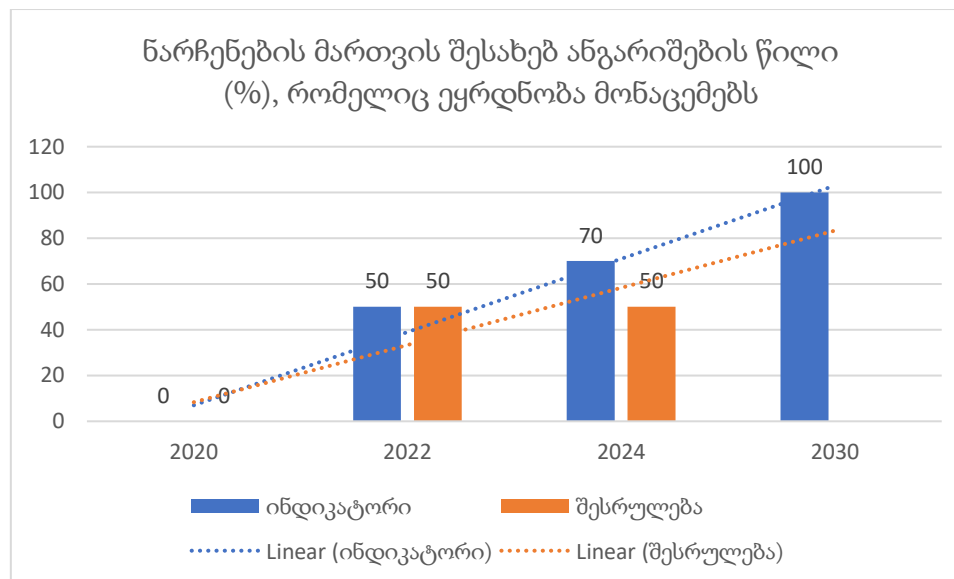
5. ქობულეთის გამწმენდ ნაგებობაზე აირების შეგროვებისა და გადამუშავების სისტემები მოწყობა, რომლებიც სრულად შეესაბამება 91/271/EEC ევროპის საბჭოს დირექტივას არ დაწყებულა. უწყებას ინფორმაცია არ მოუწოდებია.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● ინფრასტრუქტურული ობიექტების სირთულე, რაშიც მოიაზრება ტექნოლოგიური სირთულე, ინფრასტრუქტურის მასშტაბურობა, მიწისა და ბეტონის სამუშაოების მასშტაბურობა. ● საჭირო გახდა საქართველოს კანონის „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-5 პუნქტის მე-12 პუნქტის შესაბამისად გარემოსდაცვითი პროცედურების გავლა, რამაც დააყოვნა სამშენებლო სამუშაოების დაწყება. ● საჭიროა დონორი ორგანიზაციის (ბანკის) შეფასება და თანხმობა. ● ტენდერი შეწყდა მონაწილის მიერ შემოთავაზებული მაღალი ფასის გამო არსებულ ბიუჯეტთან მიმართებით. ● პროექტი დამოკიდებულია „კომისიის“ სატარიფო პოლიტიკაზე. ● მონაცემების მოძიება პასუხისმგებელი უწყებისგან.

ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება

აღნიშნული ამოცანის შედეგის ინდიკატორია 6.4.1 - ნარჩენების მართვის შესახებ ანგარიშების პროცენტული წილი, რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს. **2024 წელს, ისევე როგორც 2023 წელს, ეროვნული ანგარიშების, რომლებიც მოიცავს ინფორმაციას ნარჩენების მართვის შესახებ, 50% ეყრდნობოდა მონაცემებს, რაც საბაზისო წელთან შედარებით წარმოადგენს პროგრესს, უტოლდება 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს, თუმცა ჩამორჩება 2024 წლის მაჩვენებელს (70%). საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან (100%-იანი წილი) მიმართებით ინდიკატორის შესრულება 50%-ია.**

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

1. **აქტივობა 6.4.1.:** ნარჩენების სექტორისთვის მონაცემების შეკრებისა და განახლების კონსოლიდირებული პროცესის ჩამოყალიბება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

2. **ნარჩენების მართვის ინტეგრირებული ელექტრონული მონაცემთა ბაზის შექმნა** ნაწილობრივ შესრულდა. პროექტის ფარგლებში განხორციელდა მხოლოდ არსებული ნარჩენების მართვის ელექტრონული ბაზების გაუმჯობესება და შემუშავდა ინტეგრირებული მონაცემთა ბაზის ტექნიკური დავალება. ევროკავშირის დაფინანსებით მიმდინარეობდა COWI-ის პროექტი „საქართველოში ნარჩენების მართვის შესაძლებლობების გაძლიერების მხარდაჭერა და ცირკულარული ეკონომიკის განვითარება“, რომლის ფარგლებშიც განხორციელდა არსებული ნარჩენების მართვის ელექტრონული ბაზების გაუმჯობესება (wms.mepa.gov.ge; waste.mepa.gov.ge), შემუშავდა ინტეგრირებული მონაცემთა ბაზის ტექნიკური დავალება, მაგრამ პროექტი ასევე ითვალისწინებდა ინტეგრირებული მონაცემთა ბაზის შექმნას, რომელიც არ განხორციელებულა. იმის გამო რომ ევროკავშირის პროექტი არ გაგრძელდა (როგორც ეს

დაგეგმილი იყო), ინტეგრირებული მონაცემთა ბაზის შექმნა, რომელსაც უნდა გაერთიანებინა მგვ ელექტრონული რეესტრი და ნარჩენების მართვის არსებული ელექტრონული სისტემა, არ დაწყებულა.

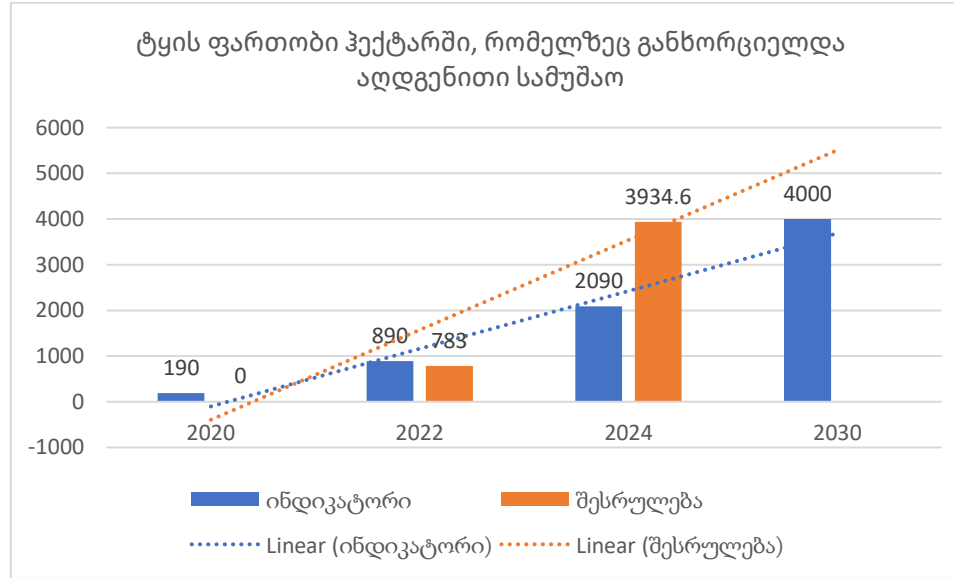
3. **ნარჩენების შესახებ მონაცემთა შეგროვებისა და ანგარიშების მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო დოკუმენტის შემუშავება** ნაწილობრივ შესრულდა. ევროკავშირის ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში შესრულდა ნარჩენების რაოდენობის შეფასების ანგარიში, რის საფუძველზეც შემდგომში უნდა შემუშავებულიყო მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო.

გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none">
• დონორის არარსებობის გამო პროექტის ვერ გაგრძელება.

სატყეო სექტორი

ამოცანა 7.1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა

2024 წელს განხორციელდა ტყის მოვლის, აღდგენა-გაშენების ღონისძიებები 3934.6 ჰა ფართობზე. ეს მაჩვენებელი 2023 წელს იყო 1714.6 ჰა. ეს მაჩვენებელი აღემატება 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს (2090ჰა) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (4000 ჰა-ზე მეტი) 98.4%-ით შესრულებას ნიშნავს.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

1. **აქტივობა 7.1.1.:** ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებების განხორციელება დეგრადირებული ტყის ტერიტორიაზე

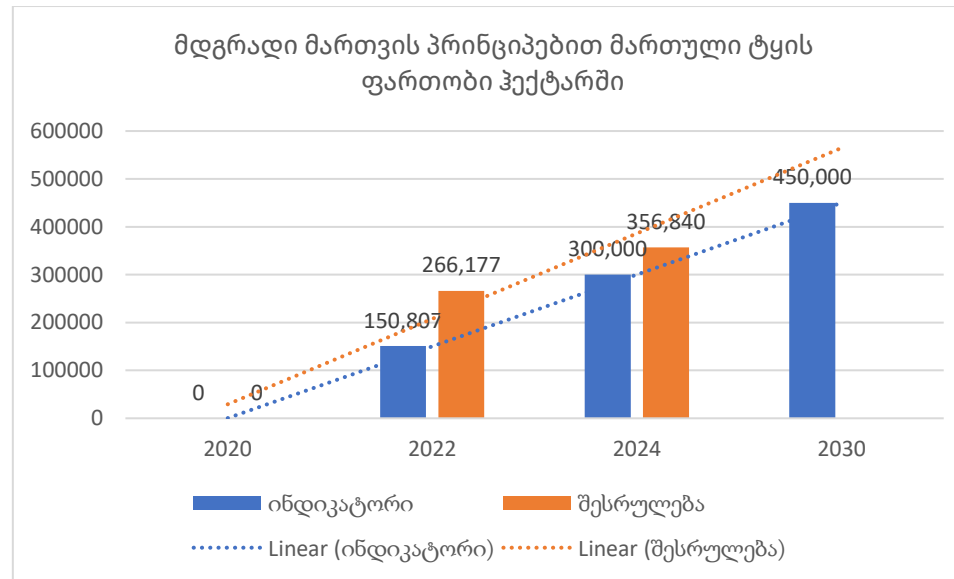
აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებების 3 500 ჰა ფართობზე განხორციელება მეტწილად შესრულდა. 2024 წელს ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებები განხორციელდება 2220,6 ჰა ფართობზე. 2024 წლისათვის, ტყის აღდგენა-გაშენების მასშტაბური სამუშაოები დაიგეგმა საქართველოს თითქმის ყველა რეგიონში. აქედან, გურიის რეგიონში -677 ჰა ფართობზე; სამცხე-ჯავახეთში- 655.1 ჰა ფართობზე, ქვემო ქართლში-166.3 ჰა ფართობზე, შიდა ქართლში-62.4 ჰა ფართობზე, იმერეთში- 203.8 ჰა ფართობზე, კახეთში- 355.5 ჰა ფართობზე, რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთში-100.6 ჰა ფართობზე, ქვემო ქართლში-65 ჰა ფართობზე. ასევე, იმერეთის რეგიონში, კერძოდ, ზესტაფონში, სანიტარული ღონისძიებების წაბლნარების აღდგენის პროექტის ფარგლებში- 27.7 ჰა- ზე, დაიგეგმა მარადმწვანე ქვეტყისაგან გაწმენდის სამუშაოები. აღნიშნული ღონისძიებები არის მრავალწლიანი პროექტები და ეტაპობრივად განხორციელდება ყოველწლიურად წინასწარ შეთანხმებული გეგმა-გრაფიკების შესაბამისად (4 წლის განმავლობაში). პარალელურად, აჭარის სატყეო სააგენტო ახორციელებდა დამატებით პროექტს შუახევის სატყეო ადმინისტრაციის ოლადაურის სატყეოში, სადაც სუბალპურ სარტყელში მიმდინარეობს 100 ჰექტარი დეგრადირებული ფართობის ბუნებრივი განახლების ხელშემწყობი ღონისძიებები.

გამოწვევები
2024 წლამდე, სააგენტო, აღნიშნულ ღონისძიებებს ახორციელებდა საკუთარი რესურსებით და დაქირავებული მუშახელით. 2024 წლის დასაწყისში მიღებული იქნა გადაწყვეტილება მასშტაბური პროექტები განხორციელებულიყო ტენდერებით და მათი განხორციელება დაიგეგმა სახელმწიფო შესყიდვის წესით. ვინაიდან, მოვლა-აღდგენის სამუშაოები, თავისი სპეციფიკით გათვალისწინებით, არის მრავალწლიანი და ხორციელდება ყოველწლიურად წინასწარ შეთანხმებული გეგმა-გრაფიკის მიხედვით, წარმოდგენილ ანგარიშში, ინდიკატორის ფაქტობრივი შესრულების მაჩვენებელში ასახულია იმ ფართობების რაოდენობა, რომლებზეც სამუშაოები 2024 წელს- ღონისძიებების დაწყების პირველ წელს განხორციელდა.

ამოცანა 7.2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორმა **7.2.1. მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობმა ჰექტარში, 2024 წელს, შეადგინა 356, 840 ჰა-ს, რომელიც აღემატება 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს (300,000ჰა), ხოლო საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 79.3%-ს შეადგენს.** სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული სახელმწიფო ტყის 48.9 % ფართობზე, სადაც შემუშავებულია/შემუშავდება ტყის მართვის გეგმები სულ - 19 სატყეო უბნისთვის. დამტკიცებული ტყის მართვის გეგმები აქვს 9 სატყეო უბანზე (356 840 ჰა): 1. ბორჯომ-ბაკურიანი -45896 ჰა; 2. ხარაგაული - 46408 ჰა; 3. ასპინძა-ახალქალაქი - 20686 ჰა; 4. ახალციხე - 33042 ჰა; 5. ლანჩხუთი - 11325 ჰა; 6. ჩოხატაური - 44063 ჰა; 7. ლაგოდეხი - 21116 ჰა; 8. ახმეტა -54 954 ჰა; 9. ლენტეხი სატყეო უბანი - 7935

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

1. **აქტივობა 7.2.1:** ტყის ინვენტარიზაცია და ტყის მართვის გეგმების შემუშავება.
2. **აქტივობა 7.2.2.:** ტყის საინფორმაციო და მონიტორინგის სისტემის სრულყოფა.
3. **აქტივობა 7.2.3.:** ტყის პათოლოგიური მონიტორინგის სისტემის დანერგვა.
4. **აქტივობა 7.2.4.:** ტყის ხანძარსაწინააღმდეგო პრევენცია და მართვის გაუმჯობესება.
5. **აქტივობა 7.2.5.:** ტყის მრავალმიზნობრივი გამოყენების ხელშეწყობა ეკოტურიზმის განვითარების გეგმების შემუშავების გზით.
6. **აქტივობა 7.2.6.:** დამტკიცებული ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის ფარგლებში მოქცეული საქართველოს ტყის ტერიტორიაზე ზურმუხტის ქსელის მართვის გეგმების მომზადება.
7. **აქტივობა 7.2.7.:** დაცული ტერიტორიების ქსელის გაფართოება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. **ტყის ინვენტარიზაცია 5 სატყეო უბნის ტერიტორიაზე** მეტწილად შესრულდა. ტყის ინვენტარიზაციის საველე სამუშაოები ნაწილობრივ განხორციელებულია 4 სატყეო უბნის ტერიტორიაზე. დასრულდა ონის სატყეო უბნის ტერიტორიაზე ტყის აღრიცხვის (ტყეთმონწყობის) საველე სამუშაოები - 57417 ჰა ფართობზე; ცაგერის სატყეო უბნის ტერიტორიაზე ტყის აღრიცხვის (ტყეთმონწყობის) საველე სამუშაოები - 50827 ჰა ფართობზე; ყვარლის სატყეო უბნის ტერიტორიაზე ტყის აღრიცხვის (ტყეთმონწყობის) საველე სამუშაოები - 45044 ჰა ფართობზე; ველზე მოპოვებული ინფორმაციის საფუძველზე შემუშავდა მომავალი 10 წლიანი პერიოდისთვის ტყის მართვის გეგმა; თელავის სატყეო უბნის ტერიტორიაზე ტყის აღრიცხვის (ტყეთმონწყობის) საველე სამუშაოები - 52331 ჰა ფართობზე; ველზე მოპოვებული ინფორმაციის საფუძველზე შემუშავდა მომავალი 10 წლიანი პერიოდისთვის ტყის მართვის გეგმა.
2. **5 სატყეო უბნისთვის (მუნიციპალიტეტისთვის) ტყის მართვის გეგმების შემუშავება და დამტკიცება** მეტწილად შესრულდა. ტყის მართვის გეგმები შემუშავებულია 4 უბნისთვის, მაგრამ ჯერ არ დამტკიცებულა. ყვარელის, ონის, ცაგერის და თელავის სატყეო უბნებისთვის საველე სამუშაოები დასრულებულია, ხოლო თიანეთის სატყეო უბნისთვის საველე სამუშაოებიც არ დაწყებულა მართვის გეგმის შემუშავებისთვის.
3. **ტყის მონიტორინგის და საინფორმაციო სისტემის სამი მოდულის შემუშავება** განხორციელდა. შემუშავებულია ტყის მონიტორინგის და საინფორმაციო სისტემის სამი მოდული. შემუშავდა მერქნული რესურსის მოძრაობის ელექტრონული სისტემა და ეს მოდული ფუნქციონირებს. ასევე, საველე ინსპექტირების მოდული, რომლის გატესტვა მიმდინარეობს საველე პირობებში. ტყის ინვენტარიზაციის მოდული იტესტება და დასრულების ბოლო ეტაპზეა. ტყის დაცვის მოვლის და აღდგენის მოდულებზე მუშაობა მიმდინარეობს. დამატებით სხვა მოდულებზეც მიმდინარეობს მუშაობა.
4. მეტწილად შესრულდა ინდიკატორი - **2026 წლისთვის მუდმივი სანიმუშო ფართობები აღებულია 42 სატყეო უბნის ტერიტორიაზე**. საანგარიშო პერიოდში სანიმუშო ფართობები აღებულია 24 სატყეო უბნის ტერიტორიაზე. ტყის მავნებლებისა და დაავადებების მართვისათვის, აღრეულ ეტაპზე მათი აღმოჩენისა და ტყის დეგრადაციის თავიდან აცილების/შერბილების მიზნით, მუდმივი სანიმუშო ფართობები შეიქმნა შემდეგ რეგიონებსა და სატყეო უბნებში: შიდა ქართლის რეგიონი: კასპის სატყეო უბანი და ხაშურის სატყეო უბანი; ქვემო ქართლის რეგიონი: ბოლნისი/დმანისის სატყეო უბანი, წალკა/თეთრიწყაროს სატყეო უბანი; სამცხე-ჯავახეთის რეგიონი: ახალციხის სატყეო უბანი, ბორჯომის სატყეო უბანი, აბასთუმან-ახალქალაქის სატყეო უბანი, ადიგენის სატყეო უბანი, ბაკურიანის სატყეო უბანი; იმერეთის რეგიონი: ტყიბულის სატყეო უბანი, ზესტაფონის სატყეო უბანი, ხონი-წყალტუბოს სატყეო უბანი; სამეგრელოს რეგიონი: სამეგრელო-ზემო სვანეთის სატყეო უბანი; მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი: ფასანაურის სატყეო უბანი, მცხეთის სატყეო უბანი; კახეთის რეგიონი: საგარეჯოს სატყეო უბანი, ყვარლის სატყეო უბანი, ახმეტის სატყეო უბანი; გურიის რეგიონი: ჩოხატაურის სატყეო უბანი; რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონი: ცაგერის სატყეო უბანი, ონის სატყეო უბანი, ამბროლაურის სატყეო უბანი, ლენტეხის სატყეო უბანი. 2022 წლიდან 2024 წლამდე სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მიერ ჯამში 108 სანიმუშო ფართობია აღებული.
5. **42 სატყეო უბნისათვის ტყის ხანძრების მართვის გეგმის შემუშავება** განხორციელდა. 2023 წლიდან საქართველოს თითქმის ყველა რეგიონში მიმდინარეობს ტყის ხანძრების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესი. ქვემოთ მოცემულია რეგიონებისა და მათში შემავალი სატყეო უბნების ჩამონათვალი: შიდა ქართლის რეგიონი: ხაშურის სატყეო უბანი; ქარელის სატყეო უბანი; კასპის სატყეო უბანი; გორის სატყეო უბანი; სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონი: ხაიშის სატყეო უბანი; წალენჯიხის სატყეო უბანი; ჩხოროწყუს სატყეო უბანი;

მესტიის სატყეო უბანი; მარტვილის სატყეო უბანი; კოლხეთის სატყეო უბანი; ქვემო ქართლის რეგიონი: წალკა-თეთრიწყაროს სატყეო უბანი; გარდაბანი-მარნეულის სატყეო უბანი; ბოლნისი-დმანისის სატყეო უბანი; სამცხე-ჯავახეთის რეგიონი: ბორჯომის სატყეო უბანი; ბაკურიანის სატყეო უბანი; ახალციხის სატყეო უბანი; ასპინძა-ახალქალაქის სატყეო უბანი; ადიგენის სატყეო უბანი; რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთის რეგიონი: ცაგერის სატყეო უბანი; ონის სატყეო უბანი; ლენტეხის სატყეო უბანი; ამბროლაურის სატყეო უბანი; იმერეთის რეგიონი: ხონი-წყალტუბოს სატყეო უბანი; ხარაგაულის სატყეო უბანი; ჭიათურის სატყეო უბანი; ტყიბულის სატყეო უბანი; საჩხერის სატყეო უბანი; ზესტაფონის სატყეო უბანი; ვანი-ბაღდათის სატყეო უბანი; გურიის რეგიონი: ჩოხატაურის სატყეო უბანი; ოზურგეთის სატყეო უბანი; ლანჩხუთის სატყეო უბანი; მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი: ფასანაურის სატყეო უბანი, თიანეთის სატყეო უბანი, ბარისახოს სატყეო უბანი; მცხეთის სატყეო უბანი; კახეთის რეგიონი: ყვარლის სატყეო უბანი; საგარეჯოს სატყეო უბანი; ლაგოდეხი-დედოფლისწყაროს სატყეო უბანი; თელავის სატყეო უბანი; გურჯაანის სატყეო უბანი; ახმეტის სატყეო უბანი.

6. **სამი მუნიციპალიტეტისთვის ეკოტურიზმის განვითარების გეგმის შემუშავება და გამოქვეყნება** არ დაწყებულა. მცხეთის, ლანჩხუთის და თიანეთის მუნიციპალიტეტებში ეკოტურიზმის განვითარების გეგმები არ შემუშავებულა.
7. **2026 წლისთვის ზურმუხტის ქსელის ტყის ტერიტორიის მინიმუმ 248 186 ჰა-ზე ზურმუხტის ქსელის მართვის გეგმების შემუშავება** სრულად განხორციელდა. 2024 წლის მდგომარეობით, ზურმუხტის ქსელში მოქცეული ტყის ტერიტორიის 325 112 ჰა-ზე შემუშავებულია ზურმუხტის ტერიტორიების მართვის გეგმები, რაც ფართობით აღემატება სამიზნე მაჩვენებელს 31 პროცენტული პუნქტით. წინა წლებში დაანგარიშებულ ჯამურ ფართობს დაემატა ტყის ის ფართობიც, რომელიც მდებარეობს 12 ზურმუხტის ტერიტორიაზე (დაცული ტერიტორიების გარეთ), რომელთა მართვის გეგმებიც მომზადდა 2023-2024 წლებში. აღნიშნული ტერიტორიებია: ჯანდარი, სურამი 3, სურამი 2 , სურამი 4 , ლეწურწუმე, შავი მთა, სურამი 5, ყვარელი, გოდერძი, გომბორი, წავის კუნძული, ალაზანი; ამ ტერიტორიებიდან ტყე დაფიქსირდა 9 ტერიტორიაზე და წინა წლებში შემუშავებული მართვის გეგმების გათვალისწინებით დაიფარა ტყის ფართობის 325 112 ჰა.
8. **სამი კანონპროექტის მომზადება გურიის ეროვნული პარკის, სამეგრელოს ეროვნული პარკის და ზემო სვანეთის ეროვნული პარკის შექმნისა და მართვის შესახებ** ნაწილობრივ შესრულდა. შემუშავდა და 2024 წელს დამტკიცდა კანონპროექტი „გურიის ეროვნული პარკის შექმნისა და მართვის შესახებ“, რომლითაც დაარსდა გურიის ეროვნული პარკი 15 310 ჰა ფართობით. თუმცა მიმდინარეობს საკონსულტაციო სამუშაოები სვანეთისა და სამეგრელოს გეგმარებითი დაცული ტერიტორიების დაარსების წინა ეტაპზე. მუშავდება შესაძლებლობის კვლევები, რის შემდგომაც მომზადდება კანონპროექტები. 2024 წელს მიმდინარეობდა სამუშაოები სამეგრელოსა და ზემო სვანეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების მიზნით, კერძოდ, გაიმართა სამუშაო და საინფორმაციო შეხვედრები შესაბამისი მუნიციპალიტეტების ადგილობრივი თვითმმართველობებისა და სახელმწიფო რწმუნებული აპარატის წარმომადგენლებთან. აგრეთვე მიმდინარეობს მუშაობა აღნიშნული ტერიტორიების შესაძლებლობის "feasibility" კვლევაზე.

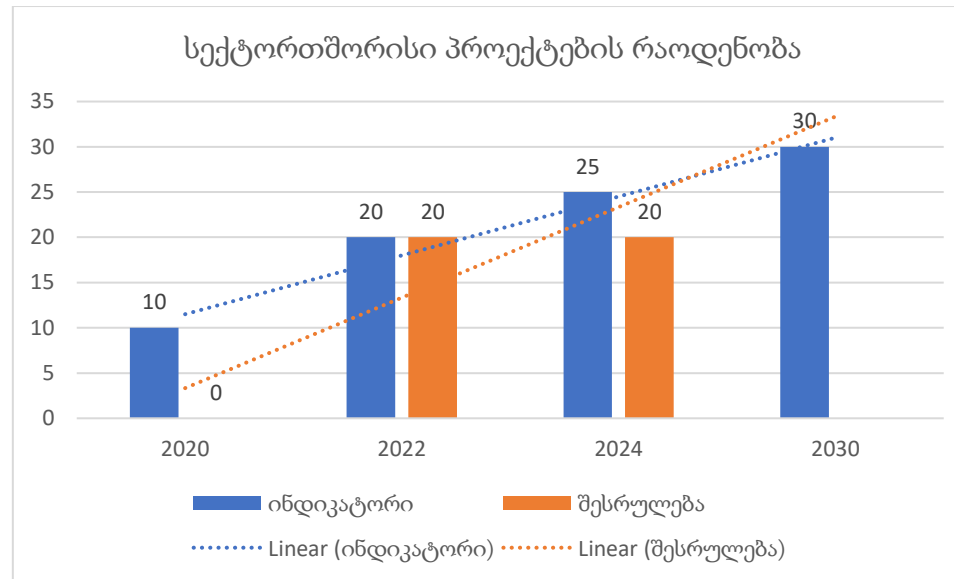
გამოწვევები
<ul style="list-style-type: none"> ● გამოწვევას წარმოადგენს თიანეთის სატყეო უბნის მართვის გეგმის შემუშავების პროცესი, ვინაიდან ჯერ არ დაწყებულა სამუშაოები.

- ბიუროკრატიული საკითხების შეთანხმება. დაინტერესებული მხარეების ნაკლები ჩართულობა. სამუშაოების სირთულე.
- მართვის გეგმების დამტკიცება დამოკიდებულია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კანონპროექტის დამტკიცებაზე პარლამენტის მიერ.
- მოსახლეობის უარყოფითი დამოკიდებულება დაცული ტერიტორიების მიმართ, რაც გამოწვეულია ახალი შეზღუდვების პოტენციურ რისკებთან.

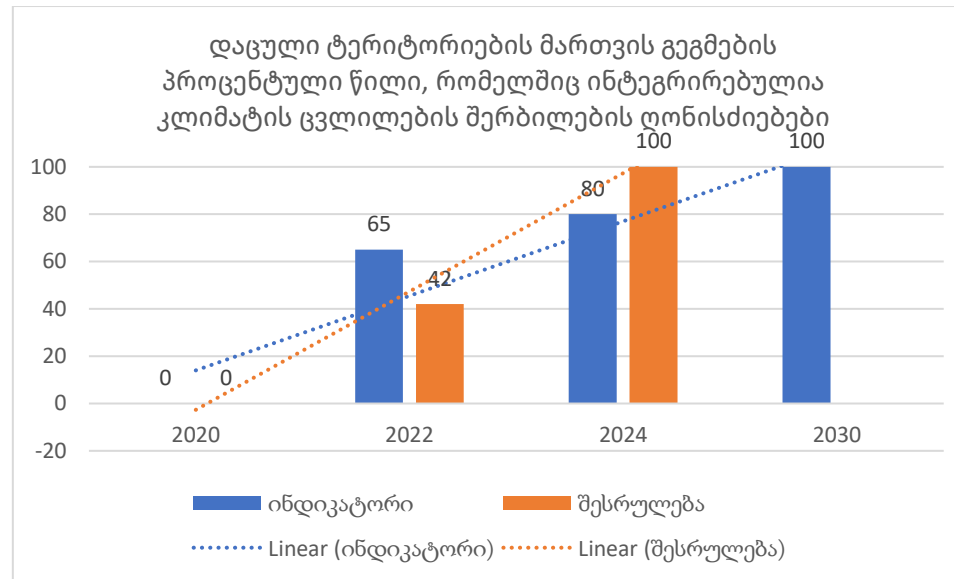
ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორებია: 7.3.1 - სატყეო საკითხებთან დაკავშირებული უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა. 7.3.2 - დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები, და 7.3.3 - ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია. **პირველი ინდიკატორის მაჩვენებელი 2024 წელს იყო 20, რაც ჩამორჩება 2024 წლის სამიზნე საშუალოვადიან მაჩვენებელს (25) და შეადგენს საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (30-ზე მეტი პროექტი) 66.7%-ს.**

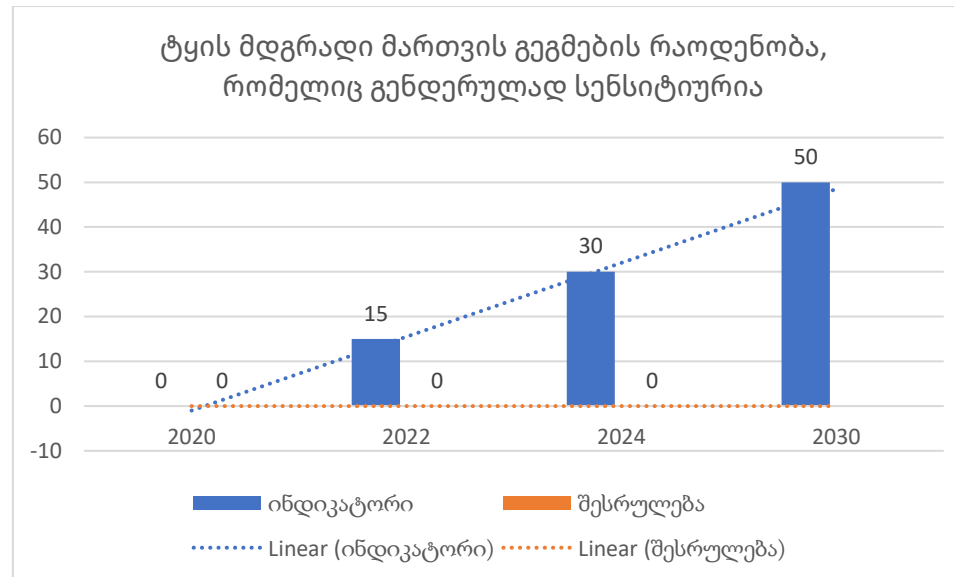

2021 წლის 30 სექტემბერს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას შორის (GIZ) ხელი მოეწერა ხელშეკრულება-„შეთანხმება განხორციელების შესახებ“, დოკუმენტს, რომლითაც პროექტი ოფიციალურად შევიდა განხორციელების აქტიურ ფაზაში. ასევე მიმდინარეობს ტყის მრავალფუნქციური გამოყენებისა და ტყის მდგრადი მართვასთან დაკავშირებით სხვადასხვა პროექტები, ასევე, 2022 წლის განმავლობაში სატყეო სექტორში განხორციელდა 8 ისეთი პროექტები, სადაც შეთანხმების პროცესში ჩართულები იყვნენ სხვადასხვა უწყებები, ასევე განხორციელდა მრავალი პროექტი სადაც მცირედით, მაგრამ ჩართულები არიან სხვადასხვა უწყებები. 2023 წლის განმავლობაში სექტორში მიმდინარეობს რამდენიმე მნიშვნელოვანი პროექტი. მწვანე კლიმატის ფონდის 7 წლიანი პროგრამა "ტყის სექტორის რეფორმის განხორციელების მხარდაჭერა", რომლის განხორციელების პროცესში საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროა ჩართული. ასევე შვედეთის განვითარების სააგენტოს დაფინანსებით 2022 წლიდან მიმდინარეობს პროექტი "გადავარჩინოთ ბუნება საქართველო", რომელიც მოიცავს მრავალ კომპონენტს და აქტიურად არიან ჩართული სხვა უწყებები.

რაც შეეხება ამოცანის შედეგის ინდიკატორს 7.3.2 - დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები, **შესრულების მაჩვენებელი გახდა 100% (2023 წელს იყო 42%), გადააჭარბა საანგარიშო წლის საშუალოვადიან სამიზნეს და მიაღწია საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელს.** კერძოდ, შემუშავებული 17 მენეჯმენტის გეგმიდან, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის მართვის საკითხები, 10 დამტკიცებულია, ხოლო 7 მენეჯმენტის გეგმისთვის მიმდინარეობს დამტკიცების პროცედურები. ბოლო 3 წლის განმავლობაში დამტკიცდა 3 ახალი მენეჯმენტის გეგმა.

მესამე ინდიკატორი დარჩა ნულოვან ნიშნულზე. 2021 წლის 30 სექტემბერს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას შორის (GIZ) ხელი მოეწერა ხელშეკრულება-„შეთანხმება განხორციელების შესახებ“, დოკუმენტს, რომლითაც პროექტი ოფიციალურად შევიდა განხორციელების აქტიურ ფაზაში. ზემოაღნიშნული პროექტი ითვალისწინებს არსებული მართვის გეგმების გადახედვასა და განახლებას, ასევე ახალი მართვის გეგმების მომზადებას გენდერული საკითხების გათვალისწინებით. აღნიშნული პროცესი მიმდინარეა.

აქტივობები

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო შემდეგი აქტივობა:

აქტივობა 7.3.1: ეროვნული სატყეო პროგრამის ინსტიტუციონალიზაცია

აქტივობა 7.3.2: ტყის მართვის გეგმებში გენდერთან დაკავშირებული საკითხების ინტეგრირება.

აქტივობების შესრულების მდგომარეობა

1. **2025 წლის ბოლომდე ეროვნული სატყეო პროგრამის სულ მცირე 4 შეხვედრის ჩატარების** ინდიკატორი სრულად შესრულდა. 2024 წელს ეროვნული სატყეო პროგრამის 4 შეხვედრა გაიმართა. საქართველოს ეროვნული სატყეო პროგრამის პროცესი 2024 წლის საქართველოს ჭალის ტყე I სამუშაო შეხვედრა ეხებოდა საქართველოს ჭალის ტყეების მდგომარეობის განხილვას და მათთან დაკავშირებული უახლესი კვლევების შედეგების წარდგენას. ეროვნული სატყეო პროგრამის 2024 წლის II სამუშაო შეხვედრა ეხებოდა საქართველოში მუნიციპალური ტყის მართვის განვითარების საკითხებს. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ტყის კოდექსი ითვალისწინებს ტყეების სამი ფორმის საკუთრებას (სახელმწიფო, მუნიციპალური და კერძო), ამჟამად ყველა ტყე სახელმწიფო საკუთრებაშია. შეხვედრის მთავარი მიზანი იყო განეხილათ ის მნიშვნელოვანი სამუშაოები და დოკუმენტები, რომლებიც მომზადდა მუნიციპალიტეტებისთვის ტყის მართვის უფლებამოსილების გადაცემის პროცესის მხარდასაჭერად. საქართველოს ეროვნული სატყეო პროგრამის 2024 წელი ალტერნატიული საწვავი III შეხვედრა ეხებოდა საქართველოში შეშის მოხმარების ალტერნატიული გზების განვითარებას და ტყის რესურსების დაცვას. კონკრეტულად, განიხილებოდა პროექტ ECO.Georgia-ს ფარგლებში განხორციელებული ინიციატივები, რომელთა მიზანია ტყეზე ზეწოლის შემცირება და მყარი ალტერნატიული საწვავის წარმოება-გამოყენების ხელშეწყობა. IV შეხვედრის ფარგლებში განიხილეს ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტყის ტერიტორიაზე, ასევე აჭარისა და დაცული ტერიტორიების ტყეებში გავრცელებული ტყის მავნებელ-დაავადებათა მახასიათებლები. განსაკუთრებით ყურადღება გამახვილდა წაბლის მეგალესა და მუხის ბადლინჯოს მიერ გამოწვეულ დაავადებებზე. გამოიკვეთა საკითხები, რომელთა დაძლევისთვის ტყის მართვის ორგანოების მიერ შემუშავებულია რეაგირების მეთოდები და პრევენციის ღონისძიებები.
2. **შემუშავებულია მეთოდური მითითებები ტყის მართვის გეგმებში გენდერის საკითხების ინტეგრირების მიზნით.** ამ პროცესის ფარგლებში განხორციელდა ახმეტის არსებული ტყის მართვის გეგმის ანალიზი, რის საფუძველზეც შეიქმნა რეკომენდაციები ახალ გეგმებში გენდერული ასპექტების გათვალისწინებისთვის.
3. ინდიკატორი **2025 წლის ბოლომდე 8 ტყის მართვის გეგმა გენდერულად სენსიტიურია** არ დაწყებულა. შემუშავების პროცესშია მეთოდური მითითებები, ტყის მართვის გეგმებში გენდერის საკითხების ინტეგრირების მიზნით, ვინაიდან პროცესი ჯერ არ დასრულებული, აღნიშნული ინდიკატორის შესრულება შეფერხდა.

გამოწვევები და რეკომენდაციები

ზოგადი გამოწვევები

2024 წელს სამოქმედო გეგმის განხორციელებისას გამოკვეთილი ძირითადი გამოწვევები:

1. აქტივობების დიდი ნაწილის არდაწყება.
2. დონორი ორგანიზაციების ნაკლებობა ან/და დონორული პროექტების შეწყვეტა.
3. ინდიკატორებზე მონაცემების ნაკლებობის ტენდენციის გაგრძელება.
4. მუნიციპალიტეტებისაგან მონაცემების მოწოდების მხრივ თანამშრომლობის ნაკლებობა.
5. ინვესტორების ხშირი ცვლილება, მათი გეგმების ცვლილება.

რეკომენდაციები

- ტრანსპორტის სექტორში, დაიხვეწოს მეთოდოლოგია და ჩატარდეს მობილობის ყოველწლიური გამოკვლევები.
- შენობების სექტორში, გაგრძელდეს ენერგოეფექტურობაზე სერტიფიცირების სისტემის სრულყოფა, მაგრამ დაჩქარდეს მისი მიღება; მოხდეს სექტორის მომზადება, ტრენინგებისა და ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ჩატარება.
- ენერჯის გენერაციის და ნარჩენების მართვის სფეროში სანებართვო პროცედურების შექმნისდაგვარად მაქსიმალურად დაჩქარება.
- სოფლის მეურნეობის სფეროში კვლევების შედეგების რელევანტურობისათვის კვლევის ვადის გაზრდა.
- ნარჩენების სექტორში, სასურველია სამინისტროს მხრიდან ყოველ წლიურად მოხდეს ინფორმაციის გამოთხოვა მუნიციპალიტეტებიდან.
- სატყეო სექტორში, საკონსულტაციო და საინფორმაციო შეხვედრების გაგრძელება ადგილობრივ თვითმმართველობებთან და მოსახლეობასთან.
- შენობების სფეროში, დაგეგმილი საინფორმაციო კამპანიების და საზოგადოებრივი აზრის კვლევის განხორციელება გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის რესურსებით.
- ყველა სექტორში ახალი დონორების მოძიების ან სახელმწიფო რესურსებით დაგეგმილი პროექტების განხორციელება.

დანართი 1

2024 წლის კონსოლიდირებული სტატუს ანგარიში